

KELETEN A HELYZET

„Keleten a helyzet bárdolatlan”

Mottó:

A kereszt rejtvényét fejtí az Úr.

Újságot olvas a halál,

kortévesztő allegóriát.

Macska álmát rágja az egér.

Keleten a helyzet bárdolatlan

Bozsik Péter: Behódolt tartomány (ÉS. 2013. dec. 13.)

Gazdasági és politikai folyamatok Magyarországon

2013. IV. negyedév

Készítette: Petschnig Mária Zita és Kéri László

Budapest, 2014. január 15.

Tartalom

1. Szeptembertől karácsonyig – az események szintjén.....	3
2. Rendszerszintű magyarázatok – avagy a hazai elemzői kaszt magához térése.....	11
3. „Magyarország jobban teljesít” – összefoglaló a gazdasági folyamatokról.....	19
3.1. Gazdasági növekedés.....	19
3.1.1. Általános kérdések.....	19
3.1.2. A 2013. I-III. negyedévi teljesítmény.....	21
3.1.3. Növekedési Hitelprogram.....	24
3.2. Infláció.....	26
3.3. Foglalkoztatás – munkanélküliség 2013. első háromnegyedévében.....	29
3.4. Államháztartás – államadósság.....	32
3.5. A 2014. évi költségvetés.....	35
3.5.1. A feltételezett növekedési pálya.....	35
3.5.2. A kormány költségvetési mozgásterének tágítása.....	37
3.5.3. Kiengedés a bevételi oldalon.....	41
3.5.4. A kiadási oldal jellemző vonásai.....	42
3.5.5. Módosítások.....	45
3.6. A bankrendszer elleni további támadások.....	48
3.6.1. Gigabüntetés 11 banknak a Gazdasági Versenyhivattól.....	48
3.6.2. További büntetés a tranzakciós illetékekkel.....	50
3.6.3. Újabb fordulat a takarékszövetkezeteknél.....	51
3.7. Harc a devizahitelek kimenekítéséért.....	55
4. Kormányzati töredékek 2014 utolsó hónapjaiból.....	62
4.1. MOL-botrány és nemzetközi súrlódások.....	63
4.2. És megint a foci... ..	65
4.3. Mozgások a szellemi szférában.....	67
4.4. Az őszi slágerlista vezetői: rezsicsökkentés és NAV-botrány.....	70
5. Ellenzéki helyezkedés és helyben járás 2013 késő őszen.....	76
6. Rövid zárszó 2013 utolsó negyedévéhez.....	82

1. Szeptembertől karácsonyig - az események szintjén

2013 legutolsó hónapjaiban semmi különös nem történt. Legalábbis abban az értelemben nem, hogy a későbbi krónikáirónak *felcsillanhatna* a szeme akkor, ha valami oknál fogva éppen ezt az érdektelen korszakot kellene tüzetesebben elemeznie. Semmi olyasmi, ami gyökeresen különbözött volna a megelőző hónapok, negyedévek, évek hasonló folyamataihoz képest. Semmiféle sorsdöntő fordulatnak nem lehettünk tanúi, nem voltak eget rengető, nemzetközi figyelmet kiváltó történések. S annak ellenére is csöndesen viselkedett a magyar közélet, hogy már csak alig néhány hónap választott el minket a következő általános választásoktól. Ilyen időkben roppantul meglepő és furcsa a csönd. Más években a választásokat megelőző őszen már megállíthatatlanul zajlanak a kampány-összecsapások, futószalagon keletkeznek és halnak el a különféle politikai botrányok, a leendő küzdő felek minden létező és nem létező alkalmat megragadnak annak bebizonyítására, hogy ő lenne az alkalmasabb választék.

Nos, hát éppen ez lenne a titok nyitja: kampány van, és még sincs. 2013 utolsó hónapjaiban tucatnyi ügyből lehetett volna eget ostromló botrány, sorsfordító jelentőségű lelepleződés, országos megszégyenülés, és ... még sem lett egyik ügyből sem fordulat. Még csak tisztázódás, megnyugtató megoldás, a közvéleményt maradéktalanul kiszolgáló, nyilvános megvilágosodás sem. Hogy is van ez? Tekintsünk át egy-egy hosszabb mondat erejéig mindazon ügyek listáján, amelyek legalább néhány nap erejéig olyanoknak tűnhettek, hogy bennük az *egész* is megmutatkozhatna. Olyan ügyeket, amelyek mindegyikében ott rejlett az az ígéret, miszerint következetes végig vitelük révén lehetséges lenne *a rendszer egészéről*, annak valós működéséről is minden korábbinál pontosabb képet kapni. Előre bocsájtjuk: *nem sikerült egyetlen esetben sem*. S hogy miért nem, ennek megfejtéséhez mondandónk végén fogunk visszatérni.

Bevezetésképpen azt a megoldást választottuk, hogy – mélyebb elemzések helyett – első körben bemutatunk az említett ügyekből egy tucatnyit, de csak az emlékezet-frissítése, valamint a későbbi kommentálásokat megkönnyítendő módon és szinten. Ezáltal talán az átlagos és jól tájékozott újságolvasó polgár szintjén még egyszer vissza tudunk helyezkedni e hónapok hangulatába. Legalább.

1. Október első két hetében nem lehetett olyan hetilapot találni, amelynek a címlapján ne Hernádi Zsolt képe díszelgett volna. Az egész magyar közélet osztozhatott abban az illúzióban, miszerint a legjelentősebb (legnagyobb bevételű, regionálisan is legnagyobb befolyással rendelkező) magyar cég elsőszámú vezetője ellen bírósági eljárás fog indulni. Találgatások, elméletek tucatjai kaptak lábra, s bizonyosan nem kevesen hitték azt, hogy a horvát kormánnyal hosszú ideje tartó huzavona olyan meghatározó stádiumához érkezett, amely megpecsételhetné Hernádi Zsolt sorsának alakulást is. Aztán két hét elteltével már senki sem emlékezett az egész ügyletre, sőt, egyre nagyobb lett az abbéli gyanú, mintha valamiféle önbetörési logikára hajazó, átverési show kényszerű nézőivé avattak volna minket. (Az egész MOL-INA-konfliktusra egy későbbi pontban majd visszatérünk, de már itt is jelezzük, hogy mi sem értjük az ügy igazi lényegét. Biztosan lesz majd előbb-utóbb olyan oknyomozó újságíró, aki testes rémregényként fogja feldolgozni ezt a – kívülállók számára is meglehetősen szövevényes és érthetetlen – szappanoperát.)

2. Párhuzamosan eme ügygel, ezekben a hetekben tartották meg Baján azt a helyi választást, amelynek tétje nevetségesen jelentéktelen volt, de az érintett pártoknak sikerült szinte valamennyi fontos eljárási szabályt megsérteniük. Maga a választással eldöntendő hely ugyan semmit sem jelentett, de a pártoknak lehetőséget teremtett arra, hogy egymás mozgósítási technikáit ellenőrizhessék, illetve arra is, hogy tesztelni lehessen a vitás ügyekben eljáró bíróságok lehetséges, későbbi szerepét. Megint csak azt kell rögzítenünk: két hétig a vádaskodásoktól, a kölcsönös felelősség-eltolásoktól volt hangos mind az országos, mind pedig a helyi média, majd egyik pillanatról a másikra mindenki mindent elfelejtett.

3. E feledékenységnek talán az is a magyarázata, hogy a bajai választási botrány helyébe lépett egy másik – eredetileg amúgy szintén nem fontos - konfliktus: a fóti ellenzéki győzelem. Ebben az ügyben az eljáró hatóság az egész választási folyamatot érvénytelenítette, s ezzel az érthetetlen döntéssel azt is elérte, hogy ne lehessen tartósan hír az ellenzéki összefogás sikerének ténye... Hanem a jelölési folyamat egészének a (vélt vagy valós, nem tudni...) szabálytalansága. Senki sem értette igazán, hogy mi is történt. Igaz, sem a média, sem pedig egyetlen komolyabb politikai erő nem fejtett ki jelentősebb erőfeszítéseket annak érdekében, hogy tisztábban láthassunk. (Lehet, hogy mindenkinek akadt takargatni valója...?)

4. S hogy még mindig a párhuzamos idősíkok keretei között bóklásszunk: ezek voltak azok a napok, amikor a magyar labdarugó-válogatott évszázados történetének legsúlyosabb vereségét szenvedte el. Október 11-én Hollandiában sikerült kikapnunk 8:1-re, bár a meccs előtti napokban az „illetékesek” mosolyogni valóan naiv reménykedéssel hülyítették a – már amúgy is folyamatosan átvert - hazai közvéleményt. Normális körülmények között egy ilyen szégyennek nem kellene politikai jelentőségű tényre felnövekednie. Ám ebben a hazában mindenki tisztában van azzal, hogy ennek a szerencsétlen sorsú, s egykoron tényleg szebb napokat látott sportágnak a kivételezett helyzete kizárólag a most regnáló kormányfő focimániájából vezethető csak le. A 'kivételezett helyzet' kézzelfogható, nyilvánvalóan haszontalan milliárdok elpazarolásában is rendszeresen megjelenik – például a költségvetési vita őszi hónapjaiban is. Az elpazarlásból sem lett vita. Mint ahogyan a miniszterelnök sem volt látható a példátlan kudarc utáni napok forró, számon kérő, tisztázó igényű polémiáiban sem. (A focira, s a stadionépítésre később még részletesen is kitérünk.)

5. Vészesen közeledett október huszonharmadika, s a magyar választó már jól tudja, hogy ilyenkor nincs menekvése. Bármely párt is ragadjon mikrofont, biztos, hogy az ünnepet a maga aktuálpolitikai érdekeinek nemzeti jelentőségűvé tételére fogja felhasználni. Még ilyen előzmények után is meglepetés volt azonban az, hogy az ellenzéki oldal képes volt ezen a napon az összes megoldatlan belső, koordinációs - presztízs – és egyéb jellegű vitáit látványosan az egész ország nyilvánossága elé tární. Amilyen nagy volt a várakozás, éppen olyan erejűvé vált a letaglózó csalódás súlya: tényleg csak erre képesek...? (A részletekre és a magyarázatra majd a megfelelő fejezetben természetesen alaposabban is kitérünk.)

6. S hogy teljes legyen e kivételes nap közéleti meglepetése: a kormányfő is arra használta fel ezt – a Fidesz eredettörténete szempontjából talán még fontosabb ünnepet, hogy bebizonyítsa: polgárháborús hisztériakeltésben ő sem ismer semmiféle normális határt. Valószínűleg az lehetett Orbán Viktor szerencséje, hogy a Duna másik oldalán bemutatott szerencsétlenkedés olyan erejű meglepetést okozott, ami miatt nem maradt megfelelő elemzői és/vagy média-kapacitás előadásának úgyszintén rémisztő, behatóbb mélységű boncolgatására.

7. Orbán Viktor október 23-i harcias beszédének szellemisége némileg megelőlegezte és meg is magyarázta azt a tónust, aminek jegyében nem sokkal később a hazai közéletben a bankokkal szembeni kartellvád, valamint példátlan méretű megbüntetésük nagyon is

világosan juttatott kifejezésre. Mindezek mellékszálaként, ám nagyon is szerves kísérőjelenségként a kormány - hasonló ügyekben - elkezdett nyíltan nyomást gyakorolni a hazai bíróságok ítélezési gyakorlatára. A szokatlan lépések magyarázataként önálló pontban kell megemlékeznünk az idei ősz egyik állandó és megszüntethetetlen slágertémájáról, a devizahitelek ügyéről.

8. A devizahiteleket ezen az őszön is, és karácsonyig megállás nélkül, folyamatosan mentette a kormányzat. Hónapról hónapra. Szavakban. Pechjükre, nekik meg pénzben kell törleszteniük, ami igazán nagy kár, mert ha csak a híreket hallgatnák, akkor tudhatnák, hogy ezen az őszön a kormány kizárólag az ő –egyenkénti –mentésükkel törődött. E szédületes *rescue-operation* során egyre kevésbé lehetett felismerni maguknak a hitelfelvevőknek a felelősségét. Nem beszélve mindazon korábbi kormányok felelősségéről, akik téves döntéseikkel bőven elősegítették e valóban katasztrofális helyzet kialakulását. Annál egyértelműbben rajzolódott ki viszont a nemzetközi fináncsőke hazai ügynökeinek undok fantomképe: a bankok kapzsiságának, gátlástalanságának torzképe.

9. Ilyen sűrű időszakokban szinte megváltásként érkezik egy-egy olyan ötlet, mint pl. a Horthy-szobor felavatása a város szívében. Garantáltan ezzel fog majd ugyanis foglalatkoskodni minden médium, s e zavaros helyzetben lehetséges össze-visszanyilatkozatokat adni, megint szabadon lehetséges a legprimitívebb napi politikai magyarázatoknak képtelen és megalapozatlan „történelmi” háttérrel teremtenei stb. S ha egy kis szerencsénk van, akkor nem maradhat el a nemzetközi rosszallás sem. Ami egyébiránt a legjobbkor érkezik olyan időkben, amikor amúgy is nagyon szeretnénk már demonstrálni a függetlenségünket, meg abbéli jogos felháborodásainkat, hogy nem szeretjük, ha gyanús eredetű külföldi érdekcsoportok akarnának minket demokráciára és jó modorra tanítani. Szóval nagy áldás tud lenni egy jó időben érkező szoboravatás. Minél vitathatóbban ünneplendő, kommunikációs szempontból annál jobb és termékenyebb a botrány.

10. Közben meg zajlania kellett volna a következő évi költségvetésről szóló vitáknak, Az elmúlt huszonhárom év során ezek az év végi viták minden alkalommal kivételes lehetőségeket nyújtottak a szélesebb közvélemény számára is ahhoz, hogy – ritka kivételként - mélyebben elmerülhessen a hazai gazdaság és a pénzügyek makroökonómiai titkaiban. Ezek a nyilvános viták mindig is előhívták a különféle gazdasági/társadalmi prioritások összemérhetőségének a lehetőségeit, ezért mindig is telítettek voltak különféle botrányokkal.

Választások előtti hónapokban pedig a költségvetési vita páratlan lehetőséget teremtett volna ahhoz, hogy a versengő politikai erők számszerűsítve is bemutathassák eltérő politikai filozófiáik lényegi különbségeit. (Miért az kap? Miért annyit? Miért onnét és tőle veszik el? Ki kapjon inkább? Stb.) *2013 késő őszének igaz botránya az, hogy semmiféle érdemi költségvetési vita nem volt.* Alig akadt olyan fórum, ahol a jövő évi számok alakulása felett értő felek folytattak volna diskurzust. (Lett volna miről...- lásd Zita írását az ÉS karácsonyi számában.)

11. Nem teljesen átlátható és érthető motívumok alapján, de éppen a nemlétező költségvetési vita finisének idején tört ki az év utolsó, ám meglehet, legnagyobb jelentőségű botránya. A NAV egy korábbi, a fontos részleteket illetően azonban meglehetősen tájékozottnak tűnő alkalmazottja visszatuszkolhatóan eltökéltséggel kezdte el állítani, hogy Magyarországon szervezett áfa-csaló hálózatok százmilliárdos nagyságrendekben és büntetlenül fosztogatják a költségvetést. A legfelsőbb vezetés tudtával, évek óta. E sorok írásakor a botrány lassan hat hete tart és nem tudni, mi lehet a vége. Első körben mindenesetre a kormányzati körök meglepően felkészületlenül, felelőtlenül és átlátszóan viselkedtek. Megpróbálták először is lejártnia a bejelentőt, majd az egész ügyet igyekeztek jelentékteleníteni. Az ellenzék és a média megpróbált a bejelentő mellé állni, az első idők tanulságai szerint nem túl nagy eredménnyel. Mindenesetre a tét igen nagy, mert ha még egy nagyságrenddel kisebb szinten is, de igazolódna a vádak, akkor az elmúlt négy év valamennyi lényegesként beharangozott gazdasági áldozathozatala utólag is világosan válna nemcsak értelmetlenné, de empirikusan is igazolódna a „maffiaállam”- szintén ezekben a hónapokban népszerűsített – elmélete. (E teóriáról később fogunk megemlékezni.)

12. S a kerektség, a teljesség igénye kedvéért feltétlenül jelezniünk kell: az év végének ELSŐSZÁMÚ ÜGYE a rezsicsökkentés volt, lett maradt. Tudtuk, hogy így lesz, már május óta tudhattuk. Ha másért nem, akkor azért, mert a kormányfő számos kitüntetett fórumon igyekezett kivételes nyomatékot adni a rezsicsökkentés ügyének. Az utolsó három hónapban azonban megtanulhattuk, hogy ennek az eltökélt célnak van alárendelve a külpolitika, a szociálpolitika, az energiapolitika stb., sőt, maga a kampány is, meg a lehetséges ellenfelek minősítése is. Mivelhogy a választási harc a rezsicsökkentés hívei, illetve ellenfelei közötti harcoként lett definiálva. Igaz, egyoldalúan, viszont megállás nélkül, szünet nélkül.

Záró megjegyzésként megpróbálunk a felsorolt tizenkét eset sorsának alakulásából valami közösnek tetsző tanulságot levonni. Mindenekelőtt azt, amit egyszer már egy korábbi összegzőnkben is jeleztünk: *egyetlen ügy sem lett végig gördítve, felderítve*. Még az sem, hogyan válnak ezek az ügyek hirtelenül fontossá? Mindegyikük közös jellemzője, hogy egyik pillanatról a másikra berobbannak, bekerülnek a hazai hírvilág, közélet, politikai viták kellős közepébe. Többnyire úgy, mint ahogyan az akciófilmekben a menekülők végső menedékként maguk után hajítanak egy kézigránátot, ami egy pillanatra arra mindenképpen elegendő, hogy valamennyi résztvevő fedezékbe vonuljon. És a nézők legalább három másodpercig feszülten és aggódva lessék/várják a drámai következményeket. Aztán persze... minden rohanhat a maga megszokott útján: csikorognak a fékek, kilövik a bal hátsó gumit, az üldözött folyamatosan lövöldözni kezd a mögötte száguldókra, ártatlan járókelők rémülten ugranak félre a legutolsó pillanatokban, és a végén mindig a rendőr kocsija fordul az oldalára, pörög veszettül, míg ki nem gyullad, és fel nem robban.

A hazai közéletben sincs ez másképpen, itt is mindig a bűnüldöző szervek/ügyészség/bíróság autói kerülnek a végén olajfoltra. Már-már elkapnák a diplomahamísító tisztviselőt, korrupt rendőrfőnököt, adócsaló nagyvállalkozót, pályázati kiíróval összejátszó nagyberuházót, feleségverő képviselőt, ám a legutolsó pillanatban mégiscsak fejre állnak, kigyulladnak, felrobbannak, s örülnek, hogy élve megússzák az üldözés gyötrelmeit.

Sem a média, sem az ellenzék, sem pedig az erre hívatott állami és/vagy igazságszolgáltatási szervek nem voltak 2013 utolsó hónapjaiban alkalmasak arra, hogy bármelyik – fentebb említett – ügyben a magyar közvélemény tisztábban láthatott, mint a botrány kirobbanásának kezdetén. Mindez nem magától értetődő gyöngeség.

Ha a listát újra végig böngésznénk, akkor legalább a felében azt találnánk, hogy az ellenzék szempontjából olyan fontosságú, a rendszer egészének vitatható működését kiválóan bemutatható ügyek kerültek elő, amelyeknek nem kellő végig vitele óriási politikai hibának (is) minősíthető. (Minden mélyebb elemzés nélkül is belátható például mindez a 2/3/4/6/10/11- es sorszámu estekről. Ehelyütt nem, de majd az ellenzék őszi kálváriájának részletes bemutatásakor ki fogunk térni ama belső, szerkezeti gondokra, amelyeknek foglyaiként nem voltak alkalmasak egyetlen stratégiai jellegű lépés-sorozat megtervezésére sem)

A média alkalmatlansága már jóval összetettebb és nehezen megmagyarázható jelenség. Egyelőre maradjunk annyiban, hogy a közszolgálatot teljességgel eluralt kormányzati kommunikációs nagyüzem nemcsak arra alkalmas, hogy elvegye a nagyobb botrányok életét, hanem arra is, hogy a veszélyesebb helyzetekben viharos gyorsasággal állíttassék elő párhuzamos és a figyelem elterelésére nagyon is megfelelő álbotrány. (Ez a gyanúnk pl. a főtí, bajai ügyekben, a Horthy –szobor kapcsán, valamint a bankok elleni látványos hadjárat esteében is.) Elvileg – és a korábbi kampányidőszakokban is ez volt inkább a jellemző – a kereskedelmi médiumok nagyon is botrány-orientált módon szoktak viselkedni, de ezen az őszön ez a hatás is elmaradt. Talán nem tekinthető véletlennek az sem, hogy a háttérben éppen ezekben a hónapokban bonyolították le a TV 2 fölöttébb talányos kormányzati kivásárlásának gyanút keltő üzletét. S a többszörös szűrőkön keresztül szivárogtatott hírek lényegében ugyanezt a folyamatot sejtetik a kormányzati kommunikáción kívüli világ legfontosabb médiumának, a Népszabadságnak az eladása körüli hercehurcákról is. Szóval a hazánkban 2013 végén működő média szerkezetében, minőségében, szabadságfokában a korábbi húsz évben megtapasztaltakkal össze nem vethető minőségű nyilvánosság-tényezővé fokozódott le.

A botrányok végigvihetőségét meghatározó tényezők sorában érdemes a közvélemény érzékenységevel is számot vetni. Elvileg igen, gyakorlatilag azonban Magyarország népe - még a tájékozottabb és igényesebb szegmense is - a ciklusidő végére meglehetősen immunissá vált, vagy – azzá nevelődött. Azzá lett nevelve. Ez is, az is igaz. Ha négy éves keretben kezdünk gondolkodni, akkor hosszú soron kellene végigtekintenünk. Lenyeltük a magánnyugdíj-pénztárak kifosztását, illetve a folyamatot körülvevő hazudozásokat. Lenyeltük a hatalmi intézmények folyamatos korlátozását, a munka törvénykönyvének jogszerűítő, csorbító átrendezését, az iskolák, kórházak államosítását. Az energiaszektorba történt ezermilliárdos – és minden szempontból vitatható – állami/kormányzati bevásárlás nyilvánvalóan kontraproduktív döntéseit, a stadionépítő örültségeket, a Békemenet képmutató álciviliségeit, a trafikok és a szerencsejáték-ipar erőszakos elvételét és politikai alapú újraosztását, a takarékszövetkezetek kényszer-államosítását. Ez a lista nem kíván a teljesség igényével fellépni, pusztán a négyéves folyamat legemlékezetesebb állomásainak névtábláit soroljuk fel. 2013 végén már nem tud olyan erejű, jelentőségű botrány kitörni, ami a közvéleményt nyílt tiltakozásra, netán ellenállásra készítené. Minden elképzelhetővé, minden elhíhetővé vált, nincs, ami meglepetést tudna okozni. És cserében elpárolgott minden remény,

senki sem hiszi már, hogy lesz belátható időn belül olyan rend, amelynek keretén belül a milliárdokat elsajátítók is felelősségre vonhatóak lennének.

Máshol kellene tehát a megfelelő magyarázatokat megtalálnunk, az elfogadható kereteket kijelölnünk. *Lehet, hogy a felsorolt ellentmondásokat csak akkor tudjuk kellően értelmezni, ha a kialakulóban lévő rendszer egészével próbálunk meg számot vetni.* A legutolsó negyedév során a hazai közgondolkodás számos közismert – és magának korábról is komolyabb tekintélyt kivívó – szereplője jutott hasonló felismerésekre. Nem véletlen, hogy 2013 utolsó hónapjaiban jócskán megsaporodtak a rendszerszintű magyarázatok. További értelmezések megértése kedvéért forduljunk hát hozzájuk.

2. Rendszerszintű magyarázatok – avagy a hazai elemzői kaszt magához térése

Két mottó:

A forradalmat elviselni

Könnyebb, mint hőseit terelni

Harc után értelmes célok felé

Térey János: Fiatalság, tarvágás

menni menni menni menni

két xanaxot még bevenni

akármibe hülyén hinni

két xanaxra rumot inni

Szlávics Noémi: innen bármi

(ÉS, 2013.november 15.)

2013 szeptemberétől az év végéig több tucatnyi, figyelemre méltó elemzés, esszé, tanulmány, könyv és egyéb nagylélegzetű írás jelent meg a hazai sajtóban és könyvkiadásban azzal az igénnyel, hogy a kialakulóban lévő Orbán-korszak legfontosabb jellegzetességeit elméleti szinten is általánosítsák. Mondhatni, nincs ebben semmi újdonság, hiszen az elemzői kaszt tette a dolgát. Az év végén az évzáró mérlegkészítések amúgy korábban is a hazai médiumok kedvelt műfaját jelentették. Ráadásul a Fidesz-kormányzás rendszerszintű sajátosságainak leírása már megelőzően is kivívta magának a legnagyobb tekintélyű hazai tudósok érdeklődését Kornai Jánostól Heller Ágnesig, Sárközy Tamástól Szelényi Ivánig. (Ezekről az elemzésekről a megszületésük idején, az egyes negyedévi krónikák idején mi is rendszeresen beszámoltunk.)

A mostani termés számos fontos ponton különbözött a korábbi, még a legszínvonalasabbnak és legalaposabbnak mondható kísérletek többségétől. Beépült a vezető elemzési szempontok közé ugyanis egy olyan metszet, amelynek korábban alig, vagy egyáltalán nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget, mégpedig *a kialakuló rendszer elfogadottságának talánya*. Mi lehet az oka annak, hogy a magyar társadalom többsége ugyan nem szereti az Orbán-rendszert, de mégsem szeretné azt egyértelműen leváltani? Miért van az, hogy a lakosság soraiban többen vannak azok, akik szerint az ország nem jó irányba megy - és mégsem támogatják a rendszert leváltó politikai erőket kellő mértékben? Miért fogadják

el jóval többen ezt a rezsimit, mint akiknek egyértelmű igénye lenne a tőle való megszabadulástól? Milyen lehet a magyar közvélemény szerkezete és összetétele? Miből adódhat össze az a populáció, amelynek többsége zavartalanul képes együtt élni az általa nem kedvelt, nem szeretett rendszerrel? Mit nem tudunk és nem tudtunk kellő mélységben a jelenlegi magyar társadalom tagolódásáról, értékvilágáról, megváltozott aspirációiról? Miért olyan meglepő az Orbán-időszak tartós elfogadottságának nyilvánvaló tendenciája?

Az általunk megidézendő elemzések elsöprő többsége megpróbál valamilyen szinten válaszokat találni az imént megrajzolt dilemma-csokor legégetőbb, mondhatni: központi kérdéseire. Az egyes elemzők megközelítései között azonban igen nagy különbségek vannak, módszertani és egyéb - amúgy igen fontos - szempontok tekintetében.

Először is, ismerkedjünk meg azokkal a kísérletekkel, amelyeket – jobb híján *egyényezősöknek* nevezhetnénk. Mindenekelőtt azért, mert a szerzőik kitüntetett jelentőséget tulajdonítanak valamely olyan szempontnak, amelyből levezethetőnek vélik az összes egyéb fontos jelenséget. Vannak közöttük történeti jellegűek – abban az értelemben, hogy a korábbi korok mely örökségének látják kizárólagosan fontos jellegű, meghatározó mintaként újraéledni a jelenlegi Orbán-adminisztráció gyakorlatát?

Van, aki úgy véli, hogy az Orbán-kormány nem tesz mást, mint a Kádár-korszak legterméketlenebb örökségének folytatásával próbál magának széleskörű bázist teremteni. A Kádár-korszak aranykorára volt ugyanis leginkább jellemző az, hogy a rendszer megpróbálkozott a „gondoskodó, felülről segítő omnipotens állam” képében magának állandó és megkérdőjelezhetetlen tekintélyt és támogatottságot kicsihozni. S valljuk meg, ennek az analógiának a revitalizálásához az elmúlt négy év kormányzati gyakorlatából tucatszám lehetséges megidézni olyan döntéseket, gesztusokat, amelyek mindegyike valóban erősen emlékeztetett az egykori gondoskodó, erőt és mindentudást sugárzó állami gondoskodás mentalitására. (E nézetet leginkább Vásárhelyi Mária írásai képviselik. Legutolsó, lényegre törő összefoglalását az ÉS karácsonyi számában lehetett olvasni.)

Módszertanilag alig tér el a fenti megközelítéstől Ungváry Rudolf, amikor újabb és újabb írásaiban azt állítja, hogy a jelenlegi Orbán-rendszer nagyon is megfelel az egykori Horthy –korszak tekintélyelvű, központi állami/hatalmi tekintélyt előtérbe helyező, nacionalista és hierarchikus társadalmi szemléletmódjának. Annak a széles körben elfogadott,

korábban talán lappangó, ám mostanára már nyíltan is megvallható jobboldali, antidemokratikus, erőt és mindenféle társadalmi különbségeket természetes adottságként elfogadó, látszat-demokratikus berendezkedésnek, ami nagyon is sajátja volt a magyarságnak a két háború között. S ennek a leváltása legfeljebb akkor várható, ha a jobboldali többség érzékenyebb, demokratikus értékek iránt befogadóbb hajlamú része belátja, hogy a mostani rezsim gyakorlata szükségképpen viszi el a politikai élet dinamikáját a szélsőségek legitimálásának irányába. Amely váltás viszont tarthatatlan lenne a jobboldaliak számára is.

Vannak olyan szintézis-kísérletek is, amelyek a magyar társadalom évszázados demokrácia- deficit-hiányának jegyében megpróbálják az imént felvillantott két álláspont szélesebb keretek között egyesíteni. Ebben a megközelítésben a magyarság elmúlt száz/kétszáz éve alapján véve antidemokratikus, torzult, kényszeres mechanizmusok és berendezkedések közepette formálódott, s csak a legkivételesebb történeti pillanatokban adatott meg az egyéni élethelyzetek, mindennapi életkeretek szintjén is megélni a valóban demokratikus attitűdök gyakorolhatóságát. S e minták törékeny, töredékes és alkalmi elsajátíthatósága okán a magyar társadalom elsöprő többségének nem volt és nem is lehetett kellően stabil demokratikus részvételi tapasztalata saját sorsának a maga személyes felelősség jegyében történő intézésére. Mindezen történelmi hátrányok, csonkultságok elemi erővel törnek elő minden olyan konfliktusos politikai helyzetben, amikor a tradíciók, a minták fontossága kielezi a milliók mentalitásában rejtőző örökségek fontosságát. Az Orbán-kormány idején nem történik más, mint annak az evidenciának az életre kelése, miszerint az erőszakos, kisajátító és alternatíva-szűkítő berendezkedések szemben találják magukat a magyar társadalom retrográdabb örökségével. Illetve, ezzel a retrográd örökséggel történő visszaélésnek lehetünk a tanúi. Nem először – és nem is utoljára... Ezt a meglehetősen bonyolult gondolatmenetet némileg leegyszerűsítve interpretáltuk, ám ezen az őszön Konrád György, Nadas Péter és Sándor Iván írásaiban/esszéiben az érdeklődő, tanulni vágyó közvélemény többször is tanulmányozhatta ezt a megközelítést. S ugyan Heller Ágnes ez ügyben nem írt nagyobb lélegzetű esszét, de többször is adott a nyugati médiumoknak olyan interjúkat, amelyekből az olvasók meglehetősen pontosan rekonstruálhatták a filozófusnő hasonló értelmű magyarázatait. Egyszóval, nem állunk messze a lényegtől akkor, ha azt mondjuk, hogy a hazánk iránt még érdeklődő külföldi/nyugati közönség - nagy valószínűséggel - leginkább ezzel az interpretációs kerettel találkozhatott a maga médiumaiban.

(Nem jeleztük külön, de egy bekezdés erejéig mégis érdemes kitérni arra, hogy az eddig megidézett szerzők - s persze majd a későbbben megidézendők is – mindannyian egyetértenek abban, hogy az általuk megírt/felpanaszolt problémák nem lennének olyan súlyúak, ha lett volna olyan ellenzék, amely szellemileg/politikailag képes lett volna a fennálló hatalomnak érdemi versenytárává válni. De nem lett. Az okokról, az idevágó, rendszerszintű összefüggésekről a legtöbbet Tamás Gáspár Miklós nagyesszéje mondja el.)

A demokrácia-deficitek azonosításának nyomvonalán haladnak tovább azok az erősen szociológiai indíttatású magyarázatok, amelyek arra keresik a választ, hogy miért kanyarodott el a magyar társadalom látható/érzékkelhető többsége a rendszerváltás kezdetén még egyértelműen többséginek mondható, modernebb értékrendek követésétől? Szalai Erzsébet válaszait a civil társadalom folyamatos kifosztása, meggyengítése, s ennek a nyomában törvényszerűen kialakuló bátorság-hiányban lelhetjük meg. Az ő álláspontjából következően a jelenlegi magyar társadalomban egyszerűen nem képes felhalmozódni az a fajta civil mentalitás/bátorság/felelősségvállalás, amely hatékonyan lenne képes ellensúlyozni a hatalomorientált pártvállalkozások alternatíva-szűkítő tevékenységét. Lengyel László mindehhez azt teszi hozzá, hogy a 2001 utáni Magyarország átlagpolgára fokozatosan feladta a minőségelvű alkalmazkodás korábban igen sikeresen művelt igényeit. S helyette a sunyító, napi alkalmazkodó, rövid távú érdekeknek eleget tévő mentalitást kezdte nagyüzemi módon működtetni. S ezt az igényt vette észre éles szeműen a Fidesz, illetve igazolta vissza, mint sikeres és támogatásra méltó közösségi tevékenységet. A lefelé való nivellálódásban történelmi randevút adott egymásnak a kifáradó civil lakosság és a cinikus újraosztó hatalom, s éppen ebben a retardációban tudtak egymásra találni - időlegesen.

A külső feltételek alakulását firtató vizsgálódások közül ezen az őszön a legnagyobb érdeklődést a Magyar Bálint fémjelezte „polip”- kötet váltotta ki. Se szeri, se száma mindazon értelmezéseknek, amelyek e tanulmánykötet megjelenését párhuzamosan kísérték, illetve követték. (A mediatizációban egyébiránt híresen alkalmatlan balliberális oldal ezúttal kiváló teljesítményre volt képes. A Magyar Bálint-szerkesztette kötetet már a megjelenése előtt is óriási várakozás előzte meg, hiszen egyes tanulmányai korábban számos helyen megjelentek. A megjelenést követően pedig a Klubrádió és az ATV fejezetről fejezetre lelkiismeretesen végigvette ezt a tananyagot, és mindent megtettek annak érdekében, hogy minél szélesebb körben terjedjen el a maffiaállam elmélete.) Valószínű, hogy ennek a

kötetnek a bevezető tanulmánya, illetőleg a kísérő/értelmező/interpretáló médiahullám alkalmas lesz arra, hogy az ellenzéki szavazótábor mindenekelőtt e könyv jegyében értelmezze az Orbán-kormány elmúlt éveinek tevékenységét. A polip-metaphora, valamint a maffiaállam-elnevezés feltehetően teljes mértékben alkalmas arra, hogy összegyűjtve foglalja egybe az elmúlt évek legfontosabb vonásait - ellenzéki nézőpontból.

Ehelyütt nem szeretnénk belebonyolódni abba a széleskörű vitába, amely a „maffiaállam” elnevezést követően kibontakozott, de azt sem szeretnénk elhallgatni, hogy ez a könyv, meg a körülötte kialakult értelmezési holdudvar jelentős módon hatja át a következő hónapok diskurzusainak tartalmi kérdéseit. S e várható siker nem feltétlenül csak pozitív üzeneteket hordozó jelenség. Biztosan megkerülhetetlen lesz az a megközelítés, amely az elmúlt négy évet a felülről kialakított, rendszerszerű, és a kriminalitás határvidékén elhelyezkedő osztogatás/fosztogatás szisztémájaként kíséri majd bemutatni. Az elmúlt ciklus legfontosabb – rendszer specifikus – jellegzetességének majd ezt a vonást fogja tartani. Mindebben fontos segítséget jelenthet majd ugyanennek az olvasó és politikai tábornak az a Debreczeni-könyv is, amely ugyanezekben a napokban látott napvilágot.

Ezzel a könyvvel is ugyanaz a gondunk, mint a „maffiaállam” elméletével. Amekkora nyereségnek látszik a leleplező jelleg, s amilyen lényeglátónak tetszik az egész Orbán-rendszert a kriminalitást sejtető jegyek felől megragadni, éppen annyi kockázattal is jár ez a megoldás. Felment ugyanis a további részletek terhei alól az, ha az általunk nem szeretett rendszert eleve bűncselekmények termékének tekintjük, s így annak a meghaladása sem politikailag, hanem leginkább hatóságilag képzelhető el. Nem más ez, mint a Fidesz 2008/2009-es taktikájának a visszajára fordítása, amikor a nyolcéves baloldali kormányzást igyekeztek minden lehetséges eszközzel „hagyósítani” – azaz, leegyszerűsíteni a lényegét a korrupcióra. Aztán később eltelt a következő négy év anélkül, hogy egyetlen jelentős ügyet sikerült volna az igazságszolgáltatással befejeztetni. Szóval, bármennyire is csábító és látszólag alappal állítható, ám hosszabb távon igen nagy kockázatokkal járó megoldás az, ha az ellenfelemet eleve kriminalizálom.

Némileg e megközelítéseket egészíti ki, de sokkal összetettebb konstrukció pl. Kende Péter magyarázata, amely az Orbán-időszak legfontosabb jegyének azt az arrogáns/erőszakos politikai gyakorlatot tartja, amellyel szemben a magyar társadalom ez idő tájt teljesen felkészületlennek és védtelennek mutatkozott. A kétféle megközelítés mindenesetre ott

kapcsolható össze, miszerint a hazai közéletnek nincsenek kellően kiformált, megtalált elhárító mechanizmusai, immunrendszerei olyan esetekre, amikor a hatalommal való visszaélés tudatos, átgondolt és cinikus eljárásaival szemben kellene a társadalomnak nemcsak óvatosnak, hanem tudatosan védekező-képesnek is lennie.

Az év végi esszégyűjteményben előbb-utóbb megjelentek azok a sokváltozós, a rendszerszerű mozgásokat ténylegesen rendszerben/rendszerként értelmező magyarázatok is, amelyek az eddig felsorakoztatott/megemlített tényezők úgyszólván mindegyikét megpróbálták átfogóbb, társadalmi/gazdasági/politikai rendszerkeretek között értelmezni és bemutatni. E kísérletek közül ebben az összegzésben beérjük *két jelentős szerző* elemzésének a hevenyészett bemutatásával illusztrálni azt, hogy ez a nézőpont talán minden korábbinál gyümölcsözőbb lehetőségeket ad megfajta kérdéseink megválaszolásához.

Ladányi János és Szelényi Iván a negyedszázados magyar rendszerváltást beleilleszti az egész kelet-európai változási folyamatokba. A szerzők úgy találták, hogy a hazai nehézségek lényegében megegyeztek mindazokkal a gondokkal, amelyekkel a régió egésze birkózott, illetve birkózik most is. Ám a magyar gyakorlat megoldásai az első másfél évtizedben inkább a régió átlagát meghaladó minőségűek voltak, de 2007 után fokozatosabban „keletebbre csúszunk”. Ami alatt az értendő, hogy a magyar fejleményekben mind több olyan vonást lehet felfedezni, amelyek eleddig leginkább a szovjet utódállamok pszeudo-demokrata modernizációjára voltak jellemzőek. (Miután nem recenziót írunk, ezért ehelyütt csak jelezzük, hogy a szerzők nyolc olyan fontos vonatkozásban látnak radikális modellváltást a 2010 utáni magyar politikai praxisban, amelyek okán ezt a modell-torzulást a későbbiekben csak igen nagy társadalmi/gazdasági áldozatokkal lesz lehetséges korrigálni.)

Bokros Lajos nem először – s valószínűleg nem is utoljára – vágta elemzői fejszóját a legnagyobb fatörzsbe: karácsonykor megjelent 140 pontja egyszerre kíván a hazai rendszerváltás átfogó kritikai elmélete lenni, s a hiányosságokat meghaladni akaró, széleskörű politikai program is. Nem tagadjuk, az ő vállalkozását gondoljuk a legmegalapozottabb kísérletnek. Mindenekelőtt azért, mert az Orbán-korszak négy évének kritikai bemutatását képes volt összekötni az elmúlt évszázad kudarcainak elemzésével /a rendszerváltás negyedszázadának elemzésével/, s végül a címben is erőteljesen kifejezésre juttatott, „elvesztett évtized” folyamataival. E több szempontú körkép eléggé meggyőzően mutatja ki, hogy mindaz, ami 2010 után történt, az Magyarországot megint leviszi a már

többször elkezdett és többször is megtört *'modernizációs pályáról'*. S a lehető legégetőbb feladat lenne ezt a rossz tendenciát megtörve - visszavezetni Magyarországot a zsákutcából a huszonegyedik században követendő pályára. Ezt a szokatlanul nagy terjedelmű kiáltványt sem szándékozunk részleteiben ismertetni, csupán azt szeretnénk jelezni: VAN olyan elemzés, amely képes volt egyidejűleg történeti/gazdasági/szociológiai/politikai szempontoknak eleget tenni – és ugyanakkor levonni mindebből a megfelelő program-következtetéseket is.

Bokros Lajos röpiratát itt lehet részleteiben is elolvasni:

http://www.es.hu/bokros_lajos;melleklet_elvesztett_evtized_140_pont;2014-01-02.html //

Mit tehetünk mindehhez még hozzá?

- Kétségtelen, hogy az itt megidézett tucatnyi elemzés minden korábbi időszakhoz képest árnyaltabb összegzést nyújt a 2010 utáni folyamatokról, mint ahogyan mindezekről korábban olvashattunk.
- Kétségtelen, hogy a legtöbb szerző ma már döntő szempontként számol a nyilvánvalóan kudarcos Fidesz-berendezkedés széleskörű társadalmi elfogadottságával is, legfeljebb nem egyformán magyarázzák ennek okait.
- Kétségtelen, hogy a legtöbb szerző a 2010 utáni ellenzék intellektuális/politikai/szervezeti/személyi versenyképtelenségével is számot vet.
- S mégis, mindezen peremfeltételek ismeretében is egyöntetű az a meggyőződés, hogy ennek a rendszernek a megmaradása, újabb választási győzelme, további regnálása az ország népe hosszabb távon érvényes érdekei szempontjából nehezen korrigálható, történelmi jelentőségű csapás lenne.
- Tudjuk, ez a főnti négy állítás nehezen terelhető össze ellentmondás-mentes elméleti keretté. Nekünk sem sikerült egyelőre. Tudjuk. Mégis, ez a helyzet. (Talán Lakner kollégának lehet leginkább igaza, amikor azt írja, hogy *„Érzelmű határvonalon áll az ország. A berendezkedés és a várakozás limesén.”* Várjuk ki a végét.)

Irodalom:

Ungváry Rudolf: Amikor már nem lesz mit veszíteni. NSZ. 2013. szept. 5.

Nádas Péter: Ami mellette szó, s ami ellene. ÉS. 2013.szept. 5.

Sándor Iván: Demokrácia-ahol nincs. És. 2013.okt.18.

Ladányi János/Szelényi Iván: Kompország az Európai Unió periferiáján. És. Szept.13.

Szalai Erzsébet: Civilség a mai Magyarországon? És. okt.4.

Kende Péter- int.: A rendszer vezérelve És. okt.11.

Tamás Gáspár Miklós: Miért nyer Orbán Viktor? Nsz. nov. 2.

Konrád György: A szabadság paradoxonai. És. okt.18.

Magyar Bálint int.: Az állami keresztapa fogságában. Nsz. dec. 9.

A magyar polip. A posztkommunista maffiaállam. /Szerk: Magyar Bálint - Vásárhelyi Júlia/
Noran, 2013.

Lakner Zoltán: Artúr király udvarában. Nsz. dec. 19.

Lengyel László: Augsburg felé lovagol a magyar. Nsz. dec. 21.

Vásárhelyi Mária: A homo kádáricus reneszánsza. És. dec. 20.

Bokros Lajos: Elvesztett évtized. És. dec. 20.

TGM: Az ellenzéket is le kell váltani. És. 2014. jan. 3.

3. „Magyarország jobban teljesít” – összefoglaló a gazdasági folyamatokról

A következő pontokban sorra vesszük azokat a sikermutatókat, amelyekkel a kabinet alátámasztottnak gondolja a kampányszlogen igazságtartalmát.

3.1. Gazdasági növekedés

3.1.1. Általános kérdések

2013. III. negyedévben a bruttó hazai termék 1,8 százalékkal emelkedett, az előző negyedévhez képest 0,9 százalékkal; mind a két adat jobb lett az eurózónáénál, és a német gazdaság teljesítményénél. Feltételezhetően ebből vonta le Matolcsy György a következőt: a monetáris unióban sikertelen a válságkezelés, és ezért az unió pénzügyi biztosának Olli Rehnnek le kellene mondania. A nemzetgazdasági miniszter ezen túlmenően kiadta az értékelést: Magyarországon növekedési fordulat következett be, a gazdaság a tartós növekedés pályájára állt.

Tartós növekedésről akkor beszélhetünk, ha a növekedést belátható időn belül nem veszélyeztetik visszahúzó erők, ha a gazdaság a természeti viszonyosságokat is ki tudja egyenlegetni, ha szereplőiben erős a bizalom a folyamatok javulásában, a felemelkedésben, ha erős és széleskörű a vállalkozói lendület. Mindez Magyarországon hiányt szenved:

- a mezőgazdaság kis súlya (3,6-4 % a GDP-ben) ellenére is képes megrendíteni a növekedés dinamikáját – lásd a 2012-es év,

- a növekedést hátráltató körülmények továbbra is fennállnak, így a teljesen szétzilált jogállamiság, a jogbizonytalanság, a személyre (cégekre) szabott kodifikációs gyakorlat terjedése, a tulajdonosi és piaci bizonytalanság. Kiszámíthatatlan kormányzati politikához nem lehet alkalmazkodni, pontosabban csak a pénzért vett politika lojalitása kiszámítható, bár ennek a falai repedeznek (ld. Csányi Sándor esete).

- A növekedés tartós fennmaradását kétségbe vonják a 3 százalék alatti deficitcél tartása érdekében továbbra is kikényszerülő „megszorító” lépések, amelyek például a 2014. évi költségvetésben is kódoltak.

Lehetséges, hogy 2013-ban GDP-nk a kormány prognózisának megfelelően egy százalékkal (0,9%), jövőre pedig 2 százalékkal bővül, ám ez a magyar gazdaság

immanenciáján kívül eső körülményeknek (külső konjunktúra javulása, kedvező mezőgazdasági teljesítmény, mesterséges élénkítési technikák bevetése, amelyek kifulladásra és kiszakítva a költségvetést, ellentétükbe váltanak) és nem a belső motorok felpörgésének lesz a következménye. 2013-2014-ben legfeljebb átmenetileg meginduló növekedésről beszélhetünk, választási konjunktúráról, de nem tartósulóról, hanem rövid távú, konjunkturális kifutásról (a potenciális növekedési ráta alapján inkább stagnálásról). Ezt a véleményt osztja Bod Péter Ákos és Mellár Tamás is.¹

Láthatóan a piacok is így értékelik a magyar teljesítményt, hiszen a forint árfolyama semmit nem javult azóta, hogy megjelent a III. negyedévi előzetes adat; korrigált, felemelt változatának publikálása napján az euró árfolyama elérte a 304 forintot is. A hitelminősítőknek nem áll szándékukban javítani a besorolásunkon – Matolcsy György felszólítása ellenére továbbra is a bővli kategóriában tartanak bennünket, mert úgy ítélik meg, hogy a bemutatott költségvetési hiányfaragás nem nyugszik stabil alapokon. Az alapjaiban elgyöngített növekedési pályát továbbra is kockázatokkal kísértnek tartják, aminek a forgatókönyvét a túlzottdeficit-eljárásba való visszakerülés félelme írja.²

Az adatok mennyiségileg sem imponálóak, és nem támasztják alá Orbán Viktornak azt a beiktatásakor tett várakozását, hogy Magyarország ismét a régió éllovasa lesz. Ha figyelembe vesszük az EB 2013-2014-re szóló prognózisait, és a magyar gazdaságra nézve a kormány tervével számolunk, a válság előtti állapothoz képest Magyarországon áll fenn még mindig a legnagyobb lemaradás.

¹ A Figyelő 2013. dec. 5-i számában fejtették ki véleményüket reflektálva arra a felszólításra, amit Matolcsy György tett, hogy ti. Chikánnal együtt kérjenek bocsánatot korábbi kritikáikért és ismerjék el a gazdaságpolitika helyes voltát. Ezt egyikük sem tette meg. Elismerést a kormány továbbra is csak beosztottjaitól kap, így például az egyébként nagyon tehetséges Orbán Gábortól, aki államtitkárként beállt közéjük. Szerinte a stabilizáció sikeres volt, a növekedés széles bázison nyugszik, abban egyszeri, átmeneti tényezőknél nincs szerepük.

² Matolcsy Györgyön kívül Varga Mihály is ráerősített a hitelminősítők minősítésére, amikor a következőket nyilatkozta: „Szégyellje magát az a hitelminősítő, amely bővli kategóriában tartja az ország besorolását, miközben a piac egészen más véleményt mutat a kötvényjegyzésen keresztül.” Népszabadság 2013. nov. 21.

A 2014. évi GDP a 2008. évi százalékában

Ország	Százalék
Lengyelország	116,4
Szlovákia	107,0
Csehország	99,8
Románia	98,1
Magyarország	95,8

Forrás: KSH és Eurostat

Jelentős a növekedési elmaradás a kormány korábbi terveihöz képest is.

GDP-növekedési tervek 2010-2014 között

Programok	2014/2009, százalék	Éves átlagos dinamika, százalék
A kormány 2010. októberi programja	118,7	3,7
2011. április, Széll Kálmán terv, dinamikus változat	119,3	3,9
2011. április, Széll Kálmán terv, konzervatív változat	114,6	2,9
2012. április, Széll Kálmán terv 2.0 változat	107,4	1,5
2013. április, konvergencia-program	103,6	0,7
2014. évi költségvetési tervezet	103,9	0,8

Forrás: a megjelölt programok alapján történt saját számítás

Megjegyezzük, hogy GDP statisztikában a statisztikai hibahatár 0,4 százalék, tehát, ha sikerül is teljesíteni 2013-ra és 2014-re a kormányzati tervet, az öt év alatt átlagban felmutatott növekedési dinamika mindössze kétszerese lesz a statisztikai hibahatárnak, és nem éri el az egy százalékot. Magyarország ennél többre volna képes. Potenciális növekedése jelenleg 0 körül van, azaz stagnálást jelez. A válság kitörése előtt 3 százalékos volt, aminek alacsony mivoltát akkoriban, főként a jobboldalhoz kötődő közgazdászok rendre nehezményezték.

3.1.2. A 2013. I-III. negyedévi teljesítmény

Az első háromnegyedévben a GDP mindössze 0,6 százalékkal haladta meg az előző évit (napárhatással kiigazított adat szerint 0,7 százalékkal), vagyis éppen hogy csak a statisztikai hibahatár felett teljesített ebben az évben az ország. A dinamika negyedévről negyedévre erősödött, az első negyedévi visszaesést (0,8 %), a másodikban 0,5 százalékos emelkedés

követte, majd a harmadik negyedévi 1,8 százalékos többlet.³ A 2013. évi negyedéves statisztikai adatokban szerepet játszik az is, hogy a KSH lefelé módosította a 2012-es adatokat, vagyis a bázis mélyebb lett a korábban bemutatottnál.

Ágazati oldalról nézve a mezőgazdaságnak, az építőiparnak, és a humán szolgáltatásoknak volt szerepük a növekedésben, a többi ágazat vagy stagnált, vagy továbbra is visszaesett.

3. táblázat

**A bruttó hazai termék termelésének volumenindexei
(előző év azonos időszaka = 100 %)**

Ágazatok	2012	2013. I-III. negyedév	2013. I-III. negyedév, hozzájárulás a GDP-hez, százalékpont
Mezőgazdaság, erdő- és halgazdálkodás	81,1	121,7	0,9
Ipar	98,7	98,6	-0,3
Ebből feldolgozóipar	99,6	99,3	-0,1
Építőipar	93,7	105,6	0,2
Szolgáltatás, ebből:	99,5	99,9	0
Kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás	98,3	98,5	-0,1
Szállítás, raktározás	98,5	100,9	0
Információ, kommunikáció	103,3	99,6	0
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	96,4	98,5	-0,1
Ingatlanügyletek	98,1	96,5	-0,3
Szakmai tud., műszaki és adminisztratív tevékenység	99,9	100,7	0
Közigazgatás, oktatás, eü-i, szociális ellátás	101,6	101,8	0,3
Művészet, szórakozás, egyéb szolgáltatás	95,3	102,5	0,1
GDP összesen (piaci beszerzési áron)	98,3	100,6	0,6

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – kiigazított adatok a 2013. szeptember 30-án publikált módosítások után

A mezőgazdaság csúcsteljesítménye csak a 2012. évi igen rossz termés után mutatkozik, ezen ágazat nélkül stagnált volna az egész gazdaság. Az építőipar is igen mély pontról kapaszkodott fel, de kizárólag az uniós forrásokhoz kapcsolódó beruházásoknak, főként út- és vasútfelújításoknak köszönhetően, amelyek közismerten egy szűk vállalkozói körhöz kapcsolódnak. A szolgáltatásokon belül csak azokon a területeken mutatható ki enyhe

³ Ez utóbbi az előző év ugyanezen időszakában bekövetkezett 1,7 százalékos visszaeséshez képest mutatkozott, ami annyit tesz, hogy a kormány által „kiugrónak” tartott dinamikával éppen csak azt értük el, hogy a 2011. III. negyedévi szintet teljesítettük.

növekedés, ahol a közmunkásokat foglalkoztatják. A közmunkások száma ugyanis valóban nőtt, az első háromnegyedévben elérte 115 ezer főt, szemben a 2012. évi 91 ezerrel. Mivel ebben a körben (közigazgatás, egészségügy, oktatás, szociális ellátás) létszamarányosan számolják a GDP, a nagyobb foglalkoztatás GDP-többletet eredményezett.

Összességében az látható, hogy kínálati oldalról külső stimulátorok hajtották a növekedést (kedvezőbb időjárás, uniós pénzek, közfoglalkoztatás kiterjesztése), amelyek azonban nem tudtak további, belső piacélénkülést elérni.

Keresleti oldalról tekintve is azt találjuk, hogy a növekedés megindulása nem a gazdaság belső motorjainak felpörgéséből következett, hanem külső mozgatók hatására.

4. táblázat

GDP-növekedés a felhasználás oldaláról
(előző év azonos időszak = 100 %)

Megnevezés	2012	2013. I-III. negyedév	2013. I-III. negyedév, hozzájárulás a GDP-hez, százalékpont
Háztartások fogyasztási kiadása	98,3	99,8	-0,1
Háztartások tényleges fogyasztása	97,5	99,6	-0,2
Közösségi fogyasztás	100,1	104,6	0,3
Végső fogyasztás	98,5	100,2	0,1
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	96,3	103,5	0,4
Bruttó felhalmozás	88,8	101,1	0,3
Belföldi felhasználás	96,5	100,4	0,4
Export	101,7	104,1	2,9
Import	99,9	104,2	2,7
GDP	98,3	100,6	0,6

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – kiigazított adatok a 2013. szeptember 30-án publikált módosítások után

A 4. táblázatból is az olvasható ki, hogy a növekedésnek egyedi tényezői voltak, így a kedvezőbb külső konjunktúrára rákapaszkodó export, bár figyelemre méltó, hogy az import üteme már hajszálnyival meghaladta az exportét. Másfelől a végre meginduló beruházások segítettek, amelyek – mint említettük - főként az uniós pénzek intenzívebb gazdasági becsatornázásából származtak. A beruházási ráta így is csak 13,3 százalékot tett ki, ami a múlt évi görögországi értékre hajazott⁴. A megszorított közmunkák hatása a közösségi

⁴ Matolcsy György az Új Széchenyi terv meghirdetésekor 24 százalékos rátát helyezett kilátásba a magyar gazdaságban – igaz, nem jelezte, hogy melyik évre – és 2013 decemberében 25 százalékos mértéket ajánlott Olli Rehn figyelmébe. 2010-ben egyébként még 17 százalékos volt a rátánk, ami ezt követően folyamatosan

fogyasztás növekményében jelent meg. A készlet-felhalmozás visszaesett, ami arra utal, hogy a cégek nem készülnek nagyobb konjunkturális felfutásra. A táblázatból az is kiolvasható, hogy a belső piacot élénkítő beruházásoknak köszönhetően a GDP belföldi felhasználása nőtt, tehát megkezdődött az átrendeződés a külső piacok dominanciájáról a belsőkre. Ám rendkívül figyelemre méltó, hogy a mesterségesen lenyomott infláció miatt bekövetkezett 3 százalékos reálbér- és reáljövedelem-növekedés ellenére – amely pedig már érzékelhető a jövedelemtulajdonosok számára – a fogyasztás továbbra is enyhén visszaesett. (A mesterséges élénkítés itt még nem hatott.) A kormány ennek éppen az ellenkezőjét várta: az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetésekor Orbán Viktor a rendszer kiteljesedését 2013-ra tette, amikor a fogyasztás növekedése már teljes gőzzel fűti a gazdaságot. A felfűtés azonban több okból (olyanokból, amit a kormány maga idézett elő) is várat magára.

Nem tartjuk kizártnak, hogy 2013. utolsó negyedében a GDP növekedési üteme meghaladja a két százalékot is, hiszen egy évvel korábban 2,7 százalékos volt a visszaesés. Ebben az esetben lehetséges, hogy az éves dinamika eléri az 1 százalékot. Ehhez azonban arra is szükség van, hogy az ipar ne álljon le az utolsó hónapban, mint az 2012-ben történt.

3.1.3. Növekedési Hitelprogram

Matolcsy György MNB elnök november végi előadásán 2013-t a fordulat évének minősítette, amikor beértek az egykulcsos adó bevezetésének pozitív hatásai, tkp. minden eredmény ennek a következménye.⁵ A monetáris politikában a fordulatot a Növekedési Hitelprogram

csökkent. 2012-ben már csak 14,9 százalékot jelzett, és a 2013. I-III. negyedévi 13,3 százalék annak ellenére csökkenést mutatott, hogy a második és harmadik negyedében már volt beruházás-gyarapodás. A szakirodalomban 17 százalékos beruházási rátáról szörnyülködnek az elemzésekben, ami az amortizáció fedezésére sem elégséges. Ez a mutató azonban nem a beruházások, hanem a bruttó állóeszköz-felhalmozás arányát jelzi a GDP-hez viszonyítva, és 2012-re volt jellemző a nemzetközi statisztikai számbavétel szerint. 2013. I-III. negyedében – az előzetes adatok szerint – 16,5 százalékos volt e mutató.

⁵ Nem sokkal előtte jelent meg Virováczy Péter és Tóth Gy. Csaba (a Századvég kutatói) tanulmánya arról, hogy az egykulcsos adó 444 milliárd forintos lyukat ütött a költségvetésben, és tovább mélyítette a társadalmi szakadékot, mert az adómegettakarítás háromnegyed része a felső két jövedelem-decilisben elhelyezkedőkhöz került, lent viszont nőttek a terhek. Ezt a tanulmányt Barcza György, a Századvég igazgatója magánvéleménynek nyilvánította, és a Századvég nevében elhatárolódott tőle. Matolcsy György a bennfentes műhelyben készült munkára azt válaszolta, hogy az egykulcsos adó egyértelműen igazságos, ki kell tartani mellette. Cséfalvay Zoltán ennél

hozta meg, amelynek során 721 milliárd forintot helyeztek ki 3 hónap alatt, és erre nem volt példa az EU történetében. Szerinte a pénzek 61 százaléka új hitel volt, és jórész friss beruházásokra ment. Az adatok azonban cáfolják – főleg Matolcsy utóbbi állítását, a KKV szektor beruházásai egyáltalán nem lódultak meg, és a vállalati hitelállomány összességében nem nőtt, csak zsugorodásának mértéke szelődött (MNB közlése 2013 végén). A kisvállalkozói szektorban – még ha piac oldalról erre lett volna is kereslet – többéves, évtizedes punnyadás után nem lehet előkapni ígéretes beruházási terveket.

A bankok értékelése szerint a hitel kb. 60 százaléka a korábban felvettek lecserélését szolgálta, de előfordult az is, hogy a cégek állampapírt vásároltak az olcsó hitelből, amelyen így 2-3 százalékos kamatkülönbözetre is szert tudtak tenni.

A Növekedési Hitelprogram második lépcsőjét (2000 md) októberben hirdette meg az MNB⁶, ebből először 500 milliárdot helyeztek ki. Ennek az lett a következménye, hogy rendkívül mértékben megnőtt a jegybank kéthetes betétállománya, azaz a likviditás-teremtés költségvetési kiadást involválva nem folyt át a reálszférába. A bankok a kihelyezéseiknél továbbra is óvatosak, a megcélzott kisvállalkozói kör nagyobb részt ismeretlen számukra, s feltételezhetően a kereslet sem lódult meg a hitelek iránt. (A kereskedelmi bankok 3 százalékos alapkamat mellett is többet kapnak, mintha kockázatokkal terhelt 2,5 százalékon kihelyeznék a forrásokat.)

2014-től változnak a második pillér szabályai:

finomabban fogalmazott, szerinte az adórendszernek nem feladata a jövedelem-különbségeket mérsékelni. *A Századvég-kutatásról több beszámolót is olvashatunk:*

http://orulunkvincent.blog.hu/2013/11/20/a_szazadveg-ugy_masik_oldal

http://www.napi.hu/ado/kiderult_igy_kaptak_szazmilliardokat_a_tehetosek_a_kormanytol.569902.html

http://magyarinfo.blog.hu/2013/11/20/az_egykulcsos_ado_megszunteti_az_ujraelosztast_a_magyar_tarsadalomban

<http://fn.hir24.hu/gazdasag/2013/11/19/orbanek-szazmilliardokat-adtak-a-gazdagoknak/>

⁶Ez nemcsak nagyobb összegű az elsőnél, de hosszabb ideig is vehető igénybe, 2014. decemberig, és csak 10 százaléka szolgál a devizahitelek lecserélésére, forintosítására.

- a kihelyezésekbe lizingcégek is bekapcsolódhatnak,
- östermelők, családi gazdaságok is a hitel címzettjei lehetnek (nagy igényre nem lehet számítani),
- uniós pályázatokhoz is kapcsolódhatnak (erre inkább csak az év második felében nyílik majd lehetőség, ha már megjelennek az új ciklus kereteinek pályázatai),
- a felvehető összeg maximumát 3 milliárd forintról 10 milliárd forintra emelték (ezzel már a nagyobb cégek fantáziáját is megmozgathatják, amelyek szétdarabolásukkal tudnak a feltételekhez igazodni).

Elemzők lehetségesnek tartják, hogy a javuló konjunkturális körülmények közt a Növekedési Hitelprogramnak lesz növekedést serkentő hatása, de hangsúlyozzák, hogy a 2000 milliárdra való felduzzasztás rendkívül veszélyes, mert egyrészt könnyű pénzkihelyezést eredményezhet, ami megtérülési kockázattal jár, másrészt – főként emelkedő alapkamat mellett, márpedig 2014-ben ez várható - megugrik a költségvetés veszteségtérítése, ami újabb megszorítást és növekedési pályarontást von maga után. Politikailag viszont jó üzenet a kampányban, ha nem sikerül, akkor is hivatkozni lehet rá, hogy megpróbálták. Bod Péter Ákos a Figyelő Klubban a következőt nyilatkozta: „A Növekedési Hitelprogram kiegészítő megoldás, de nem lehet nagy a mértéke, mert túl sokba kerül.”⁷

3.2. Infláció

A kormány a történelmi mélységekbe süllyedt infláció mutatóját is annak bizonyítékaként hozza fel, hogy „Magyarország jobban teljesít”. Tény, hogy utoljára valóban ilyen alacsony inflációs indexek a Kádár-korszakban voltak, ám ez korántsem csak a kormány érdeme. A kormánynak csak annyiban volt köze az infláció leszorításához, hogy kötelezte az energiaszolgáltatókat és a közműveket díjszabásaik leszállítására – több hullámban is. Mivel az érintett kör a fogyasztói kosárnak kb. a 12 százalékát teszi ki, a 10-10 százalékkal

⁷ Figyelő, 2013. december 12.

csökkentett rezsiköltségeknek⁸ jelentős dezinfláló hatásuk volt. Áru- és szolgáltatás-főcsoportonként tekintve az infláció a következőként alakult.

5. táblázat

**A fogyasztói árszínvonal alakulása
(előző év = 100 %)**

Megnevezés	Súlyarány 2013-ban	2012	2013	Dezinfláció, %-pont
Élelmiszerek	23,26	106,6	102,8	-3,8
Élvezeti cikkek	8,85	112,7	110,9	-1,8
Ruházat	3,54	102,6	99,6	-3,0
Tartós fogyasztási cikkek	6,42	98,8	98,1	-0,7
Háztartási energia	9,74	106,2	91,5	-14,7
Egyéb cikkek, üzemanyagok	19,81	107,2	100,5	-6,7
Szolgáltatások	28,34	104,2	103,6	-0,6
Együttesen	100,0	105,7	101,7	-4,0
Maginfláció	-	105,1	103,3	-1,8

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Az inflációt a kormány 2013-ra a reáljövedelem-növelés eszközéül használta. Annak ellenére ugyanis, hogy tisztában volt rezsicsökkentési terveivel, a fogyasztói árdrágulás mértékét az eredeti költségvetési javaslatban szereplő 4,2 százalékról 5,2 százalékra emelte, és ennek megfelelően növelte a nyugdíjakat, valamint ezt a mércét alkalmazta a 2013. évi bértárgyalásokon is. Nem változtatta meg a véleményét az sem, hogy az MNB 2012 decemberében már csak 3,4 százalékra tette a várható árszint-emelkedést, „prognózisa” ugyanis politikai döntés volt a szakmai szempontok mellőzésével.

Mindamellet, hogy az így mesterségesen leszorított infláció a kormány kétes értékű teljesítménye, a kabinet által vitt gazdaságpolitika számos eleme az infláció gerjesztője volt. Így az előző évinél gyengébb forintárfolyam – a kedvezőbb nemzetközi likviditási helyzet ellenére is -, a postai díjak 4-6 százalékos emelése, a biztosítási különadó bevezetése, a telefonadó, a tranzakciós illeték és annak megemelése, a jövedéki adók 5-15 százalékos növelése, a dohánytermékek forgalmazásánál engedélyezett árrésnövelés. A kormány számlájára írható a nemzetgazdasági termelékenység-csökkenéssel szembeni reálbér- és reáljövedelem-emelkedés, az e-útdíj, a közműadó bevezetése, a Robin Hood-adó megemelése. Emellett a monetáris politika is az inflációtermelés szolgálatába állítódott (ízlés kérdése, hogy ezt a kormány vagy a jegybank politikájának tartjuk-e, az eredményt illetően

⁸ A novembertől érvényesített további 11,1 százalékos energiaár-csökkentés dezinfláló hatása csak a decemberi árindexben jelenik meg.

mindegy) egyrészt a folyamatos kamatvágásokon, másrészt a Növekedési Hitelprogram költségvetési deficitet növelő voltán keresztül.

Az infláció egyébként a rezsicsökkentéstől függetlenül több okból is mérséklődött volna:

- az előző évi áfa-emelés kieső hatása kb. 1-1,5 százalékos csökkenést eredményezett,
- a kedvezőbb időjárási körülmények közt 2013-ban kb. a felére esett az élelmiszerek drágulása,
- az importált infláció csökkent (az árfolyam-alakulástól függetlenül),
- s továbbra is fennálltak az áremelés erős keresleti korlátai.

A rezsicsökkentéstől függetlenül kb. 3-3,5 százalékos infláció volt 2013 magyar gazdaságában várható – az elemzői kör 2013 elején nagyjából erre a szintre becsülte a hazai árdrágulást. Az alap vagy maginfláció ezen a szinten teljesült az előző évi 5,1 százalékkal szemben. A maginfláció tendenciája pontosabban jelzi a dezinfláció mértékét, mint a rezsicsökkentéssel enyhített. Az elfojtott infláció – ami 2013-ban termelődött – idővel valamilyen formában felszínre jön, ezzel a módszerrel csak átmenetileg lehet sikert felmutatni.

Megjegyezzük, hogy 2013-ban a magyar árdrágulásnál kisebb inflációt tudtak a visegrádi országokban felmutatni, rezsicsökkentés nélkül is. Ugyanez érvényes az eurózána tagországainak átlagára is. A hazai árszínvonal-emelkedés mértéke – amely 2012-ben az unióban a legmagasabb volt -, a rezsicsökkentéssel együtt is csak néhány hellyel tudott lejjebb kerülni.

Összességében a 2013-ban Magyarországon bekövetkezett inflációt nem tartjuk fenntarthatónak. Annak ellenére sem, hogy 2014 első felében – a választásokig egész bizonyosan – a 2013-ban mutatkozónál is alacsonyabb indexeket, egy százalék alattiakat fog a statisztika publikálni. Hiszen ekkor még hatni fog a második félévi rezsicsökkentés áthúzó hatása, és – a szokásostól eltérően – a kormány nem emeli meg (nyilván a választásokra való tekintettel) a jövedéki adókat.

3.3. Foglalkoztatás – munkanélküliség 2013. első háromnegyed évében

Ismeretes, hogy kétféle statisztika ad számot a foglalkoztatás alakulásáról. Az egyik a kikérdezésen alapuló (munkaerő-felmérés), a másik, az intézmények és a 4 főnél többet foglalkoztató cégek jelentéseiből összeállított (munkaügyi). A kormány előszeretettel hivatkozik az előbbire, amiben részben a külföldön munkát találók is benne vannak, ha kikérdezésük vagy családtagjaik megkérdezése esetén úgy nyilatkoznak, hogy a megkérdezés előtti héten legalább egy órát ellenérték fejében dolgoztak. (Hogy a munkavégzés hol történt, nem publikálja a statisztika, noha rögzíti.)

A munkaerő-felmérés szerint az év első háromnegyedévében 1,2 százalékkal, 45 ezer fővel többen dolgoztak, mint egy évvel korábban. Ebből a közmunkában foglalkoztatottak növekménye 27,3 ezer főt, a külföldi telephelyen dolgozóké pedig 18,3 ezer főt tett ki. Vagyis a teljes első háromnegyedévi növekményben egyetlen olyan munkahely sincs, amit a versenyszféra hozott volna létre Magyarországon.

Négyéves kitekintésben – prognosztizálva a IV. negyedévet is, a következőket mondhatjuk: A munkaerő-felmérés statisztikája⁹ 2010-ben még nem tudott növekményről számot adni, 2011-ben 31 ezer fős, 2012-ben pedig 65 ezer fős szaporulatot jelzett. Ha 2013. IV. negyedévében nem esik vissza a korábbiakra jellemző módon a foglalkoztatás – mert elindult a téli közmunkaprogram és decemberben nem álltak le a nagyüzemek -, akkor sem lesz az éves növekmény 60 ezer főnél több. Vagyis négy év alatt összesen 156 ezerrel nőtt a munkahelyek száma, s nem pedig, mint a kabinet hangoztatja: 235 ezerrel. Ennek egy része a közmunkákból, más része a külföldön megtalált¹⁰ munkahelyekből származik. Ha a közmunkások száma 2013-ban 125 ezerre nő, amire van esély, akkor az összes növekmény

⁹ 35 ezer család kikérdezésén alapszik.

¹⁰ Nem minden külföldi munkahely tartozik ebbe a statisztikába, csak azoké, akiknek megmaradt a hazai lakcímük, akiknek családja továbbra is Magyarországon él, és még nem dolgoznak egy évnél hosszabb ideje távol letelepedve az országtól. Vagyis ebben a körben nagyrészt az ingázók szerepelnek, illetve a szüleiket továbbra is finanszírozók. Ebből a szempontból a legtöbben Ausztriában és Németországban dolgoznak, hozzájuk képest szinte elenyésző az Egyesült Királyságban munkát találók száma.

2010 óta 63,1 ezer fő, ehhez hozzávéve 70 ezer külföldön¹¹ dolgozó növekményét, az adódik, hogy a teljes növekmény 85 százaléka ebből a két forrásból ered.¹²

Ám, ha ettől eltekintünk, akkor is nagyon rosszul áll – időarányosan - az egymillió munkahely létrejöttének programja. Arról nem is szólva, hogy a kormányprogram ezt a vállalkozások által létrehozott munkahelyekre értette, annak hatásaként, hogy a kiszámíthatóvá vált kormányzati politika alapján a cégek felpörgetik tevékenységüket és bővítik alkalmazottaik számát. Ha a közmunkáktól és a külföldön munkát találóktól eltekintünk, és a 2010-hez mért növekmény további részét a versenyszféra foglalkoztatás-bővülésének tekintjük, akkor e területen évi átlagban kb. 6 ezer fővel gyarapodott a munkát találók száma. A kormányprogram a létszámbővülés zömét a mezőgazdaságtól, az építőipartól és a turizmus felfutásától várta. Visszatekintve ezek az ágazatok rendkívül gyengén teljesítettek.

6. táblázat

**A foglalkoztatottak számának alakulása egyes ágazatokban
(ezer fő)**

Idő	Mezőgazdaság	Építőipar	Szálláshely- szolgáltatás, vendéglátás
2009	175,8	293,3	152,8
2010	171,8	277,6	154,5
2011	185,1	264,0	163,5
2012	200,3	245,9	164,0
2013 I-III. negyedév	195,2	246,4	159,7
Növekmény 2009-hez képest	19,4	-46,9	6,9

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – munkaerő-felmérés

Megjegyezzük, hogy ismereteink szerint a külföldi munkavállalók jelentős része éppen a vendéglátásban helyezkedett el, nem kérdés, az ágazat növekménye ebből származott. Felhívjuk ugyanakkor arra is a figyelmet, hogy az építőiparban, ahol 2013. első háromnegyedévében 8 százalékkal nőtt a bruttó kibocsátás, ugyanezen idő alatt a foglalkoztatás alig valamivel bővült.

¹¹ Azt feltételezzük, hogy a külföldön dolgozó, ingázó, tehát a magyar statisztikában foglalkoztatottnak számító 97,5 ezres létszám – amiről 2014 januárjában a KSH beszámolt, nagyobb részt 2009 után hagyta el az országot.

¹² Köllő János 2013 nyarán készített becslésében 125 ezer fős foglalkoztatás-szaporulattal számolt 2010-2013 között, ebből szerinte 50 ezren külföldön találtak munkát, és 34 ezerre tette a közmunkások növekményét. Ám akkor még nem volt ismeretes a téli közmunkaprogram beindítása.

Ha és amennyiben 2013-ban egy százalékos GDP-gyarapodás lesz, akkor 2009-hez viszonyítva csupán 2 százalékos növekmény mutatkozik, s ha ehhez viszonyítjuk az ugyanezen idő alatt bekövetkezett 4 százalékos foglalkoztatás-bővülést, akkor az adódik, hogy a magyar gazdaságban 2009-hez képest 2013-ban két százalékkal csökkent a munka termelékenysége, ami versenyképességi szempontból kedvezőtlen.

A munkaügyi statisztika szerint 2013 I-III. negyedévben az alkalmazottak száma mindössze 0,1 százalékkal haladta meg az előző évit, ami gyakorlatilag stagnálást jelentett. Ezen belül a versenyszférában továbbra is csökkent (0,3 százalékkal) a létszám, a közszférában nőtt 2,7 százalékkal, de csak a közfoglalkoztatás kiterjedése miatt, enélkül ugyanis itt is zsugorodás mutatkozott volna (0,4 százalékos). Vagyis az ez évi konjunktúra nem járt arányosan az alkalmazotti létszám bővülésével, csak a termelékenység visszaesése mérséklődött.

Véleményünk szerint a munkaügyi statisztika pontosabban jelzi azt, ami a magyar gazdaságban az elmúlt években a foglalkoztatás terén lejajlott. Annak ellenére is, hogy nem tartalmazza az 5 főnél kisebb vállalkozások adatait; ezt a kört egyébként ezekben az években inkább létszámleépítés, mintsem bővítés jellemezhetette - tekintettel a belső piac folyamatos zsugorodására, amelyre ezek a cégek zömében termelnek. Vagyis a teljes alkalmazotti kört e kisvállalkozások adatai inkább rontották, mintsem javították.

7. táblázat

**Az alkalmazottak számának alakulása
(ezer fő)**

Megnevezés	2009	2010	2011	2012	2013. I-III. negyedév
Versenyszférában	1.821,9	1.826,7	1.851,2	1.817,2	1.813,6
Költségvetési szférában	747,9	772,6	734,6	751,3	769,1
Közfoglalkoztatott	61,0	87,0	60,6	90,8	114,9
Nemzetgazdaságban	2.660,7	2.701,9	2.691,5	2.674,4	2.677,1
Nemzetgazdaságban közfoglalkoztatott nélkül	2.599,7	2.614,9	2.630,9	2.583,6	2.565,2

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

A 7. táblázatból látható, hogy a nemzetgazdaság egészében az alkalmazottak száma 2009-hez képest mindössze 16,4 ezer fővel gyarapodott 2013 első háromnegyedévéig. Közfoglalkoztatottak nélkül viszont 34,5 ezer fővel zuhant a munkát találóké. (A

közfoglalkoztatottakat a költségvetési szférában tartják nyilván.) A versenyszférában, amelynek foglalkoztatás-növelésétől a kormány az egymillió munkahelyes szaporulatot várta, a munkaerő-kereslet 2010-2011-ben lassan megindult, 2012-ben azonban visszaesett, és a 2013. I-III. negyedévi foglalkoztatási szint sem éri el a válság mélypontjának számító, 2009. évit.

A jelzett foglalkoztatási viszonyok alapján nem csoda, hogy a munkanélküliség alig változott 2013-ban. Az első háromnegyedévben 10,6 százalékos munkanélküliségi ráta adódott, ami mögött 463,4 ezer állást nem találó húzódott meg. Ez alig 15 ezer fővel kevesebb az egy évvel korábbinál, a ráták közt pedig mindössze 0,2 százalékpontos a differencia. Ha az utolsó negyedévben 9,4 százalékra mérséklődik a ráta, akkor az év átlagában 10,3 százalékos munkanélküliség fog jelentkezni, 0,6 százalékponttal alacsonyabb az előző évinél, amelynek értékelésénél azt is figyelembe kell venni, hogy ez alig haladja meg a statisztikai hibahatárt, és benne jelentős szerepe lehet a kikényszerített közmunkák bővülésének. A 2013-ra várható 450 ezer fős munkanélküliség még mindig magasabb a válság kitörése előtt mértnél. A foglalkoztatási hivatalokban regisztrált munkanélküliek száma az év első háromnegyedévében 553,6 ezer főt tett ki, mindössze 11 ezerrel kevesebbet az egy évvel korábbinál. Ezen kör több mint fele semmilyen ellátásban nem részesül.

3. 4. Államháztartás - államadósság

Az államháztartás hiányának 3 százalék alá szorítása, és így az EDP eljárás alól való kikerülés az Orbán-kormány egyik sikertörténete. Mennyiségileg tekintve valóban sikerült a hiányt a maastrichti mérce alá vinni, és Brüsszel lényegében ezt ismerte el. Ám egyetlen percig sem fogadta el a deficitcsökkentés módszereit, ami többek közt kitűnt abból a levélből is, amit az Ecofin döntése után a Bizottságban a kormánynak címeztek. Ebben olyan országspecifikus ajánlásokat tettek, amelyek lényegében mind szembe szálltak a kabinet unortodox politikájával és annak megfordítását javasolták. Az elért kvantitatív teljesítmény nem nyugszik strukturális elemeken, ezért nagy a valószínűsége a hiány visszanövésének. Ez az oka annak, hogy egyetlen hitelminősítő sem javított a besorolásunkon, sőt, a S and P még rontott is egy kategóriát - júniust követően.

A mennyiségi teljesítmények kérdőjelei alapvetően a következőkből adódnak: 2011-ben úgy lett szufficites (a GDP 2,4 %-a) az államháztartás, hogy feléltük a magán-

nyugdíjpénztári vagyont. 2012-ben kilencszeri módosítás után, amelyek összege kb. 2300 milliárd forintot tett ki, a hiány a tervezettnél jóval kisebb lett, 2 százalékos. 2013-ban lehetségesnek tartjuk a deficitcél teljesülését, de ennek értékelésénél a következőket is figyelembe kell vennünk. A költségvetést eredetileg 1,9 százalékos hiánycéllal tervezték, majd ez 2012-ben 2,2 százalékra nőtt; a költségvetést 2,5 százalékkal fogadta el az országgyűlés, ezt azonban 2013 áprilisában 2,7 százalékra emelték, a 2014. évi költségvetés benyújtásakor pedig 2,9 százalékra. Vagyis a hiány mértéke folyamatosan nőtt, s ezzel párhuzamosan pénzforgalmi szemléletű mértéke is: az eredetileg elfogadott költségvetésben 841,8 milliárd forint szerepelt, ez 2013 novemberére már 1125 milliárd forintra, egy negyedével meghízott. Varga Mihály három csomaggal is segítette a cél teljesülését annak ellenére, hogy hivatalának elfoglalásánál váltig hangoztatta: nincs szükség semmiféle kiigazításra.

Az elsőre május elején került sor, amikor egy három lépcsőből álló intézkedéshalmazt jelentett be. Az elsőt rögtön meg is lépték, ez 93 milliárd forint zárolását jelentette (2014-re 173 milliárdot). Kilátásba helyezte a központi beruházások egy részének befagyasztását, ám erre nem került sor, mert a kormányzati rendkívüli tartalékból finanszírozták tovább a presztízsépítkezéseket (Kossuth tér, stadionok, egyházi intézmények stb.) A harmadik, májusban még csak lazán jelzett csomag volt lényegében Varga második csomagja, amit még az EDP-ből való felmentés előtt jelentettek be, 130 milliárd forintos összegben (tranzakciós illeték és telefonadó, bányajáradék emelése, bankok egyszeri visszamenőleges többletbefizetése, eho kivetése a kamatjövedelmekre). Szeptember elején megtörtént a 2013. évi költségvetés hatodik módosítása is, ami 255 milliárd forintos kiadásnövelést jelentett. Ebből 84 milliárdot az Országvédelmi Alapból (tartalék) finanszíroztak, a többit hitelből – azzal a vélekedéssel, hogy az nem számít majd bele a brüsszeli számítás szerinti hiánymutatóba lévén, hogy tőkegyarapodás áll mögötte (E.on megvétele és Takarékbank feltőkésítése). Később ezt a 171 milliárdot még megtoldották 30 milliárddal a Takarékbank további feltőkésítésére hivatkozva. Vagyis 200 milliárd forintos rizikót (a GDP 0,7 százalékát) vállalt a kormány annak biztos tudatában, hogy ennek esetleges deficitnövelő hatása csak 2014 tavaszán derülhet ki, ami elégséges időhúzás, addig biztos nem lesz bántódás.

2014. január elején Varga Mihály közölte, hogy a központi kormányzat éves hiánya kisebb lett a tervezettnél, 929,2 milliárd forintot tett ki. S lehetségesnek tartotta, hogy az ESA szerinti elszámolás 2,3 százalékos legyen, rosszabb esetben 2,7 százalékos. Ezt a ragyogó teljesítményt részben saját fiskális intézkedéseinek, részben a jobban teljesítő magyar gazdaságnak tulajdonította. A hírhez azonban néhány lábjegyzet hozzákíváncozik:

- Az eredeti pénzforgalmi terv 841,8 milliárdos hiánnyal számolt, amihez képest 10 százalékos a túlteljesítés. A vártnál kisebb hiány csak az időközben többször is felemelt, s végül 1125 milliárd forintban meghatározott deficitcélhoz képest mutatkozik.

- Ha az önkormányzatoknál valóban 90 milliárd forintos aktívum képződik, mint azt feltételezi a kabinet, és az ESA híd 40 milliárdos pluszt jelent, akkor – a kormány által jelzett 29203 ezer milliárd forintos GDP-vel számolva 2,8 százalékos hiány adódik.

- Ha a brüsszeli statisztikusok nem ismerik el a 200 milliárd forintot költségvetésen kívüli tételnek, akkor a hiány – az előbbi pont feltételei mellett – a GDP 3,5 százalékára emelkedik.

A kormány egyetlen alkalommal sem mulasztja el hangoztatni, hogy sikerült az államadósságot leszorítania¹³. Ez azonban csak a 2013. éven belüli mozgásra fogadható el, amely szerint (előzetes adatok) az első negyedévben a GDP 82,8 százaléka, a második negyedév végén 81,5 százaléka, a harmadik végén pedig - az MNB szerint - 80,2 százaléka volt. Viszont az egy évvel korábbi 79 százalékos rátához mérten növekedés rögzíthető.

A ciklus egészében az Orbán-kormány nem teljesített jól¹⁴, hiszen 2009 végén az adósságráta 79,8 százalékon állt, ez a következő évben 82,1 százalékra kúszott és ott

¹³ Varga Mihály a 2014. évi költségvetés bemutatásakor arra hivatkozott, hogy az Orbán-kormány 85,3 százalékos államadósság-rátát örökölt, amihez képest jelentős a csökkenés. Állítása azonban nem helytálló. A 2009. végi 79,8 százalékos ráta 2010. első negyedévében 82 százalékra nőtt, mert a Bajnai-kormány februárban sikeres kötvénykibocsátást hajtott végre, amire az ország finanszírozásához szükség volt. Ez ugrott meg a második negyedév végére 85,3 százalékra, ami nem az Orbán-kormány öröksége, hanem a terméke volt a görög válsággal való összehasonlítás nyomán felszökött forintárfolyam következményeként. (2010 márciusában az euró 266 forintba, júniusban 286 forintba került.)

¹⁴ Annak ellenére sem, hogy a magán-nyugdíjpénztári vagyon 64,6 százalékát adósságcsökkentésre fordították. Ebből legalább 6-8 százalékponttal kellett volna mérséklődnie az adósságrátának. 2013. október végén az

tanyázott 2011-ben is, majd 2012 végére 79,8 százalékra húzódott vissza. Vagyis ott állt, ahol a válság mélypontján. 2013 végére ez alá kellene menni a csökkenés tényének bizonyítására.

Az előzetes tényszámokból képzett, bemutatott államadósság-ráták rendre meghaladták a célul kitűzötteket. A Széll Kálmán Terv első variációjában, amikor az államadósság csökkenését jelölte meg politikájának zászlóshajójaként a kabinet, 2013-ra már 70 százalék alá prognosztizálták a rátát (69,7 %). A 2.0 verzióban egy év múlva ez már 77 százalékra módosult, majd a 2013. évi konvergencia-programban tovább csúszott felfelé, 78,1 százalékra. A 2014. évi költségvetés tervezetében 2013-ra 77,4, 2014-re pedig 76,9 százalékos rátát várt a kabinet. A mérséklődést az idő előtt visszafizetett IMF-hitelre alapozták. Ám novemberben az Államadósság Kezelő Központ újabb 2 milliárd dolláros hitelt vett fel.¹⁵ A kabinet azzal számol, hogy ezt nem kell beszámítani az államadósságba, mert fél éven belül hiteltörlesztésre fogjuk fordítani. Kérdéses azonban, hogy Brüsszel mennyiben veszi figyelembe ezt a szabályt. Minthogy azonban az IMF hitel törlesztésére augusztusban került sor, ennek a harmadik negyedévi adatban meg kellett jelennie, vagyis nincs semmi olyan extra körülmény, ami a negyedik negyedévet segítené, azaz kérdéses még a tavalyi ráta alá kerülés is, noha ehhez mindössze 0,5 százalékpontos javulás kellene.

3.5. A 2014. évi költségvetés

3.5.1. A feltételezett növekedési pálya

A 2014. évi költségvetést a kormány 2 százalékos GDP-növekedés és 2,4 százalékos infláció mellett állította össze úgy, hogy a deficit nem nő, igaz, nem is csökken, az államadósság rátájánál viszont mérséklődés lesz (ez a stabilitási törvénybe foglalt kötelezettség), ám ennek nagysága (0,5 százalékpont, 77,4 százalékról 76,9 százalékra) nem éri el az EU által

elkonfliskált 3000 milliárd forintos vagyomból már csak 133 milliárd forint maradt. Az adósságtörlesztésen kívül folyó költségvetési kiadások finanszírozására, a reálhozamok kifizetésére, és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelőnek ment el a pénz.

¹⁵ Majdnem 6 százalékos kamatra, ami magasabb volt a februárinál is. Ugyanakkor ennél olcsóbban jutottak forrásokhoz a románok (4,9%), a lengyelek (4,2 %) és még Columbiában is. A tíz éves kibocsátású papírok az akció előtt és után is 5,7 százalék körül mozogtak, az e fölötti hozamot tehát korántsem tekinthetjük kedvezőnek. Különösen annak ismeretében nem, hogy az IMF-től ennél 2-3 százalékponttal alacsonyabb kamattal is hozzájuthattunk volna ehhez az összeghez – igaz, nem tíz évre.

megkívánt 1 százalékpontot. A korábbi években bemutatottakhoz képest ez a pálya reálisabbnak tűnik, de még mindig fölétervezett. A növekedés keresleti tényezőinél a következő eltérések mutatkoznak.

8. táblázat

**Növekedési pálya a kormány és a kutatóintézetek szerint 2014-ben
(előző év = 100 %)**

Növekedési tényezők	Kormány**	Kutatóintézetek*
Háztartások fogyasztása	1,5	1,2
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	5,9	3,5
Termékek és szolgáltatások exportja	5,8	5,8
Termékek és szolgáltatások importja	6,2	6,4
GDP	2,0	1,6
Nominális GDP, md forint	30.629	30.209***

*A GKI, a Kopint és a Pénzügykutató 2013 decemberében készült előrejelzéseinek átlaga

** Forrás: 2014. évi költségvetési tervezet

*** saját előrejelzés

A 8. táblázatból látható, hogy a kutatóintézetek a belső piac tágulásának mértékét másként ítélik meg, a növekedést itt gyengébbnek tételezik. Márpedig a költségvetés bevételeire elsősorban ez van hatással, amiből a bevételi oldalon kockázatok következnek. Ehhez járul az is, hogy a kabinet 2,4 százalékos inflációval számol, ami a reálisan várhatónál ismét fölétervezett. (Vagyis a kormány továbbra is alkalmazza a fölétervezett inflációval való extrajövedelem-termelést, amely beépül a bázisba, és például csak a nyugdíjak tekintetében 1000 milliárd forint feletti terhet jelent a későbbiekben.) Az MNB 2013 decemberében kiadott inflációs jelentésében mindössze 1,3 százalékot prognosztizált úgy, hogy nem számolt további rezsicsökkentéssel. Az alacsonyabb inflációból kisebb áfa-bevételek következnek, és a vártnál alacsonyabb lesz a GDP-deflátor is, ami a tervezet szerint 2014-ben 2,8 százalékos. A kormányprognózisnál reálisan gyengébbre várható növekedés (1,6 %) és alacsonyabb deflátor (2 %) következtében a nominális GDP a törvénytervezetben bemutatottnál kisebb lesz, becsülhetően 400 milliárd forinttal. Csupán ebből 100-150 milliárd forintos kockázat adódik a 2014. évi teljesítés során.

Sem a Költségvetési Tanács, sem az ÁSZ nem vizsgálta a bemutatott növekedési pályát (erre a korábbiakban nem volt példa), csupán azt nézte, hogy a tervezet szerinti adatok összhangban vannak-e egymással.¹⁶

3.5.2. A kormány költségvetési mozgásterének tágítása

Az Orbán-kormány politikája számára a fő vezérlő elv a 2014. évi választások megnyerése. Ebből laza költségvetési politika következne, növekvő államháztartási deficit, amit azonban a kabinet a brüsszeli elvárások miatt nem engedhet meg, mert a GDP 3 százaléka fölé nőtt hiány ismét visszaterelne bennünket az EDP hatálya alá, ami kohéziós alapok elvesztésével fenyegetne. A külső követelmény és a belső politikai igény közti ellentmondást a kabinet egyrészt a rezsicsökkentés programjával, másrészt a költségvetésen belül nyerhető lehető legnagyobb mozgáster elérésével oldotta fel. Az előbbi a jólétnövekedés költségeit a cégekre terheli – a költségvetést rövid távon kevésbé érinti -, s ez az unortodox választási program valóban megkülönbözteti elődeitől az Orbán-kabinetet. A korábbi kormányok vagy az adók csökkentésével vagy/és a kiadások növelésével udvaroltak a választópolgároknak.

A kormány költségvetési mozgásterét a következő megoldásokkal bővítette:

- Jogsabály-módosítások:

= A Stabilitási törvényben rögzített kormányprogram szerint a deficit 2013-ban 2,2 százalékos, 2014-ben pedig 1,9 százalékos. Ezt a számszerű rendelkezést törölték a törvényből és helyette azt írták be, hogy a hiányt a GDP 3 százaléka alatt kell tartani.

= A 2015. évi költségvetés bemutatásának határidejét 2014. március végéről május közepére tolták ki, amivel elérhető, hogy a választási kampányban ne essen szó a 2014. évi költségvetésben esetlegesen mutatkozó feszültségekről.

¹⁶ Ha vizsgálták volna, észre kellett volna venniük, hogy 2013-ra merőben más nominális adat szerepel „A gazdasági fejlődés főbb jellemzői”. c. táblázatban (29.203 md), és a relatív mutatókat tartalmazó más táblázatokban (30.392 md). A különbség tetemes, 1189 milliárd forintot tett ki, s nem világos, hogy milyen nominális GDP szerint keresték a költségvetési tételek összhangját, ha a bázisban ekkora eltérés mutatkozott.

= Az államadósságot a nemzetgazdasági miniszter által megadott 296,9 forintos euróárfolyam mellett kell kiszámolni 2014-re, ami erősebbnek bizonyul a reálisan várhatónál, de addig is elősegíti annak a törvénynek a betartását, hogy csak olyan költségvetést lehet elfogadni, amely mellett az államadósság rátája csökken.

- A hiány mértékének meghatározásánál elmentek a végső értékig: 2,9 százalékgig 2013-ban és 2014-ben is, ami egyben azt is jelentette, hogy felülírták a tavasszal Brüsszelnek bemutatott (és elfogadott) konvergencia-programot. Ebben ugyanis mindkét esztendőre 2,7 százalékos hiányt irányoztak elő. A deficitcél tágítása 60-60 milliárd forintos pluszt jelentett, ami mellett a Brüsszel előtti hitelességvesztés nem zavarta a kabinetet. Az eredeti (1,9%) hiánycélhoz képest 2014-re 300 milliárd forintos többlet adódott.
- Ebből következően az államadósság rátájánál is kisebb csökkenést irányoztak elő. Míg a fél évvel korábban bemutatott konvergencia-program szerint az adósságráta 2013-ról 2014-re 0,9 százalékponttal csökkent volna (78,1 százalékról 77,2 százalékra), az elfogadott költségvetésben a mérséklődés mindössze 0,5 százalékpontos (77,4 százalékról 76,9 százalékra). Ezzel fityiszt mutattak annak a brüsszeli elvárásnak, hogy az államadósság GDP arányos mértékét legalább egy százalékponttal csökkentsék.
- A 2,9 százalékra beállított hiánymérték felvállalásánál nem voltak tekintettel arra, hogy ezzel megtörik a hiánycsökkentés tendenciáját. A 2012. évi 2 százalékos deficitel szemben a 2013-ra végleg kalibrált 2,9 százalék már így is növekedést jelentett. A növekedés felgyorsulása ellenére sem mérséklődő hiányráta expanzív költségvetési politikára utal.
- A 2,9 százalékos hiányráta ráadásul az alacsonyabb kamatrátának köszönhetően állt elő a 2014. évi tervezetben. Az elsődleges aktívum ezzel csökkent, ami szintén a költségvetési kiengedés jele. Pénzforgalmi szemléletben az elsődleges aktívum a 2012. évi ötödére zsugorodott úgy, hogy helyi önkormányzatoknál és az elkülönített alapoknál – ahol évek óta mindig aktívummal zártak – a törvény készítői enyhe passzívumot is megengedtek. Az

alacsonyabb kamatrata – mint ismeretes – nem a kormány erőfeszítéseinek, hanem a 2012 ősztől kedvezőbbé váló nemzetközi likviditási környezetnek köszönhető, amit átmenetinek kell tekintenünk.

- A kormány a megtermelt GDP-nek a korábbiaknál nagyobb hányada felett rendelkezik. A konszolidált adatok szerint az újraelosztási ráta a 2012. évi 49,9 százalékról 50,5 százalékra emelkedik. Ez egyébként tökéletesen ellentmond a kabinet azon vállalásának, hogy az újraelosztást mérsékli. Ez a ráta még 2010-ben is 50 százalék alatt volt, amit a kormányprogram szerint¹⁷ 2014-re 41,3 százalékra irányoztak leszállítani, párhuzamosan a centralizációs ráta mérséklődésével. A magát az adócsökkentés kormányának tekintő grémiumhoz ez illeté volna. Ezzel szemben a centralizáció 2014-ben is emelkedik és eléri a GDP 60 százalékát.¹⁸
- A 2,4 százalékra, a reálisan várhatónál nagyobbra tervezett inflációval is mozgástér nyerhető, amit elsősorban a jövedelem-kiáramlás fokozására használ a kabinet. Emellett olyan tartalékokat is beépített a programba, ami szükség esetén bevételi oldalról pótolja a kiadási többleteket. A jövedéki adók emelését ugyanis a kormány nem lépte meg 2014 januárjától, mint az rendre megszokott volt, ám ez a technika később könnyen bevethető és biztonsággal szolgál többletforrásokkal.
- A tartalékok csökkentésével, illetve felhasználásuk átírásával is növelte osztogatási lehetőségét a kabinet. 2013-ban összesen 600 milliárd forint tartalékokat képeztek a költségvetésben, ebből 400 milliárd forintot helyeztek az Országvédelmi Alapba, amelynek feladata az esetleges hiányelszaladás kiegyenlítése. A 2014. évi költségvetésben mindössze 300 milliárdos tartalékokat jegyeztek, ebből csupán 100 milliárd szolgálja az Országvédelmi Alap forrását. 100 milliárd a céltartalék, és 100 milliárd a rendkívüli tartalék. Ez utóbbi

¹⁷ Első Széll Kálmán Terv, 2011. április

¹⁸ Pénzforgalmi szemléletű, konszolidálatlan adat. A költségvetés készítői a korábbiaknál is kevésbé szolgáltatott adatokat a tervezett államháztartási folyamatok elemzéséhez. A transzparencia romlását azonban csak a Költségvetési Felelősségi Intézet vetette fel, a hivatalos minősítők, a KT és az ÁSZ nem. (A KT-t az sem zavarta, hogy más költségvetésről mondtak véleményt, mint amit beterveztettek.)

felhasználhatóságának szabályait azonban már korábban átírták, már 2013-ban is a kormány rendkívüli döntéseinek finanszírozását szolgálta.¹⁹ S miután a KT kifogásolta a tartalékok alacsony szintjét a várható kockázatokhoz mérten, a kormány a saját forrásául szolgáló rendkívüli tartalék összegét emelte meg 20 milliárd forinttal.

- A tervezett bevétel egy részét a kabinet elkülönítette, és megpántlikázta: a frekvenciahasználat eladásából várt 120 milliárd forintot olyan beruházási alapba helyezte, amelyből a kormány hobbiberuházásai lesznek finanszírozhatók.
- Merészen épített a kabinet a hatékonyabb adóbehajtásból eredő többletbevételekre, amelyek elosztásáról menten gondoskodott is. E fikciós pénzek 200 milliárd forint körül vannak, s azokat elsősorban a kormány a NAV-kompatibilis pénztárgépektől várja. Ezt az összeget még a Költségvetési Tanács is túlzottnak tartotta. Ennek ellenére a későbbiekben a kabinet nemhogy visszafogta volna, inkább tovább srófolta az összeget, később vállalt többletkiadásainak, az elfogadott költségvetési módosító indítványoknak (pl. BKV) a finanszírozási forrásként jelölte meg a hatékonyabb adóbehajtásból származó nagyobb összegeket. Döntött erről egyidőben akkor, amikor a NAV-botrány kirobbanásakor a Fidesz frakció jelezte: nem vevő a kormányokon átívelő áfa-csalások felderítésére.
- Hasonló hazardírozást jelent az 60 milliárd forintos többletkiadás is, ami az önkormányzatok által átvállalt adósságok kifizetéséből származik. Hazardírozást azért, mert ezt a módosító indítványok közt fogadták el – fedezet nélkül – bízva abban, hogy az ebből származó kb. 0,2 százalékos GDP arányos deficitnövekedés nem fog beszámítódni az Eurostat által számított hiánymutatóba.²⁰

¹⁹ Így pl. stadionépítés, Kossuth-tér átépítése, egyházi ingatlanok felújítása.

²⁰ Ha meg nem teljesül ez a kormányzati elképzelés, akkor majd máshol lépnek valamit, mindenesetre addig is jól jön az önkormányzatoknak az adósságaiktól való megszabadulás. Az első komolyabb számbavétel Brüsszel

3.5.3. Kiengedés a bevételi oldalon

Választások évében ellenjavalt a kormánynak adót emelni, új adókat kivetni – ez a fő szabály hatotta át a 2014. évi költségvetés készítőit is. Lemondtak a reklámadóról, amelynek szükségességét fél évvel korábban még vitathatatlanak tartották, hiszen nem árt választási évben a médiával jóban lenni. Szóba nem jött a vagyonadó, sőt, Orbán Viktor javaslata sem, az ékszerekre és autókra kivetett extra áfa, noha az ebből származó források lettek volna hivatva a húsáfa-csökkentés ellentételezésére. (Végül is az eredeti húsáfa-csökkentésből sem lett semmi, pedig Varga Mihály a költségvetés bemutatásakor utalt arra, hogy megvan rá a fedezet a költségvetésben – ezek szerint ez a kormány rejtett tartaléka maradt, vagy pedig a miniszter nem mondott igazat.)

Az adókiengedés nem érintette a különadókat, noha a kormány eredeti tervei szerint ennek meg kellett volna történnie. A Széll Kálmán Terv első változatában ugyanis – amikor a különadók honosítva lettek – még az szerepelt, hogy ezekre átmenetileg van szükség, mindaddig, amíg a tervben foglalt intézkedések nem hozzák meg az eredményeket. Ezért is hívták válságadóknak gyűjtőnéven a bankokra, a telekommunikációra, a közművekre, a kereskedelemre kivetett extra elvonásokat. Idővel csak a kereskedelem kapott felmentést, noha közben a válság is elmúlt és Magyarország jobban teljesítve növekedési pályára lépett.

A legjelentősebb adóváltozás a személyi jövedelemadó-rendszerben lépett életbe: a gyerekkedvezmények levonhatósága a tb-járulékokból is, ha azokra a személyi jövedelemadó nem nyújt elégséges fedezetet. Ezzel kívánja a kormány az egykulcsos szja áldásait a felsőbb osztálytól kissé lejjebb is telepíteni, ami több százezer választópolgár számára jelent jövedelemtöbbletet. A tb-alapoknál azonban 53 milliárd forintos kiesés fog emiatt mutatkozni a Nemzetgazdasági Minisztérium számítása szerint, ami eléggé kétséges. Viszont, ha valóban csak ennyivel több marad a háztartásoknál, érthetetlen ettől a fogyasztás kormány által várt felfutását várni, hiszen az összeg a háztartások vásárolt fogyasztásának mindössze a 0,3 százalékát teszi ki.

Egyéb, kisebb horderejű kiengedések:

részéről februárban várható, de akkor még bármi állítható, a másodikra, a konvergencia-program megújítására április közepén kell sort keríteni. Ezért is fontos az április eleji választási időpont.

- illetékmentesen adható el 15 év után a termőföld,
- illetékmentesség él a házastársak vagyonátruházásánál,
- a bankok adómentesen engedhetik el a hitelt (eddig az adósnak ez jövedelem volt, ezért adóznia kellett utána),
- a nyugdíjasok után nem kell fix járulékot fizetniük a vállalkozásoknak.

A törvénytervezetben megadott adatok csak arra adnak lehetőséget, hogy a 2014. évi tervszámokat a 2013. évi előirányzatokkal vessük egybe. Ez viszont rossz bázis, mert tudjuk, hogy a tényleges befizetések – főként az áfánál – eltértek a prognózisoktól. Így nem lehet megítélni, hogy az egyes adófajtáknál 2014-ben az előző évinél kisebbre tervezett összeg minek az eredménye. Minthogy az adózás mértékei nem változtak, két dologra lehet következtetni a jövedelemalapok csökkenésén túl: az adózói kör szűkülésére és arra, hogy a 2013. évi előirányzat irreálisnak bizonyult, amit most a tervezett nagyobb növekedés ellenére is visszakorrigálnak.

A főbb adóbevételek közül nominálisan is kisebb a 2014. évi előirányzat a 2013. évinél: a jövedéki adónál, a tranzakciós illetéknél, az illetékbecfizetéseknél, az evá-nál, a bányajáradéknál, az energiaellátók jövedelemadójánál, a kisvállalati adónál, a közműadónál, a kisadózók tételes adójánál, a gépjárműadónál, a cégautó-adónál, a játékadónál, az energiaadónál és a hitelintézeti járadéknál. Az áfa, az szja, a társasági adó és a biztosítási adó összege viszont emelkedik. A költségvetés elsődleges bevételei 4,3 százalékkal, tehát infláció felett nőnek, de az államháztartás elsődleges bevételeinek növekménye (3,4 %) is meghaladja a tervezett inflációt (2,4%).

3.5.4. A kiadási oldal jellemző vonásai

Az államháztartás kiadásaiban fellelhető arányváltozásokból is a választásokra készülő kabinet képe rajzolódik ki:

- A konszolidált kiadások 2013-hoz képest 2,8 százalékkal nőnek 2014-ben az államháztartás egészében. Ezen belül azonban a személyi jellegű ráfordítások 8,4 százalékkal, szemben a dologi jellegűekkel, amelyek csak 1,8 százalékkal. A felhalmozási kiadásokon belül is nagy az aránytalanság, hiszen a beruházási

jellegűek – a beruházásokat most már muszáj felpörgetni - 5,6 százalékkal emelkednek, a felújítási jellegűek viszont 10 százalékkal zuhannak.

- A személyi jellegű kifizetéseket a pedagógus, az egészségügyi és közszféra egyéb területein végrehajtott extra bérfejlesztések hajtják, amelyeket az előző években erőteljesen visszafogtak, miközben az „életpálya-modelleket” mézes madzágként folyamatosan lebegtették. Ide sorolandó a 30 milliárd forinttal megemelt közmunkaprogramokra szánt keret is, ami így 184 milliárd forintra duzzadt. Ebből kb. 15-20 ezer fővel bővül a közmunkahelyek száma annak ellenére, hogy a 2013 áprilisában bemutatott konvergencia-program azt jelezte: 2014-ben már nem növelik a közmunkások számát. A foglalkoztatási program sikerének bizonyítására van szükséges a kabinetnek a közmunkákra fordított keret megemelésével, ami mellett a kommunikációjában 2-300 ezer ember foglalkoztatásáról szól. A választásokra készülést tanúsítja a téli közmunkaprogram meghirdetése is, ilyenre a korábbiakban nem volt példa. A közmunkák rendszerint úgy március tájékán lendültek be, most viszont akkorra már sikereket kell produkálni a foglalkoztatásban.
- A miniszterelnök ízlésvilágát is preferencia-skáláját jelzi, hogy a kiadási tételek közül a legnagyobb növekmény a sport és szabadidős tevékenységek körében mutatkozik. Ezen a tételsoron 105 milliárd forintot irányoztak elő, ami 43 százalékkal nagyobb a 2013. évi tervnél és 54 százalékkal a 2012. évi tényleges ráfordításoknál. Ám ebben az összegben még nincs benne minden stadion-építés, mert azok egy részét a kormányzat rendkívüli tartalékából, illetve az állami vagyon privatizációjából származó bevételekből finanszírozzák. Csak a beruházási jellegű fejlesztések 82,1 milliárd forintot tesznek ki, ebből a legnagyobb a Nemzeti Olimpiai Központ 20,3 milliárd forintos előirányzata²¹. A nagyvolumenű álmokkal szemben a kormányt nem izgatják az olyan kisszerű tevékenységek, mint a diák- vagy szabadidő sport

²¹ Ezen kívül még néhány nagyobb projektről: Nemzeti Stadionfejlesztési Program (12 md), Fradi stadion (8,4 md), Tüskecsarnok és uszodakomplexum (3,7 md), Győri aréna (4,9 md), Szombathelyi beruházások (4,6 md), Székesfehérvári Sóstói Stadion (4,5 md), 16 kiemelt sportág létesítmény-fejlesztése (4 md), a 2021. évi vizes vb-re (2 md), tornaterem-építés (3 md), tanuszoda-fejlesztés (3 md), Nemzeti Kézilabda Akadémia (2,3 md), Nyíregyházi Bujtosi Szabadidő Csarnok (2,1 md).

fejlesztése, ezekre a célokra vagy kevesebb jut, vagy legfeljebb az előző évivel megegyező költségvetési ráfordítás.

- Szépen kistafirozta saját holdudvarát a kormány, amikor az állami működési kiadásokon belül a törvényhozói és a végrehajtó szervek rendelkezésére álló források az átlagosnál jóval nagyobb mértékben szaporodnak (2012-hez mérten 30 százalékkal). A miniszterelnökség költségvetési támogatása 36 százalékkal bővül 2012-hez képest, teljes kerete 10,3 milliárd forintot tesz ki, ahol a foglalkoztatás is 20 százalékkal emelkedik. 1,7 milliárd forint jut kormányzati kommunikációra, 500 millió protokollra és 1,6 milliárd további nemzeti konzultációkra. Orbán Viktor szeretem/nemszeretem értékelése jut kifejezésre a külügyekre fordított összegek nominális visszavágásával, miközben a Szijjártó Péter vezette Nemzeti Külgazdasági Hivatal majdnem 50 százalékkal kap többet a 2013. évi előirányzatnál. Hasonló döntést tükröz az is, hogy miközben a Nemzeti Kulturális Alap forrásai nominálisan is csökkennek, a Magyar Művészeti Akadémia forrásai jelentősen szaporodnak.
- Az állam gazdasági szerepének erősítése tükröződik a gazdasági funkciókra költött pénzek felfuttatásában, amelyek összege 2014-ben 21 százalékkal haladja meg a 2012-ben folyósítottakat. Ezen belül a közlekedés²², távközlés támogatása visszaesik, de a tüzelő- és üzemanyag, valamint energiaellátási feladatokra szánt kiadási keretek a 2012-ben kifizetetteknek majdnem a két és félszeresükre nőnek.
- Ami választás vagy egyéb szempontból nem fontos a kabinetnek, az annyit is ér. Nem kíván eleget tenni a NATO-csatlakozáskor vállalt hadikiadás emelésének. A környezetvédelem nem kér kenyeret: a jövő évi kiadások összege 20 százalékkal kisebb a 2012. évinél, az iskolai előkészítés és alapfokú oktatás támogatása 50 százalékkal, a középfokúé 3, a felsőfokúé 7 százalékkal zsugorodik. Szívhatnak az elesettek is, mert ők a biztos nem szavazók közé sorolódnak, így a hajléktalanok, a munka nélkül maradtak. A 2012. évinél kevesebb jut táppénzre, anyasági vagy ideiglenes rokkantsági ellátásra, egyéb

²² Az egyéb közlekedés és szállítás kivételével

szociális és társadalombiztosítási támogatásokra. A gyógyszer-támogatás is tovább zsugorodik, ami vagy drágább, vagy a magyar betegek számára elérhetetlen gyógyszereket jelent.

3.5.5. Módosítások

A költségvetés elfogadása előtti módosítások semmiféle gazdaságpolitikai koncepciót nem tartalmaztak, kizárólag a kormánypártok választási pozícióinak erősítését szolgálták.

1. A fő számok elfogadása előtt 1000 módosító indítvány érkezett be, ebből 12-t fogadtak el, kivétel nélkül kormánypárti képviselőktől. Ehhez egyfelől hozzányúltak a még el sem fogadott Rendkívüli Kormányzati Tartalékhoz (6,9 md Ft), másfelől azt állították, hogy az áfa-bevételek még 25 milliárd forinttal megtoldhatók²³, harmadszor pedig a kiadási többlettekkel a hiányt növelték meg 60 milliárd forinttal. Az osztogatás címzettje volt a BKV, az V. kerületi tanyafejlesztési program, a határon túli szervezetek, a Csepeli hidak felújítása, és egy keveset kaptak a fogyatékkal élők is. Ekkor határoztak arról is, hogy valamennyi önkormányzat (300) adósságát átvállalja a központi költségvetés (420 md), a kisebbekét ki is fizetik (64 Md). A deficit lényegében ez utóbbi miatt emelkedett meg 984,6 milliárd forintra, hatvan milliárd forinttal.

A 60 milliárdos többletdeficit azt jelenti, hogy már papíron sem teljesül a 3 százalékos alatti GDP-arányos hiány, csupán emiatt 3,1 százalékra emelkedik. Ezzel a kabinet is tisztában volt, de úgy véli, hogy az önkormányzati adósság kifizetése nem fog beleszámítani a brüsszeli statisztika szerinti hiánymutatóba. Ha pedig nem így lesz, az 2014 áprilisa előtt nem igen derül ki, utána viszont lehet módosítani.

2. A fő számok változatlanul hagyása mellett december 9-én másodszor is módosító indítványokról szavazott a parlament. Itt forrásként általános keretek szolgálták, amelyeket pontosítottak, pontosabban egy részüket megpántlikázták. A legnagyobb osztás a sportcélokat szolgálta: a Nemzeti Stadionfejlesztési Programot nevesítették, és ekkor döntöttek arról is, hogy ebből valamennyi NB 1-es csapat pályáját is felújítják. Részben nevesítették a miniszterelnökség tartalékát is, illetve átcsoportosítottak a Nemzeti Vagyonkezelő

²³ A KT az áfa-bevételt már indulásnál túlzottnak tartotta, ez úttal rátúloztak. (Ellenzékben a Fidesz ilyen trükköt nem fogadott volna el.)

bevételeiből. A legfurább az on-line szerencsejátékok bevételeinek elosztása volt – ti. ezt még nem sikerült kiépíteni -, amelyet az MLSZ fog megkapni utánpótlás építésére, illetve látványsportok fejlesztésére. Jutott pénz szűnyogirtási programra, Mohács, Dunafalva közlekedésének javítására, Rubik-kocka múzeum létesítésére és az Antall József Tudásközpont költségvetésének megduplázására.

3. Választási célú osztogatás történt az év utolsó napjaiban annak a kb. 12 milliárd forintnak a kiszórásával is, amelynek forrása a 2013. évi költségvetés volt. Forrásul részben a rendkívüli tartalék szolgált, részben maradványösszegek (Nemzeti Eszközkezelőnél, önkormányzatoknál, E-útdíj kiépítéséből maradt stb.). Jutott belőle a közszféra bérekompensációjára, a tokaj-hegyaljai 27 település fejlesztésére, orgonára a Fasori Református templomba, útépitésre, amely a Tisza-kriptához vezet, repülőmúzeum létrehozására, kulturális célokra.

Varga Mihály a költségvetés zárószavazásakor a 2014. évi költségvetést az építkezés költségvetéseként jellemezte. Kiemelte, hogy

- legnagyobb nyertese a család (nem igaz, mert a sport többet kap),
- nincsenek vesztesei (nem igaz, de lehet, hogy a miniszter nem ismeri a költségvetést),
- nincs benne felültervezve semmi sem (az infláció és az áfa-bevétel egész biztosan), ezért nem kell majd sort keríteni megszorításokra. Erre azért sem vennénk mérget, mert a költségvetés elfogadása után jelentették be, hogy a tranzakciós illeték kompenzálására az állami alkalmazottaknak havi 1000 forintot folyósítanak, továbbá, hogy január 1-jétől a szociális szférában és a gyermekvédelmi, gyermekjóléti intézményekben dolgozók 5-11 százalékos béremelést kapnak (márciusban jutnak hozzá először, de visszamenőlegesen, így már nagyobb lesz az összeg).

E sorok írója számára nem kérdés, hogy a kifizített, az unió jóindulatára is bázírozó költségvetés hiánycélja nem lesz tartható. Ám az sem, hogy a kormány a választások után mindent meg fog tenni a maastrichti követelmény tartása érdekében, hiszen nem akar visszakerülni a visszterhes EDP hatálya alá. Lesznek még unortodox nem megszorítások.

//A netes szakirodalom egyébként kimerítő részletekkel mutatja be a költségvetés további, belső ellentmondásait:

A törvényjavaslat:

<http://www.parlament.hu/irom39/12415/12415.pdf>

négyrészes elemzés a költségvetési hibákról : nov. 13/17:

http://www.portfolio.hu/gazdasag/atlathatosag_vs_varga_mihaly_12-1.191683.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/igy_lesz_alom_a_tervekbol.191707.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/ezzel_elkerulhetok_a_2010-ben_elkovetett_hibak.191815.html

http://www.portfolio.hu/gazdasag/tollvonasok_koltsegvetese.4.192225.html

további elemzések:

http://hvg.hu/gazdasag/20131126_Megszavaztak_a_2014es_koltsegvetes_fooss

http://hvg.hu/gazdasag/20130930_koltsegvetes_tervezet_2014

A számvevőszéki jelentés a 2014-es kv módosításairól. Nov. 25.:

<http://www.parlament.hu/irom39/12415/12415-0963.pdf>

3.6. A bankrendszer elleni további támadások

3.6.1. Gigabüntetés 11 banknak a Gazdasági Versenyhivataltól

A GVH 2013. november 20-án fennállásának legnagyobb büntetését szabta ki 11 hazai pénzintézetre, noha – állítása szerint – a 9,5 milliárdos bírság megállapításánál környörületesek voltak, figyelembe vették a bankok közelmúltban elszenvedett veszteségeit.²⁴ Az indoklás szerint a bankok a devizahiteleket kiváltó forintkölcsönök nyújtásának korlátozásával összehangolták stratégiájukat és üzleti titkokat is megosztottak egymás között. A vizsgálatot a GVH két éven keresztül folytatta, de Versenytanácsának döntését nem tudta kellően, minden kétséget kizáróan bizonyítani. Különösen nem tudta alátámasztani, hogy nemcsak összehangolt magatartást tanúsítottak a bankok, hanem kartell-megállapodást is kötöttek, ami a kartell-törvény szigorúbb, nagyobb bírsággal sújtható esete. A megbírságolt bankok egy része már be is jelentette, hogy bírósághoz fordul – megítélésünk szerint jó eséllyel, ha a bíróságok valóban pártatlanok.

Előzmények, időrendi sorrendben:

1. 2011. szeptember 12-én jelentette be Lázár János a kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztés javaslatát.
2. 2011. szeptember 14-én döntött róla a kormány.
3. 2011. szeptember 15-én „retail risk breakfast”-et tartottak a bankok lakossági pénzügyekkel foglalkozó kockázatelemzői. Ezen véleményt cseréltek a végtörlesztéssel kialakult új helyzetről is. A GVH ezt az összejevetelt tartja perdöntőnek a versenykorlátozás stratégiai megállapodásának megállapításához. Ilyen reggeliket az érintett kör 2010 óta rendszeresen tartott - tekintettel a válságban kialakult helyzetek értelmezésére, tapasztalatcserére. Tény, hogy szept. 15-én, miként a másik alkalommal, okt. 3-án is szóba került a végtörlesztés, hiszen ez volt akkor a bankok legnagyobb munkája. Tény, hogy megállapították: a

²⁴ A bírság megoszlása: OTP 3922 millió, Erste 1726 millió, K and H 983 millió, CIB 835 millió, MKB 783 millió, Raiffeisen 584 millió, UniCredit 306 millió, BB 283 millió, UCB Ingatlanhitel Zrt 63 millió, Citibank és Takarékbank 1-1 millió forint. A vizsgálat alá került FHB-ra nem szabtak ki büntetést. Ismeretes, hogy tulajdonosa az a Spéder Zoltán, aki 2013-ban megindította a harcát Csányi Sándor pozíciójáért.

végtörlesztés rontja pozícióikat, és ellenérdekeltek a hozzá szükséges forinthitelek nyújtásában, hiszen a rögzített árfolyammal veszteséget szenvednek, s az is tény, hogy a veszteség enyhítését a forinthitel-kamatok emelésével látták elérhetőnek. A hitelkereslet megugrott, a hitel ára emelkedett – ez egy normális piaci reakció, amiről nem szükséges stratégiai megállapodást kötni. Tény, hogy a kamatokat a bankok ekkor megemelték, de nagyon is különböző formában – a Volksbank például nem is emelt -, és különböző stratégiát alakítottak ki ügyfelek forinthitelekkel való kiszolgálására. A GVH ezt a különbözőséget vonja kétségbe, holott ez bizonyítható.

4. 2011. szeptember 26-án elfogadta a végtörlesztésről szóló törvényt a parlament, az szeptember 29-án életbe lépett.
5. Október 4-én Rogán Antal az ATV híradójában megjegyezte, hogy vizsgálatot kezdeményez a PSZAF-nél és GVH-nál, mert a bankok el kezdték emelni a kamataikat.
6. Juhász Miklós, a GVH elnöke a Heti Válasznak adott interjújában – valószínűsíthetően októberben²⁵ - kifogásolta Rogán Antal bejelentését, mert ezzel jelt adott a bankoknak, hogy semmisítsék meg a kartellgyanút ébresztő dokumentumokat. A bankok azonban nem reagálnak erre, nyilván, mert úgy vélték, ilyen dokumentumok nem léteznek, a reggelikről készült feljegyzéseket nem tartották ilyen jellegűeknek, a kartell bizonyítására alkalmasoknak.
7. 2011. november 23-án a GVH megindította a versenyfelügyeleti eljárást hat bank ellen, majd 2012. február 13-án kiterjesztették azt további hatra.
8. A bankok a 172 ezer végtörlesztő devizahiteles közül 52 ezernek nyújtottak forinthitelt, 312 milliárd forint értékben, szinte éjjel-nappal dolgoztak, hiszen a törlesztés határidőhöz volt kötve. Hetezer forinthitelt kérelmezőt utasítottak el. A GVH döntése után a forinthitelekből kimaradók pereket indíthatnak a bankok ellen, s azt meg is nyerhetik, ha bizonyítani tudják, hogy a bankok egyeztetett

²⁵ A Heti Válasz közlése, HV 2013. nov. 28.

stratégiája miatt nem jutottak hozzá a végtörlesztéshez szükséges forintforrásokhoz.

Az egész akciónak koncepció s per szaga van. Részben a nem perdöntő bizonyítékok miatt, részben, mert – mint kiszivárgott – a GVH-ban sem volt egységes a vélemény. A Versenytanács elnökét például feltehetően azért cserélték le egy újdonsült, tanácsai ügyekben járatlan személyre, mert nem kívánt elmarasztaló döntést hozni.²⁶ 2013 szeptemberében a bankok körében lábra kapott az a hír, hogy ha nem cserélik le a „hibás terméknek” minősülő devizahiteleket, akkor hatalmas bírságot kapnak a nyakukba. Nem cserélték le, meg is kapták. Ezt követően Orbán Viktor a GVH döntésére hivatkozva sürgette a Kúriát a jogegységi döntés meghozatalára, mondván ennek a döntésnek is ösztönöznie kellene a Kúriát (gondolom, a bankok mielőbbi elítélésére). Tény, hogy a bankok a Nemzeti Együttműködés Rendszerében balekok voltak, nem tanulták meg annak működési szabályosságait, nem a politikai verdikre figyeltek, hanem egyszerűen bíztak a saját igazukban.

3.6.2. További büntetés a tranzakciós illetékekkel

A tranzakciós illeték augusztusi megemelését követően a Fideszben is felmerült – választásokra készülve nem meglepő módon -, hogy a lakosság felé enyhíteni kellene rajta. Hosszas viták után október végére eldőlt, hogy a „pénzügyi rezsicsökkentés” a készpénzfelvételre fog kiterjedni, mégpedig havonta 150.000 forintig, személyenként egy számlát érintően, annak pozitív egyenlegéig. Ám ennek igényét be kell jelenteni a számlavezető banknak, és ekkor is csak februártól él a mentesség. A másik javaslat, a kártyás fizetések díjmentessé tétele elvérzett, mert kisebb terhet okozott volna a bankoknak. Ez Rogán Antal győzelme volt Varga Mihály felett. Rogán – elmondása szerint - néhány bankkal egyeztetett, de a Bankszövetséggel nem, mert az elutasító volt a tervvel szemben²⁷.

²⁶ Váczi Nórát Juhász Dorina váltotta a végső fázisban, indoklásul a GVH azt hozta fel, hogy Váczi Nórának nem volt energiája áttekinteni a méteresre nőtt dokumentumanyagot, ellentétben a kezdő Juhász Dorinával, akinek ez néhány nap alatt sikerült, mert olyan jól elő volt készítve az ügy.

²⁷ A Bankszövetség ugyanis azon az állásponton volt, hogy ésszerűtlen és drága a világtendenciával ellentétben a készpénzforgalom felé terelni a lakosság pénzügyeit különösen egy olyan kormánynak, amely meghirdette a harcot a feketegazdasággal szemben.

Az ingyenesség csak a számlatulajdonosok felé áll fenn, a tranzakciós illetéket a bankoknak továbbra is be kell fizetniük. Ez kb. 50 milliárd forintos újabb terhet jelent a pénzügyi szférára. Különösen a kisebb bankok járnak rosszul ezzel a döntéssel, mert nekik kevés saját automatájuk van, az idegenek használatáért pedig fizetniük kell. Rogán Antal arról is gondoskodott, hogy a törvénybe belevegye: „díj, költség vagy ezek számítási módja nem módosítható a pénzügyi rezsicsökkentéssel összefüggésben”. Lenyilatkozta, hogy ennek ellenőrzésére felhívta a jegybank figyelmét.

Az áthárításnak sokféle módja van, s a bankok meg is fogják találni. A 2 százalékos aláról 2013. évi infláció mellett a legnagyobb drágulás a pénzügyi szolgáltatásoknál mutatkozott, novemberig 34 százalékos. Ezt a mértéket még a burgonya és a cigaretták áremelkedése sem tudta elérni. Különösen nagymértékben nőttek a pénzügyi szolgáltatási árak január-februárban, és szeptember-októberben. A pénzügyi szolgáltatói kör a teljes fogyasztási kosárban 3,3 százalékos súllyal szerepel, s a jelzett drágulás ellenére sem tudja túlkompenzálni a közszolgáltatások rezsicsökkentését, mint azt az ellenzéki oldalon hangoztatják. A telefonadóval és a biztosítási szolgáltatások drágulásával együtt azonban már lehetséges, hogy sokaknál elveszik az a réven, amit nyernek a vámon.

3.6.3. Újabb fordulat a takarékszövetkezeteknél

2013. december 17-én robbant a hír, hogy a kormány határozata szerint január 15-ig nemzetközi pályázatot kell kiírni a Takarékbankban lévő állami tulajdon 51 százalékának eladására. Az ajánlatokat 2014. február 6-ig lehet benyújtani. A nyertesről március 15-ig döntenek, a privatizációs szerződést pedig március végéig szignálják. A vevőjelöltek között előnyben kell részesíteni a takarékszövetkezeteket, de azé lesz az állami részvénycsomag, aki a legmagasabb árat ajánlja fel. (Itt máris ellentmondás van!)

Az ügylet lebonyolításának gyorsasága két szempontból is meglepő volt. Egyrészt, mert a szövetkezeti hitelintézetekről rendelkező, nyáron meghozott CXXXV. tv. szerint a bankot akkor privatizálja az állam, „ha az általa elindított pozitív folyamatokat visszafordíthatatlannak látja.” Ezek szerint az ügyletet vezérlő Németh Lászlóné visszafordíthatatlannak látta, más egyébként nem, semmilyen vizsgálat nem készült az új szisztéma működéséről, sőt a VOSZ által az Alkotmánybíróságnak beadott kereset alapján az egész rendszer labilis volt, hiszen, ha a végrehajtott államosítást az Alkotmánybíróság

alaptörvény-ellenesnek nyilvánítja, akkor mindent vissza kell csinálni. Valószínű ennek elkerülésére is volt forgatókönyve Vojnits Tamásnak, az átszervezés kormánybiztosának, szellemi atyjának. Azt mindenki tudta, hogy csak tranzitállamosításról van szó a takarékszövetkezetek esetében, de a privatizálást a piacok későbbre várták.²⁸ Másrészt a megadott határidők olyan szorosak, hogy azt a szokásos üzletmenetet követve nem lehet tartani. Egy ilyen akció lebonyolítása legalább háromnegyedévet igényelne, harmada alatt csak úgy valósítható meg, ha az ítélet már előre elkészült, és a forgatókönyv levezénylése minden pénzt megér.²⁹

A lehetséges vásárlók közt azonnal bejelentette magát a takarékszövetkezetek érdekképviselőjét ellátó Országos Takarékszövetkezeti Szövetség vezetője, Dávid Ferenc, aki örült a lehetőségnek, mármint az elkonfiskált vagyont visszavehetőségének. Úgy vélte, hogy azon az áron, amennyiért néhány hónappal korábban az állam bevásárolta magát, ez 2000 forintot jelentett részvényenként, a piaci ár 20 százalékát. Meg is indította a vizsgálatot, hogy ki tudna ebbe beszállni, 2014. január elejéig a megkérdezett hitelintézetek 80 százaléka igent mondott.

Külföldi vásárló jelentkezését szinte teljesen kizártnak tarthatjuk, momentán a külföldi banktulajdonosok inkább a kivonuláson, mint a további magyar részesedés-szerzésen törik a fejüket. A nemzetközi pályázat megjelölése sima porhintés.

A Takarékbank iránt érdeklődik az OTP is (nem először!), de csak akkor dönt a pályázatról, ha tisztázódik, hogy a megmaradó állami tulajdonban lévő elsőbbségi részvények mellett lesz-e lehetőség a többségi tulajdonosi jogok gyakorlására. (Ez rendkívül bölcs megfontolás és arra utal, a konkurens bank átlátja azt a szöveget, amit a nyár óta a takarékszövetkezetek körül létrehoztak. Nem beszélve arról, hogy éppen ekkoriban Csányi Sándor más fronton is szembe találhatta magát a Fidesz vezérkara egy meghatározható csoportjával. Ennek részleteiről, majd a fociügyek kapcsán írunk még.)

²⁸ A hír hallatán az első reakcióm az volt, hogy a Fidesz nem érzi biztosra a 2014. évi választások megnyerését, különben nem sietne ennyire a vagyon kiszemelt körre való kiszignálásával. Később olvastam azt a véleményt, hogy a Fidesz helyre akarja állítani azt, amit a vidéki kistelepüléseken elrontott, ahol a bankosok véleményformáló szerepet töltenek be.

²⁹ Például a 123 takarékszövetkezet és a Takarékbank átvilágítása – a könyvvizsgáló cégek kiemelt díjazást kaptak rá.

Az elemzők készpénznek veszik, hogy a pályázaton részt vesz az FHB csoport is (Spéder Zoltán), amely eddig is feltűnő aktivitást mutatott ezen a piacon. Az FHB-s vezetők 2013 nyarán bekerültek a Magyar Posta igazgatóságába, mint ahogy erről a Heti Válasz hírt adott: a postai hálózat bankkapcsolatainak fejlesztése céljából. Ezt követően a Magyar Posta – mint az állam képviselője megvette a Takarékbank 20 százalékát 665 millió forintért, áron alul, és így került az állam többségbe az integrációs szervezetnél. Az 58,5 százalékos részvényhányad elégséges volt az állami akarat végrehajtására. Október végén pedig megjelent a hír, hogy a takarékszövetkezetek integrációs szervezete (SZHISZ) 25 százalék mínusz egy szavazatnyi tulajdonrészt szerzett a Magyar Postában. Ezzel a kényszerházasság kereszt tulajdonlással is meg lett erősítve, Dávid Ferenc szerint azért, hogy a házasság felbonthatatlan legyen.³⁰ A szakértők egyenes utat látnak arra, hogy a Spéder Zoltán által megszerzett 1800 takarékszövetkezeti bankfiók és 1200 postahivatal együtt ütőképes versenytársa legyen az OTP 450 fiókjának.

Ám nem is az az igazi kérdés, hogy ki lesz a bank tulajdonosa, hanem, hogy az miként fog működni a pénzpiacokon. Nagy a gyanúja a szakmának arra, hogy az így megerősített magyar bank ügyfélkezelése politikai preferenciák és diszpreferenciák mentén zajlik majd. Olyan újabb Postabank jön létre, amely nem osztogat mindenkinek, csak a politikailag korrekt pályatársaknak.

Ps. Az OTP fenntartásának háttéréről: amennyiben számunkra követhető volt 2013 végéig a tulajdoni viszonyok terén a következők történtek:

- 2013. februárban az MFB, mint állam megvette a Takarékbankban lévő DZ bank 38,5 százalékos részvénycsomagját – hosszú tárgyalások után 4 milliárd forintért - azzal az ígérettel, hogy az állam nem fog a bankban többségi tulajdonba kerülni. 24 takarékszövetkezettel olyan megállapodás született, hogy egységes rend szerint kínálják az MFB kisvállalati hiteleit – vagyis ezzel megindult a takarékszövetkezetek önkéntes integrációja.

³⁰ Ennek alapján megindult a fantáziálás arról, hogy a kistelepüléseken hol és hogyan vonják össze a takarékszövetkezeteket és postafiókokat., amit 2014 első felében kívánnak végrehajtani a költségtakarékosság jegyében. De lehet, hogy az új tulajdonlás után erre nem fog sor kerülni. Mindenesetre megfogalmazódott az az elképzelés is, hogy az összevonásokkal új közösségi tereket lehet kialakítani a falvakban.

- Június elején FHB-s vezetőket neveztek ki a Magyar Posta igazgatóságába, megjelölve a célt: a kormány az állami kézben lévő, pénzforgalommal foglalkozó intézmények összeszerkesztésén dolgozik. Ekkor a szövetkezetek még nem voltak állami tulajdonban, de az erről szóló törvénytervezetet június végén a kormány elfogadta. Kormányzati döntés született ugyanakkor arról is, hogy Németh Lászlóné privatizációs bevételekből teremtsen elő az új intézmény feltőkésítéséhez szükséges 100 milliárd forintot.

- Kisebbségi huza-vona után (erről a II. negyedévi jelentésben részletesen írtunk) a parlament elfogadta az integrációs törvényt, a CXXXV. tv-t. Ebben a takarékszövetkezetek felett kettős irányítást hoztak létre. Egyfelől életre keltették az integrációs szervezetet, a Szövetkezeti Hitelintézetek Integrációs Szervezetét (SZHISZ), másfelől új, a szövetkezetek irányítását jelentő jogosítványokkal ruházták fel a Takarékbankot. Az SZHISZ-t az MFB 1 milliárd forintos tőkéjéből és a takarékszövetkezetek által kitermelt védelmi alapok államosításával állították fel. Törvényileg előírt államosítást jelentett az OTIVA (Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alap) 17 milliárd forintos tőkéjének bekebelezése, de erre a sorsra jutott a REPIVA (Regionális Pénzintézetek Intézményvédelmi Alapja), a TAKIVA (Takarékszövetkezeti Intézményvédelmi Alap) és a HBA (Első Hazai Önkéntes Betétbiztosítási és Intézményvédelmi alap) vagyona is. A SZHISZ-be kényszerítették be a takarékszövetkezeteket részvényeik ingyenes átadásával – aki megtagadta volna ezt, annak megvonták volna a pénzügyi jogosítványait. Később a SZHISZ-ből kapott Vojnits Tamás cége is részesedést – ügyes részvénycserével –, az Első Hazai Pénzügyi Szolgáltatásfejlesztési Kft. Az addig önálló szövetkezetek végrehajtókká váltak, vezetőik cseréjéről is fent döntenek.

- A kényszerállamosítás idején az állam még kisebbségben volt a Takarékbankban, de a törvény lehetővé tette, hogy a Magyar Posta bevásároljon a bank részvényeiből. Ekkor szerzik meg a bank 20 százalékos pakettjét 665 millió forintért, s így került többségi (58,5 %) állami tulajdonba a Takarékbank vagyona.

- Miután kiderült, hogy Németh Lászlóné nem tud 100 milliárdot a MNV-től elővarázsolni, a hatodik költségvetési módosításkor, szeptemberben 100 milliárd forinttal megemelték a hiánycélt, novemberben pedig további 30 milliárddal, így jutnak hozzá ahhoz a forráshoz – hitelből! -, ami az SZHISZ feltőkésítéséhez szükséges. A feltőkésítés a kihelyezések felpörgethetőségét szolgálja.

- Október végén jelent meg a hír, hogy megkezdik előkészíteni a Magyar Posta 25 százalékot el nem érő kisebbségi részesedésének értékesítését az SZHISZ számára. Az ügylet összegéről nincs értesülésünk, de az biztos, hogy itt állami zsebek közti pénz-átrakás történt. Az SZHISZ megkapta a pénzt a költségvetéstől, abból fizetett a Magyar Postának, az átadta az összeget a Nemzeti Vagyonkezelőnek, az visszafizet a költségvetésbe. Nincs tudomásunk arról, hogy ez a körforgás lezajlott, vagy még mindig csak tervbe van véve. A lezajlást valószínűsíti, hogy a kényszerállamosítás után létrejött kereszttulajdonlás kényszerházasságára hivatkozva indult meg vidéken a kis egységek (posta és takarékszövetkezetek) átvilágítása.

- A december közepén bejelentett privatizáció a Takarékbank 51 százalékos állami részvény pakettjára szól, csak a Takarékbank törzsrészvényeit adnák el. Az MFB-nek van még további 200 elsőbbségi részvénye, amivel gyakorlatilag megvétózhatja a tulajdonos stratégiáját. A Fejlesztési Minisztérium szóbeli közlése szerint ezeket – amint lehet – bevonják. Az SZHISZ-ről és annak további szerepéről egyelőre nincs szó. Lehetséges, hogy privatizálják a Takarékbankot és megmarad mellette egy állami tulajdonban lévő, kontrollt jelentő szervezet. Baloldali kormány esetén ebből nagy viták lesznek. Ha viszont 2014-ben marad a jelenlegi kurzus, akkor ez is csont nélkül privatizálható lesz.

3.7. Harc a devizahitel-adósok kimenekítéséért

Előző jelentésünkben ugyanilyen alcímmel illettük azt a harcot, ami a negyedik negyedévben és folytatódott, és 2014-re is áthúzódik, mert Orbán Viktor a devizaadósok kimentését, a devizahitelek kivezetésének programját beemelte a választási programba, pontosabban elorozta a Jobbiktól, amikor a nyár közepén megtapasztalta a háza előtti tüntetést. A miniszterelnök megnyilvánulásai alapján a következő látszik:

- Orbán meg akarja nyerni a választásokat, és a Jobbik szavazóira is szüksége van. Ebben nincs semmi újdonság.
- Az újdonság az, hogy Orbán Viktor tisztában van azzal: a 2014. évi költségvetésben nincs forrás a mentésre, a háztartások nem tudnak fizetni, a hitelek kivezetése csak úgy lehet, ha az árfolyam-különbözet a bankokat terheli. De ezzel bedőlne a bankrendszer, és ezt el akarja kerülni. (Mario Draghi, az ECB elnöke is figyelmeztette októberben, hogy ne legyen a bankok

terhére forintosítás, mert az 900 milliárd forintos veszteséggel járna, a devizatartalékot 3 milliárd forinttal megvágna, a forint drámaian gyengülne, és további leminősítés következne.) Ha ugyanis bankbotrány törne ki a választások előtt, azt politikailag nem lehetne orvosolni, és a Fidesznek veszett fejsze nyele lenne a választás. Ezért Orbán Viktor megint kettős játékot folytat, egyfelől azt a látszatot kelti, hogy a kormány nagyon keményen elszánt, és az „emberek oldalán áll”, másfelől húzza az időt, de közben folyamatosan tartja a vasat a tűzben.³¹

Orbán Viktor véleménye a folyamatok várható kimenetele szempontjából fontos, ezért összefoglaljuk:

- A devizahitel hibás termék, a szerződések ezért semmisek.
- A bankoknak kell az árfolyamromlást fizetniük, ez erkölcsi kötelességük.
- A bankrendszerben legalább 50 százalékos magyar arány kell.
- Nem fogadja el azt, hogy az ügy rendezése – Bankszövetség javaslata - után nem lehet peres eljárást a bankok ellen indítani.

Az augusztusi kudarc után a Bankszövetség október 25-én letett egy rendezési tervet a kormány asztalára, amelynek tartalma nem vált ismeretessé. Csak annyit tudunk meg belőle, hogy a javaslat alapján a devizaadósok terhe kb. 20 százalékkal csökkent volna.³² Varga Mihály, aki addig a galambok közé sorolódott, nyilatkozata szerint ez nem orvosol semmit, ne az ő asztalára pakolják a javaslatokat, „a probléma megoldását az ügyfelek és a bankok közötti egyeztetéssel kellett volna kezdeni”, s a kormánynak lesz saját javaslata. Információink szerint a bankok a továbbiakban nem próbálkoztak javaslatok előterjesztésével. Közben beszövődött egy újabb szál, egy újabb intézmény, a Kúria.

³¹ Júliusban azzal hitegették az adósokat, hogy a bankok augusztus 20-ig kaptak haladékot rendezést bemutató javaslataik megtételére, de ha ez nem felel meg a kormánynak, akkor szeptemberben a kabinet saját hatáskörében döntést hoz. Nem felelt meg, de a kormánydöntést november elejére tolták. Most a végleges döntést 2014 tavaszára teszik.

³² Emlékeztetőül: szeptember elején, a visegrádi frakcióülést követően Rogán Antal 17-20 százalékos törlesztőrészlet-csökkentés igényét jelentette be, de csak az ingatlanalapú devizahitelekre vonatkozólag. Másfél hónap alatt azonban bekeményedtek a kormányzati oldalon, a teljes devizahitel-kivezetést akarták.

Október 14-én a Pesti Központi Kerületi Bíróság másodszor is semmisnek mondta ki azt a szerződést, aminek az érvényességét július 4-én a Kúria kimutatta. A legfelsőbb bíróság az ügyet azzal küldte vissza, hogy a perben álló felek számoljanak el egymással. Nem ez történt, hanem a helyi bíróság ellenszegült. Ekkor jogászok elkezdtek mondogatni, hogy a folyamatban lévő peres ügyekre nézve jó lenne, ha a Kúria jogegységi döntést hozna, mert az országban különböző, egymásnak ellentmondó ítéletek születtek. Darák Péter, a Kúria elnöke erre október 13-án azt nyilatkozta, hogy nincs náluk napirenden a jogegységi döntés, különben 2012-ben már megfogalmaztak egy elvi állásfoglalást, ami szerint nem ütközik a jó erkölcsbe, ha a szerződésben a kamat mellett más költségeket is felszámolnak, és nem jogsértő az egyoldalú szerződésmódosítás sem.

A Kúriára nehezedő nyomás után azonban november 7-én már azt jelezték, hogy felméri a pereket és az ítéleteket, és a vizsgálat eredménye alapján dönthetnek a jogegységi nyilatkozatról. Ez azt jelentette volna, hogy hónapokig vizsgálta a Kúria, hiszen több ezer peres ügyet kellett volna áttekinteni. Ezért a szokásos rádiós nyilatkozatában, november 8-án Orbán Viktor a következővel állt elő: „A kabinet azt szeretné, ha a Kúria átérezné az ügy társadalmi fontosságát, és a szokásos ügymenettől és ügyrendtől eltérően születne döntés – ez a határozott kérésünk van a Kúriához”. Ugyanakkor megbízta Navracsics Tibort, hogy vegye kézbe az ügyet a társadalmi felelősség felől, mert láthatóan a Kúria csak egységes eljárási rendben gondolkodott a jogegységi határozatot illetően.

November 19-én a KIM épületében Navracsics Tibor, igazságügy miniszter tanácskozássra hívta a Kúria képviselőit, hogy a társadalmi felelősség súlyára felhívja a figyelmüket. A megbeszélésen jelen volt az MNB, az Országos Bírósági Hivatal, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, a Magyar Ügyvédi Kamara, a Legfelsőbb Ügyészség. Valószínű az volt cél, hogy a Kúriát rávegyék a devizahitelek szerződéseinek módosítására. A tárgyalásról nem adtak ki tájékoztatást, a miniszter csak azt közölte, hogy most nincs szó szerződés-módosításról. Valakik megtörhették azt az MNB által is képviselt és a kormány részéről elfogadott véleményt, amely szerint a kamatok egyoldalú módosítása az ügyfél számára nem átlátható, ezért tisztességtelen, ha pedig tisztességtelen, akkor érvénytelen a szerződés.

A Kúria még 2013 elején az Európai Bírósághoz fordult az árfolyamrés kérdésében³³, továbbá azt tudakolta a luxemburgi hatóságtól, hogy mikor számít érthetőnek a szerződés: ha nyelvtanilag helyes, vagy ha átlátható. Nemzetközi jogászok szerint, ha olyan döntés előtt áll egy nemzeti bíróság, amely ellen a nemzeti keretben nincs jogorvoslati lehetőség, akkor köteles az Európai Bírósághoz fordulni kérdésével. Az unió Bíróságának döntése 2014 tavaszára várható. 2014 januárjában Varga Mihály értetlenségének adott hangot arról, hogy miért kell a Kúriának a luxemburgi döntésre várnia, és Rogán Antal is ezt a hangot ütötte meg, aki szerint a Kúria maga is el tudja dönteni a kérdéseket. Mint frakcióvezető üzent a testületnek és kérte: ne várjon az unió bíróságának döntésére, „mert semmilyen európai fórum véleménye nem kell, hogy mérvadó legyen számára”. Ilyen durva beavatkozást a Kúria tevékenységébe és egyúttal ilyen durva, unióval való szembe szállásra buzdítást – nyíltan vállalva – eddig még nem hallottunk. Magyar Gábor, ügyvéd szerint, ha a Kúria a Fidesz kérésének eleget tenne, az az uniós jog figyelmen kívül hagyását jelentené, és felmerülne az állam kártérítési felelősségének kérdése is. Darák Péter Rogán kérésére csak annyit válaszolt, hogy megvárják a Bíróság véleményét.

A Kúria jogegységi véleménye azért vált sürgőssé a kormánynak, mert erre hivatkozva mutatták be november 4-én a devizahitelek megmentésének július óta ígért tervét. Rogán Antal ekkor azzal igyekezett a szelet kifogni a vitorlákból, hogy ez még nem a végleges megoldás, azt majd a Kúria jogegységi határozata után terjesztik elő. Ha nem ezt mondja, óriási felháborodás lett volna, olyan, amely azonnal elmosta volna a 2014-es választás megnyerésének reményét. A kormány megoldásként ugyanis a következőket javasolta:

- Hosszabbítsák meg három hónappal a kilakoltatási moratóriumot, ami így 2014. április 30-ig tart.

- A rögzített árfolyamgát rendszerébe a továbbiakban mindenki beléphet, akinek eddig nem volt rá jogi alapja, az is. Ezzel kb. 120-130 ezer adós előtt nyitották ki a kapukat.

Egy nappal később ismertették azt a kormányjavaslatot – hogy még egy kicsit odavágjanak a bankoknak -, mely szerint az állam csak akkor vállal kezességet a

³³ Ti., hogy helyes-e, ha a hitel folyósításakor a bankok a vételi, törlesztéskor az eladási árfolyamon számolnak.

gyűjtőszámlán lévő tartozásra, ha a devizahitel forintosított összege kisebb, mint a fedezetül szolgáló ingatlan értékének 95 százaléka. Ha a bank igényt tart a kezességre, engedje el a 95 százalék feletti hitelt.³⁴ Ám a bejelentett kormányzati intézkedés nem váltott ki heves reakciókat a bankok részéről, mert biztosak lehettek abban, hogy nem fogják őket tömegesen megrohanni az ügyfelek rögzített árfolyamon való törlesztést kérve, hanem inkább tovább nő a nemfizetők aránya, hiszen mindenki a végleges megoldásra vár, amelyet viszont a kabinet a Kúria jogegységi határozatától tett függővé.

A kormány november eleji döntésével egyszerre több legyet is ütött:

- ébren tartotta a végső rendezés reményét – voksszerző taktika,
- nem döntötte be a bankrendszerét,
- lehetővé tette a fogyasztás felpörgetését, ami karácsony előtt különösen jól jött,
- még nagyobb terhet rakott a bankokra a rossz hitelállomány további duzzadása által,
- felturbózta a Kúria felelősségét, és gyakorlatilag át is testálta rá.

A Kúria - nem kis kormányzati nyomás által terhelten - december 16-án meghozta jogegységi határozatát. Eszerint

1. A devizahitel mögött devizaforrás áll – ennek vizsgálata szükségtelen.
2. Ezért az árfolyam-kockázatot az adósnak kell viselnie, ez nem lehet per tárgya, a kockázat nem jogellenes.
3. A devizahitel nem jogszabály-ellenes, egyes részletei lehetnek csak azok, ezek perelhetők.
4. A devizahitel-szerződés nem ütközik a jó erkölcsbe, hiszen az alacsonyabb kamat és törlesztőrészlet volt a cél, ami kiegyenlítette az árfolyamkockázatot.
5. A szerződés a kölcsönös előnyök miatt nem lehet uzsorás.

³⁴ Az MNB közlése szerint 90 napon túl tartozóknál ez a százalék 134.

6. Az árfolyamrésről és az egyoldalú szerződésmódosítás tisztességes feltételeiről Luxemburgban kell dönteni (mert ez uniós jog), és csak az Európai Bíróság után hozza meg döntését a Kúria.

7. Ha egy szerződés valamilyen okból érvénytelen volna, a bíróságnak arra kell törekednie, hogy érvényessé tegye³⁵, ez szolgálja az adós érdekeit is (különben azonnal fizetnie kellene).

8. A bíróság csak egyedi esetekben módosíthat, általánosságban nem, erre jogszabályt kell elfogadni.

Az „emberek oldalán álló” kormányképviselők mélységesen fel voltak háborodva a Kúria véleményén.³⁶A Bankszövetséget viszont megerősítette, hogy a banki gyakorlat jogkövető volt. A szakminiszter, Varga Mihály elmondta, hogy a devizahitel-szerződéseket a kormány „hibás terméknek” tartja, és a 2014 tavaszi ülészakban törvénymódosításokkal szerez érvényt a kormányzati céloknak. Rájöttek, hogy a Kúriára nem számíthatnak, a jogegységi nyilatkozat utolsó pontja a megoldás felelősségét a kormányra hárította. Ezt Navracsics Tibor igazságügyi miniszter meg is értette, és megerősítette, hogy jogszabály lesz. Hogy milyen, arról ez idő szerint senkinek sincs fogalma, de valószínű olyan, amely az egész konstrukciót kérdőjelezi meg.

Erre utal az is, hogy a kormány az Alkotmánybíróságtól is jogértelmezést kért a következő két kérdésben:

1. Alkotmányellenes-e, hogy a szerződésekben az árfolyamkockázatot kizárólag az adósokra hárították, és rögzítették a hitelkamat egyoldalú emelésének lehetőségét is?
2. Milyen esetekben nyúlhat bele magánjogi szerződésekbe a kormány?

³⁵ Erre teremtett precedenst a Kúria a július 4-i határozatával, amely után az egész téma átpolitizálódott.

³⁶ Rogán Antal: csalódtunk vagyunk, mert a Kúria a bankok oldalára állt. Kövér László: Gyáva döntés volt a Kúria határozata a devizahitelesek ügyében, a tisztelt bírói testület megpróbált kibújni a felelősség alól. Orbán Viktor Brüsszelből üzent: „A Kúria a bankok oldalára állt, pedig ott már álltak épp elegendően. Mi maradunk az emberek oldalán.” (dec. 21. Népszabadság)

Az Alkotmánybíróság 1991-ben határozatot hozott arról, hogy az állam csak kivételes esetekben határozhatja meg a megkötött szerződések tartalmát. Fennáll-e a kivételes eset – ez a kérdés a kormány számára, amely egyre jobban kivehetően olyan általános szabályt akar hozni, amellyel a devizahitelek maradéktalanul kivezethetők. Ehhez azonban az Alkotmánybíróságnak vagy/és? a Kúriának általános jellegű problémát kell találnia a szerződésekben. 2014 tavasza előtt erre nincs esély, addig meg tovább duzzad a nem fizető adósságállomány....

4. Kormányzati töredékek 2014 utolsó hónapjaiból

Mint az elmúlt években már többször is, ezen az őszen/télen is a kormányzati tevékenység magyarázatának legfontosabb forrásait a kormányfő reprezentatív beszédei jelentették. Lehetne boncolgatni a Magyar Nemzetben, a parlamentben, a különböző fórumokon elhangzott Fidesz-vezetők egy-két napi szenzációt keltő megnyilvánulásainak értelmét, de nem lenne túlzottan hasznot hajtó. Főként ahhoz képest, amennyire néhány kitüntetett kormányfői szereplésnek egyértelműen látható az irányadó jellege, mint ahogyan ez a későbbiek tükrében, az elmúlt három–négy hónap során is kiviláglott. A sort a kongresszusi újraválasztás alkalmából elmondott beszéd nyitotta meg. Szeptember 28-án immáron tizenharmadszor lett Orbán Viktor pártja elnöke, s ebben az ünnepi pillanatban klasszikus csurkai stílusú beszéddel örvendeztette meg híveit. (Eladták a kommunisták 1990 után az országot, a pufajkát öltönyre cserélték, azóta is idegen érdekek érdekeit szolgálják, s ha rajtuk múlna, akkor habozás nélkül újra eladnák a hazát az újgyarmatosítóknak, a régi dinoszauruszok helyén bébiszauruszok nőnek fel...stb. Mindez nem vicc, lényegében szó szerint idéztünk a Mester kongresszuson elmondott záróbeszédéből) a beszéd szó szerinti leirata itt olvasható: http://www.miniszterelnok.hu/beszed/2014_a_rezsiharc_eve_lesz

S ha volt még olyan Fidesz-hívő, akinek ez a beszéd nem volt eléggé harcias, akkor nem kellett túl sokáig várakoznia, mert négy hét múlva, az október 23-ai nemzeti ünnep alkalmából Orbán Viktor szimbolikusan és meglehetősen erőteljes - mondhatnánk, militarista körülmények közepette – tért vissza politikai karrierje megszületésének helyszínére, a Hősök terére. S mondta el azt a beszédet, amelynek értelmezése során az elemzőknek nem kellett túlzottan erőlködniük annak érdekében, hogy a mondanivalóba bele ne lássák a nyílt, polgárháborús fenyegetődés hangulatkeltését: *„Szerveződjetek, jelentkeztek, csatlakozzatok! Nincs okunk kapkodni. De lassan és biztosan be kell indítanunk a gépezetünket, hadrendbe kell állítani csapatainkat, ahogy 2010-ben tettük. Készülődjetek! Most befejezhetjük, amit '56-ban elkezdtünk..!”* Itt megnézhető és el is olvasható a Hősök terén elmondott beszéd:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/kozeledunk_a_valodi_felszabadulas_fele

„Nincs középút, vagy felszabadítjuk magunkat, vagy nem leszünk szabadok” – fejezte be gyújtóhangú beszédét a miniszterelnök. E sorok írója a beszéd hallatán azon töprengett:

Viktor, ki a franc alól kéne magunkat felszabadítani, amikor már három és fél éve ti kormányoztok? Végül is kinek szólna ez a felszólítás? De meglepődnél, ha az itt lévők tényleg komolyan vennék a felhívásodat... Minderre persze lehetne azt is mondani/legyinteni: ugyan, ugyan, politikusbeszéd, egyik nap így, másik nap úgy... S általában talán jogosult is lenne ez a legyintés, de ezen az őszön a kormányfői beszédek nemcsak a maga szűkebb táborának szóló üzentek voltak, hanem a Fidesz által egyoldalúan megkezdett kampányküzdelmek érdemi/tartalmi iránymutatásai is.

Az év hátralévő részében a miniszterelnöki beszédekben mindinkább eluralkodott a sikerek, a szédületes és párját ritkító eredményekről szóló kényszeres dicsekvés. Az persze nem tagadható, hogy a magyar gazdaságban az évek óta tartó mélyrepülés után tényleg eljött az a mélypont, amikor a legkülönbözőbb adatok, mutatók tényleg nem tudnak már lejjebb szállni. Ezért a szerény javulást is lehet páratlan sikerként értelmezni, ha valakinek erre van készítése. S Orbán Viktor 2013 utolsó hónapjaiban mind gyakrabban szeretett minden téren páratlan, természetesen az ő kormányzati erőfeszítéseinek következtében előállt sikerekről referálni. A sok-sok ünnepi alkalomból kiválasztottunk azt a beszédet, amely minden tekintetben megfelelt az újkori ötvenes évek sikerpropaganda és öntömjenező karakterének. Nem is elemeznénk részletesebben, önmagáért helytálló, csonkítatlanul érvényes dokumentumról van szó:

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/kovetkezhets_a_harmadik_rezsicsokkentess

Ennyi ünnepi élmény után szinte ünneprontásnak és akadémikuskodásnak, netán nemzetrontó hangulatkeltésnek érezzük, ha mégis szóba hozzuk az utolsó három-négy hónap néhány olyan problémáját, amelyeknek megemlíthetősége, értelmezhetősége sajnos nagyon nehezen lenne elképzelhető a kormányzati tevékenység teljes körű zárójelek közé tétele révén. Vagyis, kénytelenek leszünk legalább jelzésszerűen megemlékezni néhány olyan jelenségről, amely ebben az utolsó negyedévben így-úgy, de mégiscsak szorosán kötődött a mindennapi kormányzati nagyüzem működéséhez.

4.1. MOL-botrány és nemzetközi súrlódások

Október 2-án a horvát hatóságok nemzetközi elfogatóparancsot adnak ki Hernádi Zsolt ellen. A magyar kormány nem sokáig habozott már másnap, a szerdai kormányülésen állásfoglalásban ítélte el a horvát kormány lépését, s a MOL ellen folytatott horvát politikai

kampányt. Egyúttal több tárca is lépett, a külügy, az igazságügy, valamint az állam MOL-pakettjét kezelő Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. Orbán Viktor pedig kijelentette, hogy jobb lenne, ha a MOL eladná az INA-részesedését. Lett is erre még nagyobb riadalom. Másnap, Zágrábban is kormányülésen foglalkoztak az ügyel, s a visszhang meglehetősen kétértelműre sikeredett. Felfigyelt a konfliktusra az egész nemzetközi sajtó, se szeri, se száma nem volt a legkülönfélébb kombinációknak, egyszerre röpködtek színes nemzetközi kombinációk, felváltva orosz, cseh, magyar és horvát reménybeli főszereplőkkel. Az viszonylag nagyon hamar kiderült, hogy a horvát kormánynak momentán semmiképpen sincs erre az ügyletre 3 Md eurója (nagy a gyanúnk, hogy mindezzel előzetesen Orbán Viktor is tisztában lehetett ...). Közben tovább zajlott a jogi bohózat. Egy hét múlva a Fővárosi Törvényszék megtagadta Hernádi Zsolt kiadatását, s valamivel később még lebonyolítottak egy színházi produkcióhoz hasonlatos ál-eljárást is, amelynek révén formális jogi eredményt is teremtettek az eljárás végleges elhárítása érdekében.

Eddig tart az ügy nyilvánosan is látható eseménysora. S mi az, ami mögötte van? Október elején a hazai médiapiac legszínvonalasabb termékei (Figyelő, Magyar narancs, HVG) szokatlanul nagy terjedelmű, meglepő részletekre rávilágító elemzésekkel tették némileg átláthatóbbá a számtalan ponton elágazó, s váratlan ügyekben összekapcsolódó ügyletet. Nézzünk csak futtában egy-két metszetet: Csányi Sándor üzleti köreinek, érdekeinek horvát és egyéb dél-európai szálai, az orosz energia-terjeszkedés vélt és valóságos veszélyeivel szembeni egyedi, vagy összehangolt térségi védekezési módjai, a Mol további – regionális –pozícióinak iránya/ az állami részvétel mélységének mikéntje a leginkább stratégiainak gondolt ágazatban, a leendő paksi bővítés finanszírozásának még megoldatlan kérdései... Pusztán csak ez a felsorolás is legalább hatféle irányba viheti tovább (vissza...) a rejtély megfejtésére hívatottságot érzőket.

Ezt a kis betétet csupán annak illusztrálására iktattuk be a krónikánk szövegébe, mert alkalmas arra, hogy a kortárs folyamatokat elemzők nehézségeit plasztikusan mutassa be:

- Van egy ügy, amiről mindenki tud, de senki sem tudja, hogy az micsoda.
- Van egy ügy, amely pillanatokon belül képes nemzetközi konfliktussá szélesedni.
- Van egy ügy, amelynek intézésében sokkal, de sokkal több lehet a kormányzati erőfeszítés annál, mint aminek hónapokon keresztül a szemtanúi voltunk.

- Van egy ügy, amelynek fordulataiban az igazságszolgáltatástól a diplomáciáig, a szaktárcáktól a kormányfőig, a médiáig mindenkinek megvan a maga rejtett szerepe, ám ezek a szerepek csak végső pillanatokban villanhatnak fel.
- S van egy olyan ügy, amelynek fordulataiból az derülhet ki: nem is azok az igazán fontos főszereplők, akiknek a nevét/arcát naponta láthatjuk a hírekben. Vannak náluk ezerszer fontosabb szereplők is. Őrájuk viszont egészen különleges törvények vonatkozhatnak, ha egyáltalán vonatkoznak ...

Néhány fontosabb írás az októberi MOL-ügyről:

- Nulladik kiadás. HVG. okt.5.
- Téves kapcsolat. Figyelő, okt. 10.
- A céltábla visszalő. HeVá, okt.10.
- Adja, vagy nem adja? MaNcs. okt.10.
- Cseppfolyós gáz. HVG. okt.12.
- Értelmetlen lenen az eladás-interjú Hegedűs Miklóssal, MnCs. okt.10.

4.2. És megint foci...

2013 a magyar labdarúgás – csaknem százhusz éve tartó – történetében egészen biztosan különleges évként örökítődik meg. Nem túlzás azt állítani, hogy magyar labdarúgókat nemzetközi téren még soha nem érte annyi pofon, annyi megaláztatás, mint ebben az évben. Másfelől meg azt sem túlzás állítani, hogy a hazai foci történetében még soha nem számolhattak akkora összegek beáramlásával, mint amit 2013-ban kaptak. Reklámként, Tao-ként, stadionépítési és rekonstrukciós pénzekként, tv-közvetítési díjakként, s mindenféle, egészen szemérmetlen, a legkevésbé sem leplezett állami/kormányzati támogatásokként. (Pl. az Emberi erőforrások minisztériumától, avagy a hazai turisztikai szervezetektől.) Harmadrészt pedig egyre nyilvánvalóbb e fönti képtelen ellentmondásnak az egyetlen emberhez való kötöttsége, odaláncoltsága. Orbán Viktor fociimádata nemhogy nem maradt meg a magán-passzió keretei között, hanem az évek múlásával rendszerképző/szimbolikus tényezővé kezdte kinőni magát. (Bozóki András – szintén a „polip”- kötetben írott – tanulmányában megjegyzi, hogy az Orbán-kormány olyan rendszerlegitimációs szerepet tulajdonít a sportnak, mint amilyen szereppel a diktatúrákban az irányított kultúrát szokás felruházni. Itt a kultúra lett a foci, vagy fordítva: a foci vált a kultúrává.)

A kormányfőnek már másfél évtizeddel ezelőtt is bevallott/transzparens mániájává vált az élsportolókkal, a magyar sporttörténet élő ikonjaival való együtt szereplés. Sokan ezt csak afféle parvenüségnek, úrhatnám allűrnek vélték, pedig már akkor is többről volt szó. 2010 után mindez még inkább így lett. Az Új, Nemzetépítő/Teremtő attitűd egyik legfontosabb gesztusáról. Az új nemzeti egység legplasztikusabb megjelenítéséről. A sportteljesítmény mutathatja meg leginkább a magyarok kiválasztott mivoltát, ez az a tradíció, amelyben még a legnagyobb nemzetekkel is egyenrangúak vagyunk. S ezen belül a foci” nemzeti sportág”, a magyar egy „futballokos nemzet, jól áll nekünk a futball..” – ezeket a zöldségeket maga a kormányfő szokta megosztani értő, hálás és szűkebb közönségével. (Az idézett magasröptű gondolatok pontos lelőhelyei megtalálhatóak Kozák Márton tanulmányában.)

Nos, ez a *futballokos nemzet* – párját ritkító védelmi hibákkal, öngólokkal megtűzdelt – vesszőfutást produkált október 11-én, Hollandiában. És csak azért nem kapott ki jobban, mint 8:1, mert a holland válogatott a második félidőben szemmel láthatóan megkegyelmezett a *'mieinknek'*. Mindeközben, ha szűken is, de már szivárogtak a legegységesebb információk a következő évi költségvetés alapvető számairól. S azokból az derülhetett ki, hogy 2014-ben a magyar labdarúgás még a korábbiakhoz képest is feltűnően nagy összeggel fog részesedni. Szóval, nincs az a méretes kudarc, ami szeretett vezetőinkből ne éppen az ellenkező irányú racionalitást váltaná ki: ha semmit sem ér a magyar foci, akkor legalább kerüljön minél többbe... Nem meglepetés, ha ez a mentalitás legalább a hollandok utáni vereség heteiben egészen páratlan felháborodási hullámot váltott ki. Őszintén szólva, e sorok írója azt hitte, hogy legalább ez az egyetlen, de nagyon nyilvánvaló kudarc és örültség még a jobboldalon is alkalmas lesz a kormányfői mánia nyílt elutasítására. Nem így lett.

Az általános népharag persze elérte a Fidesz vezetőit is, de ők a dühüket egyáltalán nem a hazai labdarúgás védőszentjén vezették le, hanem... – kin is? Csányi Sándoron... aki – egyébiránt – az MLSZ-nek is elnöke. Orbán Viktor egykoron kikerülhetetlen erejű kapacitálásának köszönhetően az. A vereség másnapjától a kormányzópart második vonalának alakjai – Deutsch Tamástól Kocsis Mátéig, Kubatov Gábortól Wintermantel Zsoltig - egységes kórusként kezdték az OTP első emberét, az ország köztudottan leggazdagabb emberét bűnbakká tenni. Egy ilyen pártalakulatban teljességgel kizártnak gondolható a spontán felháborodás ösztönös kitörése, ezért a higgadtabb megfigyelőknek az

volt az érzése, hogy a tavaszi/nyári, előre megrendezettnek tűnő Lázár/Csányi–show újabb felvonásával lehet dolgunk. Egyrészt ez a szándék vissza is igazolódott abban az eredményben, hogy a máskor - fociügyekben oly aktív – miniszterelnök ezúttal roppantul meg lett kímélve, s ő is hetekig lapított, mert lapíthatott. Másrészt az ő privát stadionépítési szégyene sem kapott akkora nyilvánosságot, mint amekkorát ennek a szégyennek normális országban, normális körülmények között kapnia kellett volna.

Minden maradt a régiben, Csányi maradt a helyén, az építést végző gépek és daruk maradtak a helyükön, Orbán Viktor felcsúti háza is, meg a leendő stadionra néző kilátás is. Továbbá, a magyar válogatott nemzetközi pozíciója is, ott, ahol eddig is volt. És a költségvetési támogatások nagyságrendje is. Más szóval, ennyit ér a mai Magyarországon egy olyan közéleti botrány, ami kb. két hétre képes lefoglalni az érdeklődő, valamiféle állampolgári felelősséget még érzők odaadó figyelmét. Botrány van... na és? Botrány lesz... na és? Folyamatosan, a szemünk előtt, értelmetlenül lopják a pénzünket... na és? Tudjuk, tudjuk –hosszabb távon 'azér a víz az úr'- de, egyelőre legfeljebb csak a talajvíz, a stadionépítéskor feltörő.

Irodalom az őszi foci-botrányhoz:

- Meccs a pályán kívül. Nsz. okt. 17.
- Ovifoci. Hatástalan futballpénzek. HVG: okt. 19.
- Támadott futball. HeVá. okt. 24
- Régi-új idők focija. He Vá.okt. 24.
- Bőrérzékenység. Csányi Sándor és a foci. Figyelő. okt. 24.
- Kozák Márton: A Keresztapa focija. in: Magyar polip-kötet, 393-403.o

4.3. Mozgások a szellemi szférában

E krónika folyamában időnként meg szoktunk emlékezni a – tágan értelmezett – kulturális szféra eseményeiről is. Leginkább olyan alkalmakkor, amikor egy-egy konfliktus kiterjedése, intenzitása eléri a kitüntetett politikai ütközetek elsőszámú ügyeinek fontosságát. Nos, ilyen jellegű, a többség indulatait megmozgató kulturális ütközet az elmúlt hónapokban nem zajlott, ám akadt helyette úgyszólván hetente valami olyan döntés/gesztus/lépés, amely képes volt híven kifejezni az elmúlt négy év ideillő lényegét. S mi volt ez az *ideillő lényeg*? Az őszi

egyik legtanulságosabb, és sok szempontból forrásértékű nagyszéje meglehetősen pontosan foglalta össze ezt a lényegét, már a címében is: *Az intellektualizmusellenesség diadala Magyarországon – avagy miért nem épül színház Felcsúton?*- teszi fel a költői kérdést Majtényi György és Balázs Eszter (ÉS, okt. 25.) A hosszás írás megadja a választ: azért, mert az elmúlt évtizedekben megszokott és elterjedt kultúrafelfogás alapvetően nem egyezik a Fidesz társadalomképével. Azért nem, mert a kultúra termelésében/terjesztésben/fogyasztásában túlzottan nagy szerep jut az autonómiának, a hatalmi szférától távol eső értékeknek és a saját jogon mérlegelő karakternek. Az új kormány viszont kizárólag praktikus és a hatalmi szféra mindennapi érdekeit mindennél fontosabbnak gondolva képes csak a kultúrával bánni. Vagyis csak az érdekli, hogy az adott szférában ő dominál, vagy sem? Ez a mentalitás erőteljesen minőségellenes és csak az elköteleződést képes az egyetlen értelmiségi magatartásként elképzelni/elfogadni.

Ezt az elméletinek tetsző fejtegetést aztán az ősz számos apróbb eseményével tehetjük konkrétabbá. Kezdve a Vígszínház körüli átlátszó és folyamatos hazudozásra épülő pávatánccal, amely egyébiránt belső dramaturgiájában feltűnően emlékeztetett a Nemzeti Színház körüli tavaszi akcióra. Folytatva az újabb és újabb kormányzati intézmények megalapításával, pl. a kormányzati történelemszemlélet kidolgozására hivatott Veritas-nevű kutatóintézet létrehozatalával. Vagy a legmeglepőbb és szinte semmiféle visszhangot se kiváltó döntéssel, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága megteremtésével. (Amelynek az lenne a dolga, hogy visszamenőleg, 1944.decemberétől megállapítsa tételesen, hogy kik ártottak a magyar nemzetnek...? Az alapító okiratot elfogadó parlamentnek talán fogalma sem volt arról, hogy leginkább az ötvenes évek elején működő, ú.n. McCarthy-bizottság kommunistaellenes hisztériájára emlékeztető szervezetet hoztak létre – 2013-ban, Magyarországon... Agyrém.)

S hogy az ellenzéknek, meg a médiának legyen megint hetekig min mérgelődnie/röhögnie/szórakoznia: az új év legelső napjaiban Kerényi Imre ismét hallatott magáról egy olyan zártkörű kormányzati folyóirat megteremtésével, amelynek már a beharangozása is kész botrány. Nemcsak a gyermetsége, nemcsak a nyíltan kormányzati propaganda-célokat összemzetinek beállító hazugsága miatt, hanem a végtelenül átlátszó, igénytelen szolgálalkúsége okán is. S ezt a rövid alpontot talán be is fejezhetnénk annak rögzítésével, hogy ezt a negyedévet is az jellemezte a kulturális/szellemi szférában, ami az

elmúlt négy évet is: elszabadultak és az egyes részterületeket korlátlanul uralhatják a kormányfő holdudvarához közvetlenül kötődő ámokfutók. Fekete György a művészeti akadémián, Vidnyánszky a színházi életben, Andy Vajna a filmesek között, Kerényi-mindenütt, Hoffman Rózsa az oktatásban... Nézzhetünk bármely irányba, azt láthatjuk, hogy egy-egy teljhatalommal rendelkező kitüntetett személy autoritása kizárólag a kormányfő kegyéből származik, ám a rábízott területtel megpróbál úgy bánni, mintha annak működéséért tényleg csak Orbán Viktornak tartozna felelősséggel. Merthogy, nem egyeztet, nem hallgat meg másokat, nem érdekli a döntések következményeit elszenvedők véleménye, és nem lehet vele semmit sem kezdeni, mert kivételes pozícióját nem rengetheti meg semmiféle szakmai kudarc. Amíg a politikai bizalom kitart, addig mindent lehet.

Az eddig leírtakat még egyszer kifejthetnénk és illusztrálhatnánk a média, a közoktatás állapotaival, de miért is szaporítanánk a sorokat? Az alábbi irodalomjegyzékben található források mindegyike meglehetősen aprólékos részletekkel szolgál, ezek az elemzések bevilágítanak az egyes kulturális fészkek legsötétebb zugaiba is:

- Majtényi/Balázs: Az intellektualizmusellenesség diadala Magyarországon. ÉS, okt. 25
- Unger Anna: A múlt velük kezdődik. MnCs, dec. 12.
- Díszletmunkások. A Vígszínház pályázata. MnCs, okt.3.
- Radnóti Zsuzsa: Egy álságos döntés anatómiája. Nsz. dec. 13.
- Bajomi/Tóth: Elhallgattatások és csúsztatások. manipuláció a közmédiában. És. okt. 31.
- Polyák Gábor- int. A médiafoglalás új korszaka. És, nov. 25.
- A Híradó jobban teljesít. MnCs, nov. 21.

Kerényi kísérlete megmozgatta a netes fórumok fantáziáját:

<http://444.hu/2014/01/06/kinyilott-a-pitypang-megirom-itt-a-teljes-level/>

http://kard.blog.hu/2014/01/08/kerenyi_a_valasz

http://jobbegyenes.blog.hu/2014/01/06/kormanygeto_kerenyi_ur

http://vastagbor.blog.hu/2014/01/07/magyar_kronika_a_kozszolgalmati_es_a_jobboldali_sajtoban

http://vastagbor.blog.hu/2014/01/06/partujsg_indul_kozpenzbol

http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20140110_Magyar_Kronika_a_flashjatek#rss

4.4. Az őszi slágerlista vezetői: rezsicsökkentés és NAV-botrány

Van úgy, hogy arról a legnehezebb írni, amiről mindenki tud, hall, értesül. Amiről heteken keresztül reggeltől estig áradnak a hírek, amelyekről három hónap alatt is vaskos dossziét gyűjthetünk otthon is össze magunknak. Éppen ez az... ha valamiről ennyit lehet tudni, akkor a legnagyobb a veszélye annak, hogy elveszünk a részletekben. Másfelől meg, sem a rezsicsökkentésnek, sem pedig a NAV- botránynak nem látni ma még a végét. (A RCS-ről például éppen ezekben a napokban tudhattuk meg, hogy már elő is készítették a 'harmadik hullámát'.) Mindazonáltal, a két slágernek merőben ellentétes hatásai lehetnek. Míg a RCS egyértelműen a közlgő választásokat megelőző kampány aduásza, s ma már minden intézet kimutatja a Fidesz támogatottságára gyakorolt jótékony hatását, addig a NAV-botránynak pontosan az ellenkező következményei lehetnek. Ennek megfelelően mind a politikai osztály, mind a média eddigi viselkedése ezt a fönti ellentmondást képezi le.

A RCS őszi karrierjéből a következő vonásokat tudjuk kiemelni:

Deklaráltan is a Fidesz és a kormányzás legfontosabb, szimbolikusan is az ellenfeleiktől leginkább megkülönböztető akcióról van szó. A RCS mindenekelőtt világnézet - írja a HVG szakírója; olyan kérdés, amellyel kapcsolatban nem illik és nem is szabad sem szakmai, sem gazdasági, s egyáltalán semmiféle aggályokkal előjönni. Aki ezt teszi az áruló, az ellenség ügynöke, az újabb győzelem akadály. Ezért talán nem meglepő, hogy a párton/kormányon belül semmiféle kérdés nem tehető fel, s ennek megfelelően a közszolgálati médiában sincsenek, nem is lehetnek ettől eltérő szempontok. A közszolgálati hírek/magyarázatok világában még azt sem szokták emlegetni, hogy egész Európában mindenütt csökken a gáz és az áram ára, amióta gazdasági recesszió van. Ha ezt is emlegetni lehetne, akkor az egész RCS talán kevésbé tűnne a magyar kormány kizárólagos, egyedi ajándékának. Ez a homály már csak azért is érdekes, mert annak a híre azonnal széles körű helyet kap, miszerint számos európai országban megfigyelhetőek hasonló rezsicsökkentő törekvések. Ha ezek a jelenségek mégis szóba jönnek, akkor ezeket leginkább úgy értelmezik, mintha szerte Európában a „magyar példát” kívánnák követni. Vagyis, éppen a lényegről szokás megfeledkezni.

A kormányzattól nem függő médiában időnként azonban elő-elő kerülnek egyéb, fölöttébb érdekes szempontok is. A 168 óra c. hetilapnak például Kovács Árpád – a Költségvetési tanács elnöke – nyíltan megmondja, hogy a következő évi költségvetésben nincs benne a RCS. Ez már csak azért is érdekes, mert januárban tervezik elindítani a következő RCS-i hullámot. A Magyar Narancs meg annak járt tételesen utána, hogyan érintik vállalati szinten a közműcégeket a RCS következményei. A válaszokból nemcsak az derül ki, hogy némely céget az új terhek úgyszólván lehetetlen helyzet elé állítottak, s az igazi árat majd csak jövőre lehet kalkulálni, hanem az is, hogy az egyes önkormányzatoknak adható állami kompenzációban is a kormányzathoz való közelség/távolság szerint van különbség... A szakmai szempontú elemzők meg rendre kifejtik, hogy az egész RCS-akciót alapvetően megterheli számos olyan képmutatás, amely éppen arról tereli el a figyelmet, hogy az államnak a bevallottakon túl számos egyéb lehetősége is lett volna a hatósági árak csökkentéséhez. Olyanok, amelyek egyáltalán nem a közművek profitját növelik, hanem a központi bürokrácia fenntartásának rejtett költségeiként játszanak folyamatos szerepet. Más szóval: ha tényleg az elkötelezett és indokolt RCS lenne a legfontosabb cél, akkor egy nyílt, széles körű társadalmi/szakmai vitában lehetett volna egészen más, sokkal indokoltabb forrásokat is találni. (Erről az érdeklődő közönség alig hallhat, ami pl. e sorok íróját azért is lepi meg, mert a hazai média egyik - ha nem a – legfelkészültebb szakújságírója, Marnitz István a Népszabadságban meglehetősen lefegyverző nyíltsággal vezette le azt, hogy az energetikai lobbis is megéri a pénzét, s ők legalább annyira felelősek ennek a számukra védetlen helyzetnek a kialakulásában, mint amennyire a kormányzati pofátlanság.)

Ezeket a szempontokat már csak azért is érdemesnek gondoltuk egy-egy bekezdésben megörökíteni, mert nem tartjuk sem elfogadhatónak, sem pedig érthetőnek a RCS kérdésében tanúsított sokhónapos ellenzéki bénázást.

Összegezve mindezt, természetesen állampolgárként is minden áldott nap érintettek, címzettek és kedvezményezettek vagyunk ebben az egész példátlanul intenzíven folytatott RCS-kampányban. Mégis, ha az ember veszi a fáradtságot és elkezd rendszeresebb gyűjtőmunkával eligazodni ebben a kommunikációs dzsungelben, akkor az a kép is kialakulhat, hogy ez az egész RCS-kampány akkora blöffre épül, amelyet átgondolt és megalapozott munkával viszonylag könnyen ki lehetett volna pukkantani.

Fontosabb írások a RCS háttéréhez:

- Hogy mindenki értse. Beélesített Fidesz-kampány. HVG. okt. 5.
- Buzogjanak a ceyloni források! MnCs, okt. 24.
- Kovács Árpád- int. : A rezi csökken, a rizikó növekszik.168 óra. okt.24.
- Papp József: A jövő felélése elkezdődött. Figyelő, nov. 7.
- Kaderják Péter- int, Nem hiszek a pénzkitalicskázós elméletben. HVG. nov. 2.
- Marnitz István: A méreg a lényeg. Nsz. nov. 9.

http://tenytar.blog.hu/2013/11/11/penzugyi_rezsicsokkentek_egy_hibas_lepes_korrekcioja?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201311

http://kard.blog.hu/2013/11/02/rezsicsokkentek_next_ingyen_internetet_mindenkinek

http://vastagbor.blog.hu/2014/01/02/magyar_csapat_neven_futnak_ki_a_csapataink_a_rezsiwars_harcmezejere

(A NAV- botrány eddigi állásáról) Az év végére érve nem kétséges, hogy a NAV- botrány lett az az ügy, amelynek még akár a választások kimenetelére is komoly hatása lehet. Krónikánk megírásakor nem lehet még semmi biztosat sem tudni, de annyit azért igen, hogy a mostani tét sokkal nagyobb, mint amilyen az elmúlt egy-két évtized megszokott és soha fel nem derített ügye volt. Talán csak a Tocsik-ügy volumenével, lehetséges következményeivel vethető egybe. Ezúttal is persze túl sok a találgatás, a félrevezető információ, a hivatalos mellébeszélés, de amit eddig – másfél hónap után – összegezhettünk, az is éppen eléggé tanulságos.

November elején az addig teljesen ismeretlen Horváth András, a NAV dolgozója meglehetősen jól előkészített bejelentéssel állt elő: miszerint a hazai áfa-visszatérítéseket olyan szervezett csalási háló veszi körül, amelyeknek az évi össz-értéke akár az 1000 milliárd forintot is elérheti. Ennél még többet is állított, saját belső szervezeti tapasztalataira támaszkodva úgy véli, hogy a NAV egyáltalán nem siet felderíteni ezeket az ügyeket. Mégpedig azért nem, mert szándékosan védik belülről ennek az áfa-csaló hálózatnak az érdekeit. Nem meglepő, hogy a bejelentésből pillanatokon belül lett elsőszámú politikai ügy. November 13-án a főügyészség elrendelte a hivatalos eljárás lefolytatását, s alig két héttel később még jelentős tételekkel ki is egészítették az eredeti feljelentést. Közben a NAV sem

tétlenkedett, kikérte magának a vádat, s a jól bevált recept szerint megpróbálta lejáratni a bejelentőt. November 28-án még fel is jelentette Horváthot rágalalmazásért, de ekkor már kifejlődött az ügy politikai szála is.

A parlamentben nem sikerült ugyan vizsgálóbizottságot felállítani - naná, hogy a Fidesz ellene volt, bár, némi meglepetésre a szocialisták sem törekedtek volna ezt támogatni. Eleinte. Az LMP kapott legelőször észbe és tüntetést szerveztek a NAV megfelelő igazgatósága elé, majd amikor házkutatást tartottak a bejelentő Horváth Andrásnál, akkor többféle szervezet, mozgalom elérte azt, hogy több száz fő demonstrációja mellett legyen kénytelen a hatóság ezt a szégyent megélni. Időközben meglehetősen érdekes részletekre derült fény, például arra, hogy éppen 2013-ban szüntették meg a Kiemelt Ügyek Adóigazgatóságát, s ezek után ugrásszerűen nőtt meg az áfa-csalások aránya. Kiderült továbbá az is, hogy Horváth már a korábbi időkben, legalább másfél éve próbálta elérni azt, hogy az általa érzékelt visszasságokat vegyék komolyan. De a jelzései mindig elakadtak a politikusoknál... A gazdasági sajtó is rákapott a témára, s hetente derült ki egy-egy zaftosabb, milliárdos áfa-csalás, továbbá az is, hogy az elkövetők a karibi szigetvilágban nyaralnak, merthogy itthon kellő időkben megkapták a figyelmeztetéseket. Horváth András időközben a média mindennapos vendégévé vált, ami azért minimális védelmet is biztosít számára, továbbá lehetővé teszi azt is, hogy az ügy ne aludjon ki. Merthogy a kormányzati oldalon láthatóan arra játszottak: jönnek az év végi ünnepek, és az majd elmossa a botrányt magától is. Az új év második hetének végén úgy tűnik, hogy ez a számítás talán nem vált be.

Mégis, a legfontosabb három kérdésre továbbra is várnak az elfogadható válaszok:

- Igaza van-e Horváth Andrásnak a csalások nagyságrendjét illetően?
- Megállapítható-e a védett körök/hálók jelenléte ebben a folyamatban?
- S ha erre igen a válasz, akkor kié a politikai felelősség? Vagy, még konkrétabban: van-e köze a politikai osztálynak az intézményesített csalásokhoz?

E három alapvető kérdésre ma még nincsenek válaszaink, és azt sem lehet látni, hogy lesz-e kellő erő és kitartás a hazai közéletben *legalább a legelső kérdés tisztázására*. Véleményünk szerint ugyanis ez a legelső az alap. Ha volt csalás, és ilyen mértékben, akkor másodrendű lesz annak tisztázása, hogy ki lenne a felelős? A Fidesznek ebben az esetben ugyanis nem lenne olyan szerencséje, hogy elegendő lenne egy új Tocsik Márta kitermelése.

Ugyanis, ha ez az ügy akár csak százmilliárdos szinten is igazolódik, akkor mindenestől magával rántja a Fidesz többéves gazdasági sikerpropagandája valamennyi tételét. Feltehetően ezzel a kormányzati vezetők is tisztában vannak, ezért viselkedhetett meglepően Orbán Viktor ez ügyben. Valószínűleg ő is átlátta a tét nagyságrendjét és ezért is lehetett olyannyira megengedő. (Hátha arra jó lesz még ez az ügy, hogy valamelyik stratégiai ellenfelét - mostani szövetségesét...- végérvényesen be lehessen daráltatni.) Mi mindenesetre néhány informális forrás alapján sejteni véljük, hogy Horváth András mögött sokkal jelentősebb erők állnak, mint ahogyan ez a jelenlegi médiaképből kirajzolódni látszik. Lehet, a következő krónika írásakor már sokkal okosabbak leszünk...

Néhány írás és forrás az ügy hátterének megértéséhez:

- Kiemelés tőlünk. A NAV- vád politikai háttere. HVG, november 10.
- Csalni akar? Irány Magyarország! Figyelő, nov. 28.
- Az eltűnt áfa nyomában. HeVá. dec. 5.
- A fordított áfa a NAV csődje? Figyelő, 2014. jan. 2.

A netes fórumok egyébként sokkal alaposabban dolgozzák fel a NAV-ügyet, íme, egy csokor az ottani forrásokból:

http://varanus.blog.hu/2013/11/20/a_fidesz_g_pont_intezete_jobban_teljesit

http://kard.blog.hu/2013/11/18/a_fideszmszp_es_a_nav-botrany_kez_kezet_mos

<http://atlatszo.hu/2013/11/19/horvath-andras-mar-ke-eve-milliardos-szamlagarakra-figyelmeztette-a-fideszt/>

<http://www.hir24.hu/belfold/2013/11/19/ujra-megszolalt-rogan-a-botranyos-nav-ugyben/>

http://kard.blog.hu/2013/11/29/nav-ugy_tenyleg_senkit_nem_erdekel_mire_ment_el_az_allamadossag

<http://444.hu/2013/12/02/a-nagy-afacsalas-a-parlamentben/>

<http://index.hu/gazdasag/2013/12/03/nav/>

<http://fn.hir24.hu/gazdasag/2013/11/29/ez-lehet-az-elmult-20-ev-legnagyobb-politikai-botranya/>

http://varanus.blog.hu/2013/12/02/mese_a_sohalesz_nav_vizgalobizottsagrol

http://kard.blog.hu/2013/12/04/nav-ugy_igy_sunnyog_a_fideszmszp

http://magyarinfo.blog.hu/2013/12/20/fontos_tuntetni_a_nav_ugyben_is

http://kard.blog.hu/2013/12/21/egy_level_horvath_andrasert

http://kard.blog.hu/2013/12/20/hazkutatas_nav-ugyben_bejelentovedelem_ner-modra

http://atlatszo.blog.hu/2014/01/10/kontezas_es_kitero_valaszok_a_nav-tol

5. Ellenzéki helykeresés és helyben járás 2013 késő őszén

Mottó:

*A rendőr álmában tovább keményedik a
gumibot,
janicsárok készülnek
bemérni a lakosság gondolatait,
világhálóval halásznak
megváltóra az alattvalók*

(Bozsik Péter: Behódolt tartomány, ÉS, december 13.)

Negyedévvvel korábbi elemzésünkben az ellenzéki oldalon látható cikk-cakkokat áttekintve három olyan megállapítást tettünk, amelyeket 2014. január első hetében lényegében megismételhetnénk:

1. Nem kis nehézségekkel, de sikerült a függő ügyek többségében még időben megállapodniuk, s a választások előtt legalább a legfontosabb kérésekben képesnek látszanak a koordinált/együtműködést felmutató fellépésre.

2. A nehezen, de mégis kialakított megállapodás legtörékenyebb pontjának a kihagyott, kicsinyke befolyású pártok bevonhatósága látszik.

3. Ezen belül is a Gyurcsány- vezette DK leendő részvétele adhat okot a legtöbb fejtörésre, hiszen azt már október elején is látni lehetett, hogy a volt kormányfő nem hajlandó beletörödni a perifériára szorultságának nyilvánvaló jeleibe.

Könnyű lenne azon ironizálnunk, hogy éppen e sorok írásának napjaiban (január 8-12. táján) már megint pontosan a főt megfogalmazódott kérdésekkel kell bajlódnia az ellenzék vezető politikai erőinek. Az előző összegzőnkéntől számítva csaknem száz nap eltelt, s egészen bizonyos, hogy a választásokig már nincs hátra ugyanennyi idő. Ezt a vonulatot folytatva, feltehetnénk azt a kérdést is: az említett politikai képződmény – mármint az ellenzék – egyáltalán mire lehet még alkalmas, ha az elmúlt egy-kettő-négy negyedév során alapjában

véve ugyanazokat a kérdéseket, dilemmákat volt csak képes reprodukálni? Anélkül, hogy akár egyetlen alkalommal is el tudták volna magukról hitetni a végleges válaszadásra való képességüket? Nem csoda, ha a közéleti elemzések/esszék pillanatnyi alapvető hangulatának vezérmotívuma az ellenzék nekrológiájának különböző mélységű megfogalmazásából szövődik. (Írásunk idején ismerkedik a közönség például TGM szokatlanul nagy terjedelmű, három teljes oldalt betakaró ÉS-beli esszéjével, amelynek már a címe is több mint beszédes: Az ellenzék is le kell váltani. Amikor éppen nem ezt a szöveget írom, olvasgatom az írás fészbukra feltett posztjaihoz fűzött kommentárok tengerét. Kevés hozzászóló vonja kétségbe TGM súlyos ítéletének jogosságát...)

E krónika szóban forgó pontjának megfogalmazása során két szempontból is nehéz teljesen objektívnek, tárgyilagosnak mutatkoznunk. Részben az ellenzéki közvéleményt ezekben a napokban árasztják el a csalódás/harag/kétségbeesés érzelmi hullámai, és nem lehet most még tudni/sejteni e hullám végkifejletét. Részben az érintettek éppen ezekben a napokban próbálkoznak a legeslegutolsó egységteremtő kísérlettel, s most még nem tudni, végül hogyan és miféle végeredménnyel zárulnak a falak mögötti alkuk.

Ilyen peremfeltételek mellett leginkább arra vállalkozhatunk, hogy kronológia-szerűen megkíséreljük végigkövetni az elmúlt negyedév legfontosabb ellenzéki történéseit, s az általánosítható tanulságokat hozzáfűzzük az egyes eseményekhez.

Szeptemberben egy-két hétig mindenki a nyár végén megalkotott MSZP-Együtt-megállapodás várható következményeit ízlelgette, bár ebbe a viszonylagos nyugalomba már állandósuló feszültségi tényezőként kezdett beépülni a Gyurcsány-vezette politikai erő hangos és mind nyíltabb bírálatának zaja. Egy ideig mind a két párt úgy tett, mintha neki nem lenne köze ehhez, hanem csak a Másiknak lenne valamiféle teendője, belső, elrendezetlen gondja a Dk-val. Gyurcsány hamar észrevette ezt a bizonytalankodást és minden elképzelhető fórumán ellentámadásba lendült. Ennek volt része az is, amikor elsőként hirdette meg az ellenzéki erők közös október 23-ai ünneplésének erkölcsi/politikai parancsát.

E feszültségek miatt várták kíváncsian sokan az MSZP október 19-ei kongresszusát, mert nem kevesen számítottak arra, hogy a szocialista párton belüli Gyurcsány-párti nyomásnak talán lehet majd a listaállításokra és az egyéni küldöttek kijelölésére is némi hatása. A kongresszus azonban a Mesterházy-szárny látványos és elsőprő támogatottságát

mutatta fel, és semmi jele nem lett annak, hogy a szocialisták bárki kedvéért felbontanák az augusztus végi megegyezést.

Így fordultunk rá az október 23-ai ünnepi napra, amelyet az ellenzékben bízó - igaz, sokszínű és meglehetősen ellentmondásos – tömegek meglehetősen nagy várakozással, reményekkel vártak. Az ATV jóvoltából élő tévéközvetítésben százezres otthoni nézősereg is tanúi lehetett annak, amit az ott lévő tízezrek megélhettek: egység helyett a legelképesztőbb, kisszerű beolvasások, számonkérések, s a szocialista pártelnök látványos leégetése lett a délután legfontosabb üzenete. Nem lehet eléggé érzékletesen elmesélni e csalódás lefegyverző hatásait.

Természetesen még aznap megkezdődött a végnélküli médiaküzdelem annak érdekében, hogy legalább utólag egyértelmű politikai felelőst találjanak a kudarcért. A jobboldali térfélen leplezetlen kárörömmel élték meg azt a kisszerű és megalázó küzdelmet, amelyből eleinte a szocialisták jöttek ki jobban. Néhány napig ugyanis az volt a vezető hírmotívum, hogy Gyurcsány Ferenc egyoldalúan szegte meg az előzetes megállapodásokat, és „hekkelte meg” a rendezvényt. Pár nappal később azonban mind a pesti értelmiség, mind a körökben befolyással rendelkező média nagyot váltott és – e sorok írója számára mind a mai napig nehezen megmagyarázható fordulatként – rendkívüli erővel elkezdtek a Dk-s nótát fűjni. „A Ferinek van igaza, kell a teljes egység, és nélküle nem lehet Orbánt leváltani” - típusú érzelmi hullámok áradata lepte el a betelefonáló műsoroktól a legkülönbözőbb megszólalási lehetőségek mindegyikét. Úgyszólván napok alatt változott meg az a közvélemény, amely korábban GYF személyét elsöprő többségében bukott és zavarkeltő politikusnak látta, de október 23. után már olyan elsőszámú megváltóvá stilizálta át, aki nélkül nem lehetséges 2014-ben a Fideszt legyőzni.

Az MSZP vezérkara hamar megértette a hangulatváltás lényegét és nagyobb sebességre kapcsolva próbálta meg felmutatni az egyedüli és versenyképes ellenzéki erő imázsát. November első napjaiban nagy sebességgel létrehozták az addig félretolt, eldugott, semlegesített korábbi vezetőkből az új elnököt „segítő” Tanácsadó Testületet, majd pedig az A 38-as hajón Bajnai és Mesterházy együtt mutatták be a két párt által közösen támogatott tizenkilenc budapesti képviselő-jelöltet. S mind Bajnai, mind Mesterházy igyekeztek a lehető legszélesebb közönség számára olyan értelmű interjúkat adni, amelyben nemcsak az egymás

iránti töretlen bizalmunkat, elkötelezettségüket hangsúlyozták, hanem azt is, hogy a kettőjük szövetsége nem szorul rá semmiféle külön megerősítésre...

Gyurcsány sem tétlenkedett, hanem december legelején újabb ultimátumot adott a két pártnak: december 10-ig gondolják át a korábbi szövetségi megállapodás kereteit. Magyarán - vegyék őt is be, az ő pártja jelöltjeivel együtt. Mert... ha nem...akkor majd a DK külön indul a választásokon. Ekkorra már a teljesen összezavart és arányt vesztett baloldali közvélemény olyannyira megrémült, hogy nem volt képes ennek a zsarolásnak a valós súlyát megítélni. Mindenféle magánkezdeményezések, aláírás-gyűjtések, akciók kezdtek lábra kapni annak érdekében, hogy létrehozzák a vágyott/álmodott ellenzéki egységet. Ami tartalmában azért nem volt más, mint GYF kívülről való betuszkolása abba a politikai szövetségbe, amelynek a létrehozatala a két érintett erő számára csaknem egy évig tartó feladatot jelentett...

S igazán csak a korhangulat, meg a kronológia kedvéért jegyezzünk fel még egy olyan eseményt, amely ugyanezen napokra esett: Dinamó-elnevezéssel új baloldali mozgalom bontott zászlót. Kiáltványukban azt ígérték, hogy a rendszerváltás során elveszett, elkopott, eredendően alapvető baloldali értékeknek a jegyében kívánnak politizálni, a szolidaritás és az egyenlőségeszmény és az igazságosság talaján állva. Mondhatnánk, nincs ebben semmi újdonság, hiszen az elmúlt negyedszázad során valamennyi választás előtt gomba módra alakultak, szerveződtek a legkülönbözőbb pártok és mozgalmak. Ám e kiáltvány aláírói között széles körben ismert értelmiségiek, kiugrott LMP-alapítók, s az Új politika nemrégiben feltűnt képviselői egyaránt megtalálhatóak voltak. Vagyis, ez a mozgalom – is - nem is annyira leplezett kritikája az elmúlt évek baloldali tehetetlenkedéseinek.

Közben pedig egyre másra jelentek meg a kitűnő és sokoldalú elemzések az ellenzéki oldal benuhátról. Ezek között az egyik legnagyobb feltűnést az a Tamás Ervin keltette, aki évtizedeken át a Népszabadság egyik meghatározó vezetője volt, ám írása a Magyar Narancsban jelent meg. Elemzésében a következő gyanúnak ad hangot: *„A végső tromf, hogy meg lehetne verni az Orbán-kormányt, ami még igaz is, de ahhoz már nemcsak a kottát, de mindent át kéne írni, rendezni – ők pedig a saját díszleteikkel vannak elfoglalva még mindig. Már arra gondol az ember, hogy némelyek kettős könyvelést vezetnek: egyet a publikumnak, egyet szigorúan önmaguknak. Ez utóbbi arról szól, hogy nincs az az összefogás, amellyel a 2014-es ütközet megnyerhető.”* /Tamás Ervin: Zárlatok. Egységdráma a baloldalon. MnCS. dec. 5./

Azért idéztük szó szerint is ezt a kitételt, mert minden egyéb megállapításnál pontosabban írja le mindannak a lélektani háttérét, ahogyan a 2014. január elején kitört, legújabb egység-ütközet zajlott. Bajnai a január 4-én az E 14 elnökségi ülése után elmondta, hogy javaslatot tesz az MSZP-nek a néhány hónappal ezelőtt megkötött egyezség újragondolására. Az MSZP egy ideig habozott, össze-vissza beszélt – mondván, hogy már minden hely elkelt és nem lehetséges a megállapodást átalakítani. Aztán két-három napon belül a lehető legvadabb, legelképezhetőbb variációk jelentek meg az ügyben, hogyan is lehetne GYF pártját bevonni a megállapodásba. GYF nélkül, vagy vele... Első lépésben január 8-án megállapodtak abban, hogy mégis lesz közös lista és azt egyértelműen Mesterházy vezeti. S a további napok zártkörű tárgyalásainak függvényében alakulnak majd a Dk bevételeivel trióvá bővülő „összefogás” keretei. Egy napig úgy látszott, végre megint béke lesz az ellenzéki oldalon. Láttunk már ilyen megnyerő összhangot: legutoljára augusztus végén, akkor is óráról órára változtak a feltételek, és a végén tényleg megállapodtak.

Alig kellett eltelnie ennek a bizonyos napnak, s máris megszólalt az összes kispárt, s megint csak szóvá tették: milyen ellenzéki együttműködés/összefogás az, amiből őket újra kihagyták?

/Apró, de nagyon is jellemző részlet: az ellenzék legnagyobb hatású médiafelületén, Kálmán Olga „Egyenes beszéd” - című műsorában január tizedikén, pénteken este sorra megjelentek és elmondhatták a maguk aggályait: Schiffer András, Szigetvári Viktor, Bokros Lajos és Kuncze Gábor. Így, ebben a sorrendben. S aki végignézte ezt a hetvenpercnyi adást, az leginkább arról hallhatott: mennyi még a nyitva maradt kérdés. Ki és mikor fog a többi kisebb párttal tárgyalni? És miről? Nagy a gyanúnk, hogy a kézirat egy héttel későbbi (január 15-ei) végleges lezárásáig néhányszor vissza kell még térnünk eme alpont befejezéséhez...

Irodalom az ellenzék 2014 év végi tevékenységéhez:

Erőfelmutatás. MnCs. okt. 3.

Magyar Kornélia: Öngyilkos alakulat. Nsz. okt. 25.

Ritmusváltás. MnCs. okt. 31.

G. Fodor G. : Nincs, nincs, nincs. He Vá. nov. 7.

Kifogáskeresés. HVG. nov. 16.

Mesterházy-int.: Utópia a teljes összefogás. Nsz. nov. 22.

Gyurcsány-int.: ránk nem igaz, hogy egy a tábor. NSz. dec. 4.

Bajnai-int.: A polip után jöhet a kiegyezés. Nsz. dec. 2.

Nem az IMF diktált. He Vá. dec. 5.

Tamás Ervin: Zárlatok. MnCs. dec. 5.

Dinamó: Az új bal. Nsz. dec. 3.

Csizmadia Ervin: Szervezet és eszem. És, dec. 6.

A pártelnök emberei. MnCs. dec. 12.

Netes fórumokon az ellenzék helyzetéről:

<http://www.origo.hu/itthon/20131111-gyurcsany-ferenc-strategiaja-hogy-kikenyszertse-a-teljes-osszefogast.html?sec-2>

<http://www.origo.hu/itthon/20131110-egy-ev-mulva-miniszterelnok-leszek-interju-bajnai-gordonnal.html?sec-2>

http://index.hu/belfold/2013/11/12/lendvai_tanacs/

<http://elemzoblog.hvg.hu/2013/10/29/az-alkotmanybirosag-a-kovetkezo-dontesig-legrosszabb-dontese/>

http://hvg.hu/itthon/20131111_Lendvai_MSZP_ellenzeki_osszefogas

http://mandiner.hu/cikk/20131203_bajnai_londonban_az_unortodox_gazdasagpolitika_fenyeves

<http://gepnarancs.hu/2013/12/mesterhazy-te-hulye-vagy-de-nagyon/>

http://vastagbor.blog.hu/2013/12/03/gyurcsanyek_16_pontja

http://varanus.blog.hu/2013/11/25/halalos_iramban_898

http://hvg.hu/itthon/20131202_ellenzeki_vita_2018

http://hvg.hu/hvgfriss/2013.47/201347_median_aktivabb_valasztok#utm_source=hvg_daily&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2013_11_20&type-id=HvgDaily&user-id=4256870A&utm_content=normal

<http://gepnarancs.hu/2013/11/halotti-beszed/>

http://vastagbor.blog.hu/2013/12/03/minden_bajrol_az_mszp_tehet_a_sajat_kepeik_szerint

http://varanus.blog.hu/2014/01/08/mese_az_utoolso_elbukott_baloldali_eselyrol

6. Rövid Zárszó 2013 utolsó negyedévéhez

Mottó:

*Barbárok állnak a városkapuk előtt,
idióták szónokolnak a fórumokon,
néptribunok seggéért tülekednek a költők
az utolsó utáni pillanatig;
a parasztok a civilizáció
bősz tehenét fejik,
prolik sorozatgyilkos
forradalma zajlik a kettesen, és
a színészek ész nélkül vallanak színt.
Bombakészítés fortélyait tanulmányozzák
a kényszernyugdíjasok.*

(Bozsik Péter: Behódolt tartomány, ÉS, dec. 13.)

Három hónappal a következő választások előtt nagyjából e zagyva, nehezen átlátható, más szempontokból nézve viszont nagyon is egyértelmű esélyekkel bízható/terhelt helyzettel kell számot vetnünk. Az egyik nézőpontból tekintve az ország – hosszú, csaknem évtizednyi vergődés után - végre megtalálta a kivezető utat. Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes a kormányzati oldal mérsékeltebb, visszafogottan fogalmazó tagjai közé tartozik. Az ő összegzője szerint is az elmúlt három és fél év során minden területen alapvető reformokat vittek végbe, s ezeknek az idén már meglátszanak az eredményei:

- tíz év után végre kikerültünk a túlzottdeficit-eljárásból,
- 235 ezerrel többen dolgoznak most, mint 2010-ben,

- jövőre már - a külföldi elemzők által is elismerten – kétszázalékos növekedési pályára lépünk,
- 2010 óta öt százalékkal csökkent a munkanélküliek száma,
- az átlagbér 2013-ban 4,6%-kal nőtt,
- az infláció történelmi mélypontra zuhant.

Mindez azt tanúsítja, hogy a Fidesz- kormány megtalálta a válságból kivezető utat, „s mindez egy erősebb Magyarországot eredményez”. (Navracsics Tibor: A kifelé vezető út. Heti Válasz, nov. 28.)

A másik nézőpont legátfogóbb összegzését minden bizonnyal – a már megidézett – Bokros-esszé adhatja: *„Szerkezeti reformok helyett minőségromboló ellenreformok tömege valósult meg.”* Igaz, ez utóbbi elemzés igen nagy terjedelemben veszi figyelembe mindazokat a ’reformokat’ is, amelyekről Navracsics egyetlen szóval sem szólt... Például mindazt, amit a politikai/hatalmi rendszer területén megélhettünk. /Beszédes csönd mindez egy olyan elemzőtől, aki egyébiránt igazságügy-miniszterként is ténykedett az elmúlt években./

Harmadik - s majd az idei áprilisban döntőbírának is gondolható – nézőpontként valahol itt kavarog, tisztul, konstruálódik a magyar társadalom többségének mondható közvélemény-ítélete. Az az ítélet, amelynek ma még egyaránt alakítója a dicsekvő, eredményeire néha okkal, néha alap nélkül büszke kormányzati oldal. S az elmúlt négy évben kizárólag negatívumok, mulasztások felhalmozódását látó ellenzék.

Nagy kérdés, hogy majd negyedév múlva milyen arányokban válik dominánssá, válik meghatározóvá az első, vagy a második álláspont? Esetleg... az is lehetséges, hogy a közvéleménynek már régen megvan a maga, a saját személyes tapasztalatai nyomán formálódott nézőpontja, csak éppen a meglévő keretek között mindezt képtelenség volt egyértelműen érzékelni. Áprilisban megtudjuk.

Zita írása a jövő évi költségvetésről:

Egy nem választási költségvetésről

Rendesen körbe van bástyázva a jövő évi költségvetés, ami szerencsére nem választási, mert ha választási lenne, az bizony nagy baj lenne. Akkor mehetnénk megint Brüsszelhez raporra. De így nem kell, a szeptemberben bemutatottat az unió bürokratái is elismerték, akik végre megtanultak számolni.

A költségvetési kiadások választások évében szokásos kiszakadásának most már kétharmados törvény is ellenszegül, miszerint csak olyan költségvetést lehet elfogadni, ami mellett csökken az államadósság rátája. Az pedig csökken, ha megtaláljuk a megfelelő mihez képest, mint Varga Mihály kiügyeskedte. Csökkeni is fog, mert az államadósság növekedése ellen véd az a törvény is, amely szerint a devizában fennálló részt azon az árfolyamon kell forintosítani, amit a költségvetésben a gazdasági miniszter meghatároz. Ez 296,9 forint a 2014-re bemutatott költségvetésben, ami alacsonyabb a ténylegesen várhatónál (a külső és belső gazdasági körülmények egyaránt a forint gyengülése irányába mutatnak), így az év végén számított államadósság kisebb bír lenni a valóságosnál, de mire ez kiderül, már elfogadták a költségvetést. A másik államadósságnövekedés ellen ható rendelkezés különösen jól fog jönni most év végén, mert erre hivatkozva nem kell majd az adósságba beleszámítani a novemberben felvett két milliárd dolláros kölcsönt. Ha ugyanis – így szól a kormány alkotta szabály – az év vége előtt felvett hitelt a következő év első felében törlesztésre fordítjuk, akkor azt a decemberi államadósság-ráta számításánál nem kell figyelembe venni

De jogszabályt alkalmaznak arra is, hogy ha szükség lenne a már elfogadott költségvetési sarokszámok módosítására - még a végszavazás előtt. Tufából épült gránitországunkban erre nem adtak volna lehetőséget? De hosszabb távra is gondoltak: a 2015. évi költségvetés fő számainak bemutatási határidejét március végéről május közepére tolták ki, megkímélve a választási kampányt a bázis, a 2014. évi költségvetés kiigazítási vitájától is.

A választást ugyanis a kormányon lévőknek kell megnyerni – ez volt az egyik fő szabály a jövő évre szóló államháztartás összeállításánál, a másik, hogy ne kerüljünk vissza a túlzottdeficit-eljárásba,

mert az pénzelvonást jelentene, ami nagyon rosszul esne. A két cél – akárhogy is vesszük – ütközik egymással, hiszen a választópolgárok megnyerése laza, az unió kohéziós alapjának megtartása viszont szigorú költségvetést igényel. Az ellentmondást az Orbán-kormány a tőle megszokott módon oldatta fel: mozgásterének tágításában a lehető legtávolabbi falig ment el.

Mozgástértágítás

A hiány tágításával a 2011-ben „kőbevetetthez” képest kb. 300 milliárd forintot nyert a kabinet, nem törődve azzal, hogy a 2,9 százalékra kalibrált deficit nagyobb az előző évinél, ami a stabilitási törvényben foglaltak szerint nem fordulhatott volna elő. De hát a stabilitási törvény is átírható volt (elvégre saját szavamat akkor vonom vissza, amikor akarom, hiszen az enyém). A 2013-ra és 2014-re is féléven belül újra felülírt, nagyobbra tágított deficitből következő hitelességvesztés sem zavarta a kabinetet.

Az államadósság-csökkentő pálya is lazult természetesen ennek nyomán: a túlzottdeficit-eljárás alól való kikerüléshez áprilisban bemutatott 0,9 százalékpontos csökkentés 0,5 százalékpontra apadt.

Ha egy gazdaság az előző évinél gyorsabban növekszik – ez várható jövőre nálunk is -, ám a költségvetési hiány nem zsugorodik, akkor az lazítást jelent a költségvetési politikában. Az Orbán-kormány ezt meg is lépi, ráadásul úgy, hogy az ideivel azonos hiányérték a kisebb kamatszolgálattal lesz elérhető. A kormány ezzel felrúgta azt a konvergencia-programban tett vállalását is, hogy a kamatmentes egyenleget folyamatosan javítja. **Az államháztartás kamatok nélkül számított, elsődleges egyenlege a 2012. évi ötödére esik, ami a költségvetési szigor oldásának egyértelmű jele. A lazítást támasztja alá az is, hogy az elkülönített alapoknál és az önkormányzatoknál deficitest költségvetést engedélyeztek, noha ezekben az alrendszerekben 2012-ben még szufficit képződött.**³⁷

A kormány mozgásterének növelését jelenti az is, hogy nő a központi költségvetés által centralizált jövedelem, és bővül a GDP újraosztása. Igaz, a mindent maga alá söpörni akaró kormány ideológiájának és törekvéseinek ez felel meg, csak az 50 százalékot meghaladó állami újraosztás

³⁷ A 2013-mal való összevetés aggályos, mert a költségvetési törvénytervezet erre az évre csak az előirányzatokat tartalmazza, nem pedig a megközelítően várható tényszámokat. Miután ebben az évben eddig hétszer módosították a 2013. évi költségvetési törvényt, a tervadatokban ismeretlen bizonytalanság lappang.

ellenkezik azzal a korábbi kormányzati tervvel, hogy Magyarország lesz a régió legversenyképesebb országa. A Széll Kálmán Terv szerint még a kormányváltás évében, 2010-ben is 50 százaléknál alacsonyabb volt ez a ráta, amelyet a program írói 2014-re 41,3 százalékra irányoztak elő leszállítani. Úgy tűnik, a kormánynak 2014-ben az ország versenyképességének javítása helyett fontosabb a választási versenyben elfoglalt politikai pozíció erősítése.

A jövő évben is él a kabinet a fölétervezett infláció eszközével, aminek köszönhetően egyrészt többet oszthat, másrészt a költségvetés elfogadása előtt, papíron nagyobb GDP-t mutathat ki (a kritikus ráták így is csökkenthetők). Ráadásul a második félévi rezsicsökkentésből következően 2014 első felében elképesztően alacsony, a régi kádári időkre emlékeztető inflációs ráták lesznek, amivel a kampányban, mint hiteles adattal elő lehet huzakodni. Így állítható elő - mások számlájára - a reálnyugdíjak és a reálbérek emelkedése. Ha pedig a fölétervezett inflációból később kiszakadással fenyegető kiadástöbblet lenne, be tudja vetni a kormány az élvezeti cikkekre kivetett jövedéki adók emelését, amitől – lehet, hogy a cigaretta-drágulás miatt – most eltekintett.

A tartalékok ez évi nagyságának felére vágásával is elkölthető többleteket (300 milliárd forintot) tudott a kabinet magának szerezni. Amikor pedig a Költségvetési Tanács kevesellte a kockázatokhoz képest a tartalékokat, a kormány a saját forrását, a rendkívüli kormányzati intézkedésekre félretett fejelte meg húsz milliárd forinttal. (A rendkívüli tartalékokra vonatkozó szabályt már korábban módosították, s így lett az a nem várt esetekre szóló biztonsági alap helyett a kormányzati döntéseknek a forrása.)

Nem mellékesen a költségvetési pályát minősítő EB azzal a kitéttel fogadta el 3 százalék alattinak a jövő évi hiányt, hogy a kabinet a tartalékokat maradéktalanul zárolja. Ezzel szemben a költségvetési sarokszámok elfogadása előtt már megkezdték a tartalékok felhasználását. Mintegy hét milliárd forintot szétosztottak a Rendkívüli Kormányzati Tartalékból (a tanyafejlesztés további támogatására, a bíróságok, rendőrség többlet-finanszírozására, a határon túliak nagyobb megsegítésére, igaz, kaptak belőle – a többiekhez képest filléreket – a fogyatékkal élők is, akiknek a rendes költségvetési keretét elfelejtették megemelni).

A frekvencia-szolgáltató eladásából – még tulajdont is kienged a kormány a kezéből, noha ennek az ellenkezője a jellemző rá – származó bevételt beruházási alapba helyezik, és ebből lesznek finanszírozhatók azok az improduktív beruházások, amelyek fenntartása csak viszi majd a pénzt (például a Kossuth-tér felújítására az idei 10 milliárd után jövőre 17 milliárdot fordítanak, majd az átadás utáni „üzemeltetésére” további 300 millió forintot különítettek el).

S nem utolsó sorban növelte – papíron legalábbis – mozgásterét a kormány Orbán Viktor „merjünk nagyot álmodni” receptjével. A NAV-kompatibilis pénztárgépekkel is megerősített adóbehajtás javulásától ugyanis 180 milliárd forintos többletet remélnek az áfa-befizetéseknél. Ennek teljesülésében a Költségvetési Tanács is kételkedett, pedig akkor még nem tudták, hogy az elfogadott költségvetési módosító-indítványok egy részének fedezetéhez tovább srófolták – felfelé – az áfa-bevételeket. E merész áfa-álmok nagyjából akkor fogantak, amikor a Fidesz láthatóan azt fejezte ki, hogy nem vevő a kormányokon átívelő áfa-csalások felderítésére.

Ez év őszén meghozott néhány döntésével az Orbán-kormány mozgástér-bővítése már a 3 százalékos hiány falát is kiütötte: a 2013. évi deficitet 200 milliárd forinttal, a jövő évit eddig még csak 60 milliárddal. Az idei megemelt hiány fedezi a Takarékbank feltőkésítését és az E.on gázüzletág-vásárlás egy részét (mindkettő elmaradhatott volna!). A jövő évi deficitnövekmény – a beterjesztetthez képest – pedig abból állt elő, hogy a kormány nemcsak magára (értsd mindannyiunkra!) vállalja a nagyobb önkormányzatok adósságát is, hanem annak egy részét ki is fizeti. A kabinet abban reménykedik, hogy az uniós szabályok szerinti képletbe ezek a kiadási többletek majd nem számítódnak bele. (Ha mégis, akkor majd megint kitalálnak valamit, de addig idő nyerhető.)

A mozgástérnöveléssel szerzett többletforrások a kiadási oldal növelésére és a bevételi oldal feszességeinek enyhítésére adtak lehetőséget.

Döntések és nem döntések a bevételi oldalon

Választásokra készülve a kormány nem engedhet meg durva lépéseket az adórendszerben, főleg nem a magát adócsökkentőnek nevező kormány, legfeljebb finomhangolást – mint nyilatkozta a kvázi-pénzügyminiszter úr. Nem is lesz luxusáfa, reklámadó, főleg nem jöhet szóba a vagyonadó. Az adórendszerben nem szorításra, hanem sokkal inkább a nadrágszj némi lazítására kerül sor. A legnagyobb tétel ezek közül a gyerekek utáni adókedvezmény levonhatóságának kiterjesztése a tb-járulékokra is, miáltal az érintett középrétegeknek is több pénz marad a zsebében. E ponton azonban nem állhatom meg, hogy közbe ne vessem: nem erről volt szó. S most nem azokra az adó- és járulékcsoökkentési ígéretekre gondolok, amelyeket a Fidesz a 2010 előtti kampányban eleregetett, hanem amit kormányra kerülve, és már lehiggadva, 2011-ben a Széll Kálmán Tervben felvállalt. Akkor úgy foglalt állást, hogy a különadók átmenetiek, és 2013-ban kivezetésre kerülnek. Azért csak ekkor,

mert ekkorra várható a strukturális reformok beérésének hozama a költségvetésben. Mindebből azonban nem lett semmi. Idén a különadók köre bővült, s meglehetősen furcsa, hogy a válság múltával (ld. Magyarország jobban teljesít!) a növekedést rontó válságadók megmaradtak.

Nem véletlen, hogy minden versenyképességi listán lefelé csúszunk az elmúlt években: a svájci Világgazdasági Fórum mérése szerint 2013-ban a világranglistán a 63. helyet kaptuk, 2009-ben, a válság mélypontján még az 58.-on voltunk. Az adó-versenyképességünk ez idő alatt még jobban romlott (a PWC és a Világbank közös értékelése szerint), itt a 111. helyről a 124.-re zuhantunk. Láthatóan 2014-ben sem változik a helyzet, nem lesz semmi olyan strukturális változás, ami megakadályozná lejtőn való lefelé haladásunk.

A kiadási oldal kiengedései

Az államháztartás kiadásaiban fellelhető arányváltozások egyértelműen arra utalnak, hogy a kabinet a költségvetési tervet a választásokra készülve állította össze: a személyes kifizetések dinamizálódtak, szemben a dologi és egyéb működési kiadásokéval, amelyek szintje a 2012. évit sem éri el. Választási évekre jellemző a beruházások felpörgetése is, a 2014. évi költségvetés erre is példát szolgáltat (szemben a felújítások visszaesésével), aminek teljesülésére jó esély van az állóeszköz-fejlesztések igen mélyre süllyedt bázisán az uniós források által megtámogatva. A személyes kifizetéseket a pedagógus- és az egészségügyi béremelés dobja meg, ami választási szempontból nem volt tovább halasztható. De ide sorolható az a 30 milliárd forinttal megemelt (184 milliárdra) közmunkaprogram is, hiszen a foglalkoztatás bővülésének bizonyítása nagyon kell a kabinetnek. Ugyanígy a demográfiai program létezésének elhitése a gyed-extrával és a gyerekeket vállalók diákhitelének lépcsőzetes elengedésével.

Bár a költségvetési törvénytervezet átláthatósága olyannyira rémes, hogy azt már a Költségvetési Tanács sem hagyta szó nélkül, bizonyos kormányzati preferenciák és diszpreferenciák így is kiolvashatók belőle.

Kétségtelen, hogy a jövő évi költségvetésben a legnagyobb forrásszaporulat a sport- és szabadidős tevékenységeknél³⁸ mutatkozik (2013-hoz képest 44, 2012-hez viszonyítva 54

³⁸ Igaz, ennél is nagyobb a pártok támogatottságának növekménye, az ugyanis több mint megháromszorozódik, de ez közvetlenül a választásokhoz kapcsolódik.

százalékos!) Ám ezen belül semmivel sem kap többet a szabadidős sport, a diák- és hallgatói sporttámogatás viszont csökken.

Az erős állam koncepcióját támasztja alá az állami működési kiadásokon belül a törvényhozó (az országgyűlés létszáma csökken!) és a végrehajtó szervek átlagost meghaladó kiadásnövekménye (2012-hez képest 30 százalékos). Ezen belül a miniszterelnökségen szaporodnak kitüntetett mértékben a források (36 %-kal), a majd 20 százalékos létszámbővülés mellett. 1,7 milliárd forint jut kormányzati kommunikációra és lesz jövőre is nemzeti konzultáció 1,6 milliárdért. A külügy viszont, mint kormányzati csoport kevesebb pénzt kap, ellentétben az igazi külügyér hivatal (Nemzeti Külgazdasági Hivatal – Szijjártó Péter vezetésével) majd' 50 százalékkal megemelt keretével.

Ami fontos a kabinetnek, az továbbra is kedvezményezett. S hogy ne lenne fontos választások évében a média (ezért nem lesz reklámadó), a határon túlról is szavazatszerzésbe való befektetés, és minden saját kitermelésű, párhuzamos intézmény, kutatóhely, amely a kormány bázisát, fényezését szolgálja (Magyar Művészeti Akadémia preferálása szemben a Nemzeti Kulturális Alap diszpreferálásával)?!

Az állam gazdasági szerepének erősödése tükröződik a gazdasági funkciókra költött pénzek felfuttatásában, amelyek összege 2014-ben 21 százalékkal haladja meg a 2012. évit. Ezen belül is nagy különbségeket látni: a tüzelő- és üzemanyag, valamint energiaellátási feladatokra folyósított támogatások majdnem két és félszeresükre nőnek, de 2013-hoz képest visszaesnek a közúti, a vasúti közlekedés és a távközlés támogatásai – nyilván a strukturális reformoknak köszönhetően.³⁹

Ami választás vagy egyéb szempontból nem fontos a kabinetnek, az annyit is ér. Nem kíván eleget tenni a NATO csatlakozáskor vállalt hadikiadás emelésének. A környezetvédelem nem kér kenyeret: a jövő évi kiadások összege 20 százalékkal kisebb a 2012. évinél, az iskolai előkészítés és alapfokú oktatás támogatása 50 százalékkal, a középfokúé 3, a felsőfokúé 7 százalékkal zsugorodik. Szívhatnak az elesettek is, mert ők a biztos nem szavazók közé sorolódnak, így a hajléktalanok, a munka nélkül maradtak. A 2012. évinél kevesebb jut táppénzre, anyasági vagy ideiglenes rokkantsági ellátásra, egyéb szociális és társadalombiztosítási támogatásokra. A gyógyszer-támogatás is tovább zsugorodik, ami vagy drágább, vagy a magyar betegek számára elérhetetlen gyógyszereket jelent.

³⁹ Pontosabb, ha úgy fogalmazunk reform nincs a közlekedésben, talán mert utoljára ezt a Széll Kálmán Tervebeli vállalat utoljára az IMF kérte rajtunk számon.

Ezzel a költségvetéssel és a cégekre kiterhelt rezsicsökkentéssel begyűjtött népszerűség-növekedéssel a kormányon lévőknek meg lehet nyerni a választást. „Csak” az ország veszít. Nem keveset. Sokat – rövid és hosszú távon egyaránt. Rövidtávon azért, mert ebbe a költségvetésbe bele van kódolva a korrekció szükségessége. A kormány a Brüsszellel vívott csatát csak úgy tudja megnyerni, ha a deficit kordában tartása érdekében további „nem-megszorításokat” léptet életbe. Varga Mihály a költségvetés benyújtásakor ugyan nem látott „olyan mellékvágányt, amire most félresiklana a vonatunk”⁴⁰. Pedig rövidtávon is van ilyen: a fölétervezett inflációból, a növekedés dinamikájából, a tervezett bevételek behajthatóságából, a frekvencia-eladás bizonytalanságából, a tartalékok felhasználásából adódó. Igaz, a kiigazítást könnyű csuklómozdulattal végre tudja hajtani az ebben nagy gyakorlatra szert tevő és hihetetlen adó-innovációképességet felmutató kabinet, csak az ország jár megint rosszabbul. A gazdaság marad azon a kiszámíthatatlansággal övezett, befektetés-riasztó pályán, amely a lecsúszásunkat kondicionálja. Mert megyünk tovább az orbáni úton éppen olyan eredményességgel, mint egykoron a leninin haladtunk.

Bp. 2013. november 30.

⁴⁰ Csalódás a bankok hozzáállása, interjú Varga Mihállyal, Népszabadság 2013. október 12.